FRANÇOIS MAURIAC

KARA MELEKLER

roman

VARLIK YAYINLARI

FRANÇOIS MAURIAC

KARA MELEKLER

(Les Anges Noirs)

Çeviren:
MUHİTTİN YILMAZ GÜCÜNELİ

VARLIK YAYINEVİ
Ankara Caddesi, İstanbul

VARLIK BÜYÜK CEP KİTAPLARI : 78

Varlık Yayınları, sayı : 605
İstanbulda Ekin Basımevinde basılmıştır.
Ağustos, 1958

— I —

Adam kalemini bıraktı, yazdığı şeyi tekrar okudu, ayağa kalktı. Yırtık, kirli, mavi ipekli bir robdöşambr giymişti. Kırarmış saçları altında yanık yüzünden hâlâ genç olduğu anlaşılıyordu. Gözlerinin parlaklığı çocukluğundan beri değişmemişti. Kirli camlardan keder verici bir gün ışığı geliyordu. Paris'in gün ışığı bu; bir an önce çekilmesi ve o eski pancurların ardına kadar açılması sabırsızlıkla beklenir. 1925 te döşenmişti ev. Bu boyalı duvarlara, bu nikel ve camdan mobilyalara bir şey katmamıştı hayat: Her şey eşyanın en son dağılıp yok olacağı güne kadar yeni kalacaktı. Bununla beraber hayatın değil, yok olmanın karışıklığı devam ediyordu. İçinde soğumuş yemek artıkları bulunan bir tepsi halının üstünde duruyordu. Her yanda içilmiş sigaralar. Birkaç gündür yemek pişmemişti evde.

Gabriel Gradère ayni zamanda yatak olarak kullandığı divana uzandı. "Niçin yazıyorsun?" diyordu kendi kendine. "Bu küçük papaz ne yapabilir sana? Kaldı ki görmeni yasak ediyorum sana. Onu tanıman da yasak, onun sırlarımıza karışması da!"

Üst katta bir çocuk şarkı mırıldanmağa başladı. Sessizlikten tiksindiği için acıları diner gibi oldu Gradère'in. Sessizlik can çekişiyordu. Hava ağır, sıkıntılı ve boğucu idi. Hayır, bir çeyrek saat daha dayanamazdı böyle.. Hemen robdöşambrını çıkararak giyindi. Kapıyı çekerek Emile-Zola sokağında o evin duvarları arasına kendisinin olduğu kadar bütün hayatının düşmanını kapatırca-

sına anahtarı kilidin içinde döndürmek, ne büyük bir zevkti!

Bu, sokak fenerlerinin hepsinin beraber yandığı saat. Kendisine has gençlik adımlarile kanat takmış gibi yürüyordu. Bir gazete aldı. Birisi izini kaybetmiş gibi geliyordu ona. Yüzüne karşı birisi, bir insan adı söyleyebilirdi. Seine nehrini geçerek Auteuil kapısına kadar tramvay raylarını bırakmadan yürüdü. Yazın hıncahınç dolu olan bu kahvenin terasında kimseler yok.. Ama üşümüyordu o. Hiç üşümezdi. Bir Pernod... Kafasına dolan ölüm düşüncesini oradan söküp atabileceğini kimse peşinen söyliyemez... Bazan o düşünce kurtarır sizi ama başka zamanlarda alkol kederin dalına biner, umutsuzluğu kamçılar. O Pernod değil merhamet dolu bir şişe. Gradère içeri girebilir, uzanıp gözlerini kapıyabilirdi. Akşam yemeğini yemiyecek, geç çıkacak, her akşam Florence'daki kadının masasına oturacak, bir sandviç istiyecek, kadın hem sandviçin hem de şampanyanın parasını ödiyecekti. Biraz nemli akşamda titriyordu. Hümüs ve yaprak kokuları yüklü bir orman yeli geçti mahallenin üstünden. Hemen içeri girdi.

— Bak, dedi kendi kendine, lâmbayı söndürmesini unuttum... Aline, ne yapıyorsun orada? Buraya gelme demiştim sana ya...

Divanın üstüne çökmüş olan kadın kıpırdamadı. Boş bir Porto şişesi önünde sigara içiyordu. Şapkasını şöminedeki Buda heykeli üstüne örtmüştü. Kırtıllı uzun yüzünü yıkamadan boyamıştı. Makyaj tabakaları arasında bulanık, yaş dolu gözleri parlıyordu. Küpe çiçeği kızıllığında kırmızı bir çizgi ağız denebilecek bir yarığın yerini gösteriyordu. Uyluklarına kadar kalkık tabiî ipek robu altında henüz taze duran bacakları gözüküyordu.

— Bana hiç bir şeyi yasak edemezsin sen. Anahtar

bende mi, değil mi? İki aydır bekliyorum...

Bordeaux aksanile konuşuyordu. Gabriel yanına geçerek oturdu, bir sigara yaktı, alçak ve saygılı bir sesle:

— Benim de Aline, benim de bir şeyim yok artık... Yediğim, günde bir övün yemek sadece..

— Çocuğun bakılması var...

Birden sözünü kesti:

— Bırak, çocuktan bahsetme bana. Andrès'yi bırakmıyacağım. Hayır, hiç olmazsa bunu yapmıyacağım. Hayır, hayır!

— Ama, madem ki o razı!..

— Nezaketini kötüye kullanmamak için bu da lehte bir sebep.

— Ama evlenmesi bu pazarlığa bağlı olduğuna göre! Bunu Desbats söz verdi sana. Hiç sözünü esirgemedi senden...

Gabriel cevap vermeden başını sallıyordu.

— Öyle ise başka bir şey bul... Ben çocuğun işlerinin yoluna girdiğini sanmıyorum. Sen nasıl olsa bir gün anlıyacaksın bunu, zevzek adam! İşin nereye varacağını anlıyacaksın. Ama yavaş yavaş...

Sesini tizleştirerek bitiriyordu her cümleyi. Radyatörün karşısında ayakta durmuş, ona bakıyordu. Kendisini zorlıyarak bakıyordu o yana. Son olarak bu kadınla ilgiyi kesmeli tamamen, dışarı atmalı onu... Bu akşamdan tezi mi var? Tehditlerine aldırmak tehlikeye girmek demektir. Polisin eline geçecekmiş, vız geliyordu kadına.

— Ne düşündüğünü biliyorum, dedi birdenbire.

Adam ürperdi. Kadın bir sigara istedi, kırmızı tırnakların daha da çirkin gösterdiği kısa elini uzattı.

— Bu işi başaramıyacağımı mı söylemek istiyor-

sun? Yanılıyorsun dostum... Bir şeyden haberin yok senin.

Aline onu karşısına oturtmağa zorlıyarak çok yakından konuşmağa başladı:

— Bir insan düşün, çok kötülük yaptığın, hayatını mahvettiğin, namusu ile oynadığın, gözü aşağıları görmiyen yüksek sosyeteden bir insan. Böyle birisi her ne pahasına olursa olsun seni elde etmek istiyor...

Adam kekeliyerek:

— Kimden bahsettiğini anlıyamıyorum, dedi. Ama çok geçmeden aklına birçok ad geldi. Sesini yükselterek:

— Herhalde, dedi; bu Bay beni elde edecekse yalnız olduğumu sanmasın. Sana yemin ederim. Ukâlâlığına devam edebilirsin...

— Çocuk akıllı! Edemezmiş. Kim zannediyorsun beni?

Dişlerini göstermemek için ağzını kapamış, boğazından gülüyordu.

— Arabasının kapısını açtığı zaman ben çoktan içeri girmiş olacağım. Senin söylediğin gibi bu Bay şimdiden kabul ediyor bütün şartlarımı. Beni yabancı bir memlekette, küçük, sakin bir yerde yaşatacağını taahhüt ediyor... İnanmıyor musun söylediklerime?

— İnanmıyorum, çünkü bu doğru olsaydı çoktan konmuş olurdun böyle yağlı bir parçaya... Muhakkak ki hatırın için değil..

— Değil nonoşum, onun için değil elbette! Yalnız benim de alışkanlıklarım var burada. Yolculuk fazla bir anlama gelmez benim için. Paris'te her yerdekinden daha iyi yaşanır. Görüyorsun ki ukalâlık yaptığım yok! Anlaşmanızı istiyorum sadece!

— Buna yanaşmıyan sensin. Nazik olmalı erkek.

Önceden beri böyle pazarlıklara alışkın olduğundan

kızmadan, sakin sakin konuşuyordu. Tereddütlü bir sesle sordu:

— Söylediğin adam Marki mi?

— Bir şey saklanmıyor senden. Düşün biraz: karısının mektupları yüzünden kendisine kan kusturduğum bir adam... Sonuç aynı kapıya vardı... Bu kadının onun için ne değeri olduğunu bilirsin. Elinden aldığın, her çareye baş vurarak elinden çıkardığın kadını bilir misin? Kızı da evlenmedi karısı yüzünden... Nörasteniye yakalandı zavallı kız... Delirdi sonunda. Yatıyor şimdi.

— Bunu yapmama beni zorlıyan sendin.

— Başka bir erkek olsa yok edebilirdi kadını... Daha konuşmıyalım bunu.

— Konuşan sensin... Sonra?

Değişik bir sesle cevap verdi:

— Yarın Liogeats'ya gideceğim. Defol şimdi. Ama biliyor musun, inanmıyorum sana. Dorth Marki'si yılar skandaldan. Bu işte onun da eli vardı. Senin gibi bir kadınla temasa geçmemek için elimden geleni yaparım.

Kadın hiç kırılmadı.

— Kabul etmekle şeref bahşetmiş oluyor bana demek! Hayır, birinin araya girmesile her iş tatlılıkla düzelir. O seni elde etmek istiyor, ama safiyetle, kızmadan...

Kapıya doğru itiyor, ama kadın direniyordu:

— Niçin bir telgraf çekmiyorsun! Hemen paraya ihtiyacım var.

— Hayır, komisyon bedelini münakaşa etmiyelim. Bilhassa Andrés'nin evlenme işinin her zaman yolunda gittiğinden emin olmalıyım.

Güve yemiş eski bir elbiseye sarıldı:

— Sana bir hafta müsaade ediyorum. Eğer pazarte-

si günü, tam bu saatte... İyi bir kız olduğumu itiraf etsene?

Yalnız kalınca Gabriel pencereyi açarak nemli havayı ciğerlerine çekti. Odanın köşesinden birisi çağırmış gibi çabucak geriye döndü. Oda boştu. Ama Aline'in kokusundan, iri vücudunun kendine has ter kokusundan da tamamen ısınmıştı.

Pencereyi kapıyarak yüksek sesle:

— Kimse yok, dedi.

Her yana bakan gözleri duvarlarda ve tavanda dolaşıyor, sinirli bir çabuklukla şapkasına, pardesüsüne takılıp kalıyordu. Tekrar hayallere dalarak bu saatte ıssız rıhtımları düşündü.Son derece yorgundu ama aceleci, genç adımlarla kanatlanmış gibi yürüyordu.

— II —

Küçük tren uzun uzun düdük çaldıktan sonra yürüdü ve Liogeats garı önünde durdu. Beş-altı yolcu indi trenden. Akşam saatin onunda Gabriel, fötrünü gözleri üstüne indirmiş, biletini vererek gazete almak için gelenlerin doldurduğu bekleme salonundan geçeceği yerde garın köşesini dolaştı. Bir kereste fabrikasının tahta yığınları arasından geçerek ayın aydınlattığı yola girdi.

Sağ eline aldığı valizi hiç te ağır değildi. Az önce uykuya dalmış olan kasabanın çevresini dolaştığından bu yola: "Bulvar" adını vermişlerdi. Hemen solda çam ağaçları başlıyor, süt rengi gecenin tepeleri arasından geçiyor, pullu gövdeleri boyunca akıyor, ağaçların birbirlerine girdiği sürgünlerde dağılıyordu. Sağda çay ve çayırlardan yükselen sis köyü saklamıştı. Köy, arasıra kısa bir gece hıçkırığının, dalından ayrılarak toprağa düşen

bir kozalağın duyulduğu ormandan daha sessizdi. Ama yorgunluktan takatsiz kalmış insanlar kulübelerinde uykuya dalmışlar, bu ağırlaşan sürünün birbirine karışan nefesleri gözükmüyordu.

Yol Balion'dan geçer. Gabriel çocukluğunda duyduğu sonu gelmiyen, çakıl taşları üstünden geçen suyun çıkardığı sesi dinliyordu. Bu dünya... Bizi kaale almıyan, bununla beraber bize etki yapan, ne yaparsak yapalım, bize acı veren, bizde merhamet uyandıran bu madde... Bu, gecenin derin ve tatlı şuursuzluğu!

Gabriel adımlarını yavaşlatıyordu. O, ayın aklaştırdığı bu yolda bulundukça çakıl taşı yığınlarında kırılan gölgesi toprağa, dönemeçte uğursuz, cüzzamlı evini gördüğü, içini dökmekle çılgınlık yaptığı genç papazın gölgesinden daha iğrenç gelmiyecekti.

Çocukken bir deli gibi koştuğu bu Liogeats yolu onun bu memlekete ne yapmağa geldiğini bilmiyordu. Kendisi biliyor mu idi ki? Bütün bu teşebbüslerinin amacı karanlık değil mi idi? Balizaou ile Cernès'i satmak için geliyordu oraya. Kendince az bir zamanda karar verdiği bu yolculuk diğer ihtiyaçlarını karşılamalıydı. Elli yıl önce, böyle bir gecede, basit bir kulübenin köşesinde doğduğu bu dünya bucağında gizli ve güç yapılabilecek nesi olabilirdi?

Tecrübesi yanıltmıyordu onu: Hayatında, bu önceden düşünmeden yaptığı ânî yolculuklar her zaman bir iş görmek, bir düşünceyi gerçekleştirmek için olmuştu. Büzülmüş elde tutulan bir taş gibi farkına varılmıyacak surette kararsız hissediyordu kendisini... Evet: tıpkı bir çocuk elinin suçsuz bir hayvana atacağı o çakıl taşı gibi hareketsiz. Hiç bir zaman o akşam olduğu kadar bu müthiş hareketsizliğin anlamını anlıyamamıştı.

Balion'dan yükselen sise rağmen korkuluğa dayan-

dı, o berrak dumana doğru eğilerek akışa kulak verdi. Suyun bir kokusu vardı: Ne batak, ne de çürümüş yosun kokusu idi bu. Çocukken iyi bildiği güç hissedilir bir kokusu idi bu suyun. Pislik içinde geçen çocukluğu! Çirkef çocukluğu! Bununla beraber bu gece onda saf iyilik, aşk güçlerini harekete getiriyordu... Birdenbire bir jest yapmak, aklına hayaline gelmiyen bir iş yapmak istedi. Ama bu ıssız yolda, bu uyuklayan ülkede teşebbüs edebileceği tek bir iş yoktu. Hendeğin kenarında elinden tutarak, onu çekip derdini soracak, yarasını saracak tek yolcu kalmamıştı. Göğsüne bastırarak ısıtabileceği tek bir kuş bile kalmamıştı ortalıkta.

Bir de şu vardı: Ondaki bu istek, bu faydasız istek, sahiplerinin cehennemi doldurduğu söylenen kötü niyetlerden birisi. Dünya tersine dönmüş gibi geliyordu ona: bu süt rengi, ıslak ve temiz gölge, önceleri çıplak ayaklarının çiğniyerek geçtiği, kıyıları arasında Du Buch'ün küçük kızları ile yengeç avladıkları zamanların anıları silinmiş olan bu sağır sular... Bir bulutun örttüğü bu çayırlar ne iyi ki anısız idiler!

Üşüdüğünü farkettikçe hızını arttırdı. Yol dönemecinde, Bulvarın şatoya giden caddeye bitiştiği yerde papaz evinin cüzzamlı duvarlarını gördü. Orada hayatını anlatmak istediği genç bir adam uyuyordu.. Ne çılgınlık! O da kara elbisesini çıkarıp kendisine eza cefa eden, onlara ayni aciz içinde, ayni karanlıkta bağlı olan, kilisesine bağlı olan adamlar gibi. O da yorgunluk ve acıdan bıkmış bir halde yatıp uzanmalıydı. Sonunda kendisinin de aralarına karışacağı cellâtlarla onun kurbanlarını köyün varoşunda canlılar mezarlığı olarak tasarlıyordu.

İftira ve baskılara rağmen, acaba papazın kızkardeşi de orada mı idi? Gabriel gözlerini kaldırdı. Ayışığı ka-

palı pancurlara, eski duvarlardaki yeşilimtrak geniş plâkalara alabildiğine dökülüyordu. Ne idi ama bu, kapının önünde, merdiven basamaklarına kadar ortalığı dolduran çiçekler, ne idi? Yeni kesilip parlak defne yapraklarına karışan bu şimşir halısını merakla seyretti. Düğünlerinin olduğu gün bununla karı-kocanın evlerinin kapısını kaplamak memleketin bir âdetidir. Gabriel bu maskaralığı anlamakta gecikmedi. Kasabalılar iyi bir oyun oynuyorlardı papazlarına. Ertesi sabah âyin vaktinde dışarı çıktığı zaman genç papazın bu yığınlar Liogeats'lıların kendisi ve kızkardeşi için, o orospu hakkında ne düşündüklerini hatırlatacaktı. Liogeats'lılar erkencidirler: Papaz her ne kadar ayin için saat 6.30 da kalkarsa da bu saatte bile meydanı çevreliyen pancurların arkasına ona bakan gözler ve yolun kavaklıkları arkasında saklanmış zalim çocuklar noksan değildir. Şimdilik uyuklamakta cellâtlar. Sadece ay göğün başucunda. O saatte dünya yüzünde en tasalı varlıkların hepsi bir kır papazevinin eşiğine yığılmış bu şimşir ve defne yapraklarını seyrediyordu.

Gabriel'e bir hız geldi: Evin arkasında, papazın avlusunu yoldan ayıran bodur duvarın dibine, ısırganlar arasına valizini bıraktı. Etrafına bakarak kulak kabarttı. Köpekler havlamıyordu artık. Yalnız ayışığının şaşırttığı horozlar uzaktan uzağa birbirlerine sesleniyorlardı. Gabriel yaprakları kucaklıyarak bodur duvarın üstünden attı. Nemli gecede böyle çalıştığından ısınmıştı. Yapraklar tek tük kalınca onları sonuna kadar birer birer topladı. Biraz nefesi tutuldu, yola başlamadan papazevinin karşısına düşen söğüt ağacına dayandı. Dalları - yaprakları temizlenen eşiğin basamakları ona ayışığında çıplak, kapısının tokmağını çalmağa gelen bütün ölü ve dirilerin adımlarile ortalarından yarılmış gibi gözüktü. Eski, a-

şınmış taşlar. Bununla beraber o gece ışığında bir yüzden daha mânalı olan o taşlarda sağır bir hayatın kalbi çarpıyordu. Kirli ellerile taşların üstünü açan adam onlardan gelen mânalı bakışların etkisini seziyor, bunun ne olduğunu bilemiyordu. Bu, az bir zaman sürdü. Çantasını tutarak sağa, caddeye girdi. Şatonun yolunu tuttu.

— III —

Yeri bürüyen duman çayırları gizliyor, bu bir göle benziyen alanın ötesinde, bir meyilin üstünde dikilen Frontenac'ın iri çamları bir şeyler duymuşa benziyorlardı. Bir çoban köpeği havlıyordu. Gabriel haykırdı: "Sus, köpek!" Hemen köpeğin ayaklarını göğsünde ve sıcak dilini boynu ve çenesinde hissetti. Pencereler şangırdadı:

— Kimdir o?

— Benim Gercinthe. Ben, Gabriel.

İhtiyar kadın "geliyorum" diye bağırdı. Gabriel valizine oturdu. Mutfağın kapısında bir anahtar döndü.

— Demek siz ha?

Sağır kadın sakınır bir eda ile bakıyordu ona. Bütün hizmetçiler içerisinde şatoda yatan yalnız o vardı. İki hizmetçi kadın, ortakçının kızları ile çiftlikte yatıyor, akşam yemeklerini de orada yiyorlardı.

Işık Gabriel'in gözlerini kamaştırıyor. Trenin her zamanki gibi bir saatlik gecikme yaptığını, yemek yemediğini, çok açıktığını söylüyor. Gercinthe hemen közün üstüne yonga, kıymık atarak düşünüyor: ne yer, acaba? "Yenecek birşey de yok." Gradère'den nefret ederdi ama efendilerin ekmeği onun dini idi.

— Çok rahatım, diyor Gabriel.

Kadın biraz yenmiş kaz ciğeri patesi, haşlanmış piliç getiriyor, "şöyle böyle yemekler, diyor. Ama pek fena da sayılmaz."

Gradère yavaş yavaş, kendini emniyette ve iyi hissederek yiyordu. Paris, Aline, dayanılmaz hayat... Uzakta kalmışlardı. Artık kimse rahatsız etmiyordu onu.

— Herkesin sıhhati yerinde mi burada?

Gercinthe sızlanarak: "Desbats'ya küçük bir kriz gelmiş diyorlardı... Astmı varmış. Kızından başka kimse bakamıyor ona. Bayan Gatherine o kadar sadık ki babasına... O kadar sinirli adam ki!

— Astm işte, hastalık. Sizi görünce iyileşir biraz. Düğüne sadece sizin gelmenizi bekliyorlardı.

Yarım sesle, kendi kendine konuşur gibi masanın etrafında bir şeyler arıyarak:

— Ah, dedi; çok kurnaz adam o...

Gradère yemeğe ara vererek kadının yüzüne dik dik baktı.

— Ne demek istiyorsunuz, dedi; Catherine'i o çocukla evlendirmek istemiyor mu?

— Bunu mu söyledim ben? dedi mırıldanarak. Yok! Bunu demedim ben!

— Ya Andrès? diye sordu Gabriel.

— Hep ayakta. Bu hafta Desbats'nın Mouleyre'e sattığı parçanın çamlarını saydı... Yazık oldu işte!

Kahverengi sabahlığı altında bu dolgun vücutlu kadın Mathilde idi. İnadına yukarı kalkmış sık saçları dik ve mat alnını meydana çıkarıyor, kendine demode bir durum veriyordu. Yanakları safralı, biraz çukur, fakat boynu ile düğmeleri çözülmüş robu arasından gözüken boğazının vücuduna birleştiği yer çiçek aklığında idi. Gabriel ayağa kalkmıştı. Dünyada yalnız olgun ve olduk-

ça ağırbaşlı olan bu kadında, tam bir genç kız özelliği buluyordu. Önceleri sevmiş olduğu selvi boylu, keklik sekişli bir kızdı o.

Adı Mathilde idi ama onun için Bayan Du Buch kaldı o sonuna kadar. Onun karşısında o yavru Gradère, Péloueyre köylüsünün oğlu oluyordu tekrar. "Mamizel" diye çağırdığı Adila ile Mathilde'in "sen" dedikleri çocuktu o.

— Açlığın kalmadı mı? Çok uyumuyorsun, bu geceden sonra ciddî konuşmalıyız. Yukarı çıkabilirsiniz Gercinthe. Yarın sabah kapkacağı düzelteceksiniz. Korkmayın, ateşi örterim ben. Haydi, çabuk olun biraz! Saygı görmeğe alışmış tok ve sakin bir sesle konuşuyordu.

— Yaklaş şömineye. Geceler soğuk geçiyor hâlâ.

Çocukken bakır kazanlarda reçellerin kaynadığını gördükleri Liogeats'nın bu büyük mutfağında bulunduğundan hiç bir heyecan duymuyordu kız. Bu mutfaktan koşarak geçerken çamaşır teknesine girmişler, Adila da kendilerini bahçede aramış, "evde saklanmak yasaktır!" diye bağırmıştı. O zaman Mathilde'in elini sıkmış, sevinçten sessiz kalmışlardı.

Hayır, kızda bütün bunlardan tek bir hatıra kalmamıştı. Kendisine aynı zamanda dalgın ve kayıtsız bir gözle bakıyordu. Nefret de etmiyordu ondan. Gabriel kendisine nişan düğünlerinin yapılacağı haberini verdiği günü anarak ürpermesini bekliyordu. Ama Mathilde'e oğlanın boş yere geçirdiği bu geçmiş zaman kadar garip gelen bir şey yoktu. Adila ölürken ne vasiyet etmişti ona? Herhalde onlar unutulmuş değil de belki varlığının en derin bir yerine işlemiş, orada yok olarak kaynayıp gitmişlerdi. Bu kadın için değer taşıyan sadece bu günün olayları ve varlıkları idi.

— İyi ettin de geldin. Ama dalga yok ha! Sympho-

rien o kadar çok konuşmadı nişan düğününü kararlaştırırken. Bu iş çok kolay geliyor bana: çok neşeli adam o ama sevincinde anlıyamadığım bazı taraflar var...

— Büyük bir hasta o...

— Öyle, tabiî! Kendi kendime sebebini sorsam da... "Le Petit Parisien" de bir sahtekârın hikâyesini okuyordum. Bazan sağırlaşıyor, Symphorien, avazın çıktığı kadar bağırmalısın; bazan da alçak sesle söylenenleri duyar. Bir yanına felç vurmuştu, hiç yürüyemez. Ama bu, bazı günler evde fare gibi dolaşmasına da mani değildir. Kısacası bu adam kalbi çok yorgun bir astmlıdır, hepsi o kadar! Evet, şüphesiz doktor Clairac... Söyliyeyim mi? Doktor Clairac'a takılmış aklı. Oldukça karışık bir iş kazası yüzünden işten el çektirdi ona. Zannımca o Clairac'a fısıldıyor teşhislerini... Öbür taraftan işler bu kadar ilerlemişken Andrès'nin evlenmesine nasıl engel olabileceğini aklım almıyor. Mülkleri için oldukça zevzeklik yapıyor. Ne pahasına olursa olsun kendisi hayatta iken son olarak elinde kalan, bir faydasını görmediği iki "köy" ü, Cernès ve Balizaou adını verdiği, şanının sembolü olan iki çiçekliği elinde tutmak istiyor. Gerçek bir çılgınlık bu...

Gabriel boğazına çıkan bir esnemeyi boğdu.

— Pekâlâ, karar vermeli o halde...

— Evet ama nikâhın ayni günde kıyılmasını istemeli ilk önce...

Durmadan dizlerini oğuşturarak ateşe bakıyordu kız. Gabriel uyuşmuştu. Çoban köpeğinin sıcak burnunu hissetti elinde. Yavaş yavaş işliyordu duvardaki saat. Paris, Aline... Ne kadar uzakta kalmışlardı şimdi! Şöminenin çamlarda esen rüzgârın yerle gök arasında çıkardığı sürekli şikâyetin sessizlikle kaynaştığını duyuyordu.

— Dinle Gabriel...

Gabriel ürperdi. Bir zaman onu süzdü Mathilde. Büyücek güzel ellerini dizleri üzerinde birbirine kenetlemişti. Sabahlığının bol yenleri arasından, taze güçlü kolları gözüküyordu.

— Yemin et bakalım sana hiç bir komisyon vaad etmediğine. Onun gibi cimri bir adam sana bu işin sonunda kabarık bir sayıdan bahsettiyse yandık demektir.

Desbats'nın hiç bir hususta kendisine herhangi bir vaadde bulunmadığını söyledi Gabriel yumuşak bir sesle.

— Hiç değilse şu söylediğin doğru mu? Yalan olmasın bu da?

Hakarete uğradığı sanısile bu sorusuna cevap vermek istemedi. Mathilde omuzunu silkerek:

— Olamaz dostum, olamaz dedi. Benimle değmez bu zahmete...

— Benden nefret mi ediyorsun?

— Bu epeyce büyük bir kelime, dedi alay eder bir tonla. Parislilerin kullandıkları bir kelime bu. Burada ne aşktan, ne nefretten, ne de dedikodularınızdan bahsediyoruz. Mülklerden, kümesten, domuzlardan, daha bilmem nelerden söz ediyoruz burada... Püüü! Biter mi?

Kız durmadan onu kızdırıyor, canını sıkmakta devam ediyor, oğlansa sebebini bilemiyordu.

— Hayatın dolduracak başka bir şeyin yoksa...

— Neyim olabilir?

— Andrès, meselâ...

Belli etmeden güldü kız.

— Ne demek... Benim oğlum o, senin de, Adila için olduğundan daha çok benim çocuğumdur Andrès. Onu bana sen vermedin mi? Evet, benim çocuğum o.

Kız Andrès hakkında konuşmak için tekrar oturdu.

Yüzü saadetten parlıyordu. Çamların bitmeyen fısıltısı bozamıyordu sessizliği. Ama eski mutfak güven hissi vermiyordu artık Gabriel'e. Orada güven içinde hissetmiyordu kendisini. Kapının kapalı olmasına rağmen aniden birisi içeri girecekmiş gibi, Paris'ten beri izini kaybeden birisi yolları katederek bulacaktı onu. Belki "O" orada idi. Orada mı idi? Çoban köpeği Bergère burnunu ayakları arasına almış, uyuyordu. Kirişlere jambonlar asılı idi. Kesik kâğıtlarla süslenmiş etajerlerde bakır lengerler parıldıyordu. Mutfak önce sığındığı odacık değildi artık, hayır. Hayatının günlük korkusu bir vuruşta dolmuştu oraya. Ağaçlıklı yolda bir ayak gürültüsü olsa, bir el kapıyı itse, Aline'in içeri girerek biçimsiz vücudunda kemerini sıktığını görse hiç te şaşmıyacaktı. Her şey değişmiş, ama Mathilde bunun farkına varmamıştı. Kolu dirseğine kadar açılmış, dalgın dalgın alyansı ile oynuyordu.

— Andrès'nin saadeti için çalıştığından emin misin sevgilim?

Şaşkın şaşkın baktı kız ona.

— Şüphesiz! Neden soruyorsun bunu bana?

— Andrès'nin Catherine ile mesut olup olmıyacağını öğrenmekten çekiniyorsun da ondan. Seni üzmek istemem. Ama senin kızın...

— Oh! diye bağırdı gülerek, hiç de üzmüyorsun beni. Haklı konuşalım, çirkindir Catherine. Hiç te aptal değil ama içine kapalı bir kız. Sıkıcı, o kadar az cilveli ki, anlatamam... E, sonra? Tam ona yaraşır bir kadın işte. Çoktan halledilmiş mesele bu. Her şeyden önce toprağı sever Andrès. Futbol takımı, mülkünden sonra sevdiği de hayatı. Bizde erkekler hiç bir zaman üstün bir anlayış ve güzellik istemiş değiller kadınlardan. Çocuk

yetiştirsinler, düzenli, temiz olsunlar... Yeter. Catherine'in bu söylediklerimden de çok öğreneceği var daha. Sonra hayvanları da sevmez o, tavuklarla ilgilenmez... Ama öğrenir bunları yavaş yavaş. Zaten ben de yanında olacağım.

— Evet, sen de yanında olacaksın.

— Elbette! Evet, onunla olacağım ben de! Hadi bakalım, söyle ne düşündüğünü, diye çıkıştı sertçe. Genç evlilerin saadetlerine engel olmıyayım diye mi korkuyorsun? Onlar çocukluklarından beri tanırlar birbirlerini. Hayatlarında hiç bir aşk masalı geçmemiştir daha. Bülbül sesi duyulmaz burada, bilinmez öyle şey. Hiç bir şeyin değişeceği yok.

— Sadece ayni odada yatacaklar demek.

— Tabiî.

— Ve ayni yatakta.

— Ee, artık ayni yatakta herhalde! diye tekrarladı sabırsızlık göstererek. Ah, siz erkekler. Ne kadar da değişik düşüncelere sahipsiniz hakkımızda!

Son cümleyi alay eder bir eda ile söyledi ama Gabriel bir güvercin tutarak biraz fazla sıkmış gibi onu üzdüğünü, içinin sızladığını anladı.

— Mathilde'ciğim, kendini basit bir kadın yerine koyar mıydın acaba?

Kaba bir hareketle ayağa kalktı.

— Masal bütün bunlar... Çocukken annemin sana "şaklaban" dediğini hatırlıyor musun? İleri geç, söndüreyim ışığı.

Bir an şöminenin ölen alevi aydınlattı mutfağı. Tutuşan gölgeler bakır kazanlarda sönüyordu. Döşeme taşlarında Bergère'in kuyruğu çırpınıyordu. Pamuk ve güherçile kokan holdeki elbise askısı pelerin ve güneş şapkaları yüklüydü. Gabriel birden arkaya döndü.

— Ya Catherine? diye sordu.

— E, ne oldu?

Zorla yatmağa giden kimse gibi Mathilde'in hırçınlığı da üstünde idi.

— Mesut mu?

— Neden olmasın? Bir de bu noksan olsundu!

— Kendine sordun mu bu soruyu?

— Sormak istemez ki! Epey zamandır bu evliliği bekliyor. Andrès ile evlenecek te mesut olmıyacak ha? Deli misin sen!

— Çocukla arası nasıl? Evet, yani... Durumu nasıl?

— Her zamanki gibi beraberler gene. Sen tamamen bunamışsın dostum.

Merdiveni ayak uçlarile çıkıyorlardı. Kadın:

— Ses etme, dedi. Symphorien'in uykusu çok hafiftir. Ama, Andrès ev yıkılsa da uyanamaz.

— Hep yeşil odada mı yatar o? Uyandırmak korkusu yoksa, gidip bir öpeyim onu. Sen de gelir misin?

Kapıyı aralık bıraktı.

— Yavaş, diye fısıldadı kadın; masa lâmbasını yakayım.

Kırmızı yeşil işlemeli perdeler küçük karyolayı sarmıştı. Gradère önce ancak kuştüyü ile şişirilmiş iri yastığı gördü. Bu köy havasını soluyordu sıkıntılı sıkıntılı. "Ne köylü kafası! diye düşündü. Pencerelerini hiç açmıyacaklar. Hep gece..."

— Çok sarılıp yatar, dedi Mathilde yarı sesle. Çocukluğundan beri âdeti bu. Yastığı çekerek. Çok derinlerde şimdi.

Gabriel uyuyan oğluna baktı. Yüzü kızarmış, yüzünde kara lekeler bırakan sakalı yanaklarını daha renkli gösteriyordu. Pijamasızdı ama eski modaya göre işlenmiş bir gömlek giymişti: Hafif ıslaklıkla parıldıyordu

alnı. "Tıpkı annesi, dedi içinden Gabriel; ama o daha güzel..." Andrès bir yanına döndü, bir şey arıyan eli yastığı yakaladı.

Mathilde, çocuklarını ilgilendiren hususlarda annelerin gösterebileceği büyük bir şefkatle:

— Yazın da aksine, dedi. Küçük bir örtü bulundurmaz üstünde. Sık sık hatta ağustos ayında bile güneş doğmadan önce gider örterim üstünü. Irmak yüzünden soğuk oluyor havalar.

— Az bir zaman sonra kurtulacaksın bu zahmetten..

Gradère odadan çıkmıştı. Ayışığı merdiveni yıkıyor, trabzanı parlatıyor, ama bir tünelin ağzı gibi gözüken dehlize giremiyordu.

— Ne güzel gece! dedi Mathilde içini çekerek. Işık yakmağa ihtiyacımız yok... Ne diyordun bana?

— Yakında, güneş doğmadan önce Andrès'yi örtmek hizmetinden kurtulacaksın diyordum... Yalnız olmıyacak artık o.

Mathilde'in vereceği cevabı bekliyordu. Cevabını alınca sesinde en ufak bir değişme görmedi.

— Evet, evlendiğinden sonra odasına bu şekilde girmemeğe dikkat edeceğim. Bu bir alışkanlık olur sonradan da.

— Bazı fedakârlıklarda bulunmak gerek, dedi Gradère.

— O! dedi gülerek. Bu, fedakârlık olmıyacak bu. Zaten ona bir küçük çocuk gibi baktığımın farkındayım ben. Bunun bitmesi gerek.

— O da bu fikirde olsa gerek. Onu kızdırmıyasın diye korkuyorum.

— Olamaz böyle şey! diye çıkıştı kadın. Yirmi iki yaşında olduğuna bakma sen onun. Askerlik bile değiştiremedi onu. Çok saf olduğunu sanıyorum.

— Neden biliyorsun bunu?

— Kendisi söylemiş değil... Bazı saflıklarını gördüm de ondan. Garip değil mi, böyle bir babanın oğlu?

Gradère mavi gözlerile onu süzüyordu.

— Belki de sensin saf olan. Yirmi iki yaşında bir çocuk ha! Sen içini dökeceği en son insan olmalıydın.

Kadın sözünü kesti.

— Biliyorum bir şey ki söylüyorum. Ya! Onu benden daha iyi tanıdığını iddia etme! Zaten Liogeats'da hiçbir şey gizli kalamaz. En küçük bir şey olsa idi, gün geçmez kulağıma gelirdi. Hiç bir dalgası olmadığına yemin ederim sana. Senin gibi erkekler kaba, köpek tabiatlı insanların var olduklarına inanamazlar kolay kolay!

— Bu ne şiddet Mathilde! Nefretini kazanmak niyetinde değilim hiç.

— Nefretimi kazanmış değilsin... Hem neden öyle olsun? Hadi, yatalım artık. Yüzüme karşı saçmalamaktan daha iyidir böylesi. Sabahları çay mı istersin hep!

— Hayır, burada istemem. Su toprak kokuyor, sünger taşı kokuyor. Sütlü kahve içerim sizin gibi.

Karanlık koridorun sonunda acı bir ses onları heyecandan titretti:

— Çok yüksek sesle konuşuyorsunuz, babamı uyandırdınız.

— Sen misin Catherine? diye sordu Mathilde. Çok zamandır orada mısın?

Kız cevabını değiştirdi.

— Babam duydu konuştuklarınızı. Söyliyeyim mi neden bahsettiğinizi?

Şaşkın bir halde birbirlerine göz ettiler. Gradère genç, cılız kıza, annesininkine benzer sıska vücudunu örten. ayni kestane rengi yünlü sabahlığına bakıyordu.

Gölgeli, çok canlı ve vahşi gözleri yüzünün sertleşmiş çatısını aydınlatıyordu. Sık ve mat saçları çift örgü ile arkaya çekilmiş; dar alnı meydana çıkmıştı. Bu memlekete has güney soylu kara bir kadın. Annesi merakla ona bakıyordu.

— Söyle bakalım, bizi dinliyerek eğleniyor muydun? ne konuşuyorduk sanki...

Catherine omuzlarını kaldırdı. Başparmağının çıktığı terliğinin delik ucuna bakıyor, saç örgülerinin biri üstündeki solmuş kordeleyi eliyle buruşturuyordu. Gabriel'e:

— Babam yarın sabaha sizi bekliyor, dedi. Uyandığınız zaman... Geldiğinizi öğrenince çok sevindi.

— Ya sen, Catherine, sen de sevindin mi, ha?

— A! Ben mi...

Kendine has hislerin kimseyi ilgilendirmiyeceği anlamına gelen bir hareket yaptı. Küçülen gölgesi eriyiverdi koridorda. Babasının odasına açılan odasının kapısını kapayıncaya kadar beklediler Mathilde ile Gabriel.

— Acaba konuştuklarımızı duydu mu? diye sordu Gabriel.

— Mümkündür. O hep fırsat bekler, daima pusudadır. O da babasının Bergère'i işte, diye bitirdi sözlerini kin almak isteyen bir eda ile.

— Andrès için çok nazik bir kadın, değil mi Mathilde?

— Tam ona yaraşır bir kadın, allah için!

— Doğru, diye cevap verdi tatlı bir sesle, erkeğini sevecek, çılgınca sevebilecek bir kadın olacak.

Mathilde soğuk bir "iyi geceler" diyerek odasına geçti. Gradère sürgünün sesini duydu. O da gülerek odasına geçti, eskiden Adila'nın odası idi bu.

Rahmetli'nin resmi şömineyi süslüyordu. Çerçeve

Mathilde'in daima güllerini tazelediği bir vazoya dayatılmıştı. Gabriel gülmüyordu artık. Yatağa oturarak duvarlara baktı: Du Buch'ün dedesinin karakalemle yaptığı çirkin portreler, Saint Bertrand de Comminges ile Oo gölünü gösteren iki suluboya resim. Sonra da bütün bir kilise: Hazreti İsa, Hazreti Meryem, Saint Joseph, Pie IX. un takdis ettiği ve Adila'nın o kadar çok sevdiği bronzdan, büyük bir İsa heykeli etrafından zeytin çekirdekli tesbih sarkıyor. Gabriel yeniden sakinleşti. Paris'te kendisini korkutan, görülmeyen varlığın ateşini, pusuda yatan bir varlığın solumasını Adila'nın odasında duymamıştı. Ayağa kalkarak dolabı açtı. Dolabın kanadı çatırdadı. Son etajerden eski kırmızı fanilâ pelerini alarak, burnuna götürdü. Bir köpek gibi kokluyordu, yutarcasına. Adila'nın kırmızı pelerinini dizleri üstüne alarak tekrar yatağa oturdu, ellerile sarıldı ona. Ay iniyor, sis kırları örtüyordu. Liogeats'da Gabriel Gradère'den başka uyuşup kalan tek varlık yoktu. Nasıl canlı idi bu?

— IV —

Gözleri kapalı da olsa cüzzamlı papazevinde başka bir adam geceyi uykusuz geçiriyordu. Açılır kapanır demir karyola etrafında persiyenler arasından geniş ve çıplak bir odanın intizamsızlığı meydana çıkıyordu. Masanın üstünde dağınık kâğıtlar kar gibi parlıyordu. Döşemede iki hayvan mı var? İki çamurlu ayakkabı mı? Sandalyelerin birine bir fanilâ gömlekle bir papaz lâtası atılmış. Duvarlardaki ıslaklıkta ayışığı kıta ve adaları meydana çıkarıyordu. Papaz Forcas tavanda farelerin koşuştuklarını, bir şey kemirdiklerini, kulakları tırmalayan çığlıklarını duyuyordu. O, fareleri değil,

kapısının önünde yığılı duran dalları düşünüyor. Niçin kaldırmazlar onları? Daha zaman olsa gerek.

O günün akşamı ayin kitabını bitirirken pencerenin altından kısık gülüşmeler duymuş, sessiz adımlarla o yana doğru yürümüştü. Görüp anlamıştı. Yirmi altı yaşında bir delikanlı. kan beynine sıçramış, kudurmuş gibi oluyordu. Şüphesiz bu Mouleyre, ya da arabacının oğlu Pardieu idi. Bir dolap çevirmiş olmalıydılar... Acaba kız yüzünden mi? Boşuna etrafında dört döndükleri genç, tek başına yaşayan adamdan nefret eden iki-üç kız vardı.

Merdiveni dörder dörder inerek sürgüyü tuttu, düşündü. Tekrar odasına girdi, yığını kaldırmak isteği şeytana uymak demekmiş gibi diz çöktü. Ödevi, gün doğduktan sonra ortaya çıkacak skandalı önlemek değil miydi? "Elbiselerimi çıkararak bir sütuna bağlanıp, çırıl çıplak çivilendiğim zaman korkmadım skandaldan... Bunu anlamağa ihtiyacım yok, ama kendime benzemeğe çok... Alain Forcas, kendi kendime konuşuyorum..." diyebilmiş, sonra sesi çıkmaz olmuştu.

Sinirli sinirli soyunmuş, lâtasını bir yana fırlatmış, sonra saygılı bir hareketle onu dudaklarına götürmüştü. Ve genç bir adam oluvermişti o birdenbire. Uzun vücudu, kısa bacakları ile gerçekte olduğundan daha küçük görünüyordu. Asık suratı üstüne konmuş kızıl çilli burnu ile manda yavrusununkine benziyen dar alnı kötü huylu bir insan olduğunu isbata yetiyordu.

Tesbihini parmaklarına dolamış, yüzünü duvardan yana dönerek yatmıştı. Vay gelmişti haline derhal uyuyamazsa! O zaman hemen kalkarak yığını temizlemesi gerekecekti. Neden her zaman böyle oluyordu? Artık Başrahibe karşı gelerek kızkardeşi Tota'yı göndermesine engel olmalıydı. Yalnız bırakılmış, biçare kızkardeşini ne

hakla ayırıyorlardı ondan? Paris'e gitmiş, meteliksiz kalmış, neler gelmezdi ki başına? "Ölecek Allahım, ölecek o! Duy söylediklerimi!' diye inledi. Başrahibi düşündü: "Bir aziz gibi adam, bu kadar vicdansız ha!" Dudakları oynuyor, "Meryem Ana, Meryem Ana, selâm sana Meryem Ana..." diye heceliyordu fısıltılı bir sesle.

Tekrar bir çocuk gibi başını bir koltuğu altına saklıyarak anesinin kucağında imiş gibi, onu sıkarak seviyormuş gibi gözlerini kapıyordu. İstediği de bu idi zaten: Birisinin emrinde, hiç değilse böyle bir anne kucağında olmak. İnsin, kapıyı açsındı, yığıntı dursun orada durabildiği kadar. Herkes bir vazife bilirdi böyle bir isteğe uymayı. Ama biliyordu o ödevini: kılını kıpırdatmadan gelene amin demek.

Her işte başarısızlıkla karşılaşmıştı: Ne gençler, artık ne de yaşlılar gereği gibi karşılıyorlardı onu. Bunda rol oynayan başka işlerde olduğu gibi ne bir aldırmazlıktı, ne de cehalet. Hayır, bunların hiç biri değil de, herkeste kendisine karşı beslenen bir hınç vardı. On yıldır Kilisede iki uğursuz papazın birbiri peşinden atanmalarından ötürü kökleşen nefret hissi idi bu. Kendisi gibi bir genç papazın bütün iyi niyetlerini kötüye kullanmışlar, onu herkese beceriksiz bir adam olarak tanıtmışlardı. Kızkardeşini yanına getirmek isteğini de alçakça bahanelerle alaya almışlardı. "Her yerde, her işte kaybediyorsun. Dayanmaktan başka çaren yok... Dayan."

Liogeats'da ayine gelebilecek birkaç çocuk kalmıştı ama ilk ayini yapacağı akşam onları da elinden almışlardı. Bir tanık önünde bunu aynen söylemek cesaretini kim gösterebilecekti? "Şikâyet etme, elinde tek çocuk kalmadı ise de küçük Lassus var hizmetine koşacak." Annesi Bazas meydanında oturan bu çocuğun babasının kim olduğu bilinmiyordu. Kendisini teyzesi yanına almış-

tı. Angélus çanını o çalacak, papaz kiliseye girdiği zaman sundurmanın altında bir çift nalını o hazırlıyacak, içeri girince minberin ta yanında tepesi kazınmış küçük bir kafa görecekti.

Kiliseye varmadan hınç dolu bakışlarla herkes ona bakacak, alçak ellerin ortaya döktüğü dal yığınlarını geçecekti. Tekeler gibi yaşıyan kimselerdi onlar... Ve o yirmi altı yaşında, gecesi, gündüzü, akşamı yalnızlık içinde geçen adam. On beş günden on beş güne de bir günah çıkarma ayini... Bu on beş günlük iki ayin arasında da günlük âyinler için kilise ile evi arasında mekik dokumalıydı. Bir tanığı olmıyan, âdeta çölde yapılan bir âyindi bu. "Hayır, değil tanıksız: sana cevap veren bu çocuk var, bazan da ihtiyar Lassus."

Acaba Tota ne yapıyordu bu saatte? Uyuyor muydu? Hâlâ Paris'te mi sürünüyordu? Dal yığınları arasında o... Her günkünden daha erken kalkacak, meydanda ona utanç verircesine bakabilecek tek ki bulunmıyacaktı. Ayinden sonra başlıyacak dua sırasında da küçük Lassus giderek dal yığınlarını temizliyecekti evinin eşiğinden. Yavaş yavaş içini çekiyordu Alain. Güneş gözükmüştü nihayet. Kendisini uyurken görmemişti hiç kimse. Yaşıtları gibi yüzü erken buruşmuş, güzel ağızlı, biçare bir çocuk, bir genç adamdı. Takdis edilmiş, haç şeklinde göğsüne bağladığı elleri bütün gecenin nurunu çekiyordu.

Angélus çalıyor. Şafak sökmeden kalkmak istiyordu o! Ortalık ağarıyordu işte. Kendisini görecekler, evden çıkarken gözetliyeceklerdi onu. Pencereye doğru gi-

derek pancurlarını itti. Tanrı onunla idi: horoz seslerinin deldiği kalın bir sis her şeyi örtüyordu. Bir taş atımlık uzaklıktan gıcırdıyarak geçen arabayı göremiyordu. Bir tanrı kanadı gibi çekilmişti sis önüne. "Scapulis suis ebumbrabit tibi; et sub pennis ejus sperabit..." Minbere abdestsiz yaklaşan papazlardan değildi ama ancak âyinden sonra traş olabilecekti bu sabah. Acele etmeliydi güneş sisleri dağıtıp Tanrı kanadını toplayıncaya kadar.

Bununla beraber kapıyı açtığı zaman dumanlar yükseliyordu. Gece çisesinin ıslattığı aşınmış merdiven basamaklarını gördü ilkin. Basmağa cesaret edemeden baktı onlara. Etrafta ne küçük bir yaprak vardı, ne de bir şimşir parçası... Ama peronla duvar arasında bir tane kalmıştı, o gözlerine takıldı. O da gece düş görmediğini isbat edebilirdi papaza. Parçayı elleri arasına alarak ezdi. Elbette! Küçük Lassus'tü bunu yapan. Kimseyi göremeden kiliseye gitti, minbere varmadan kısa bir dua etti Alain Forcas. Ayak seslerinden uyanan çocuk hemen ayağa kalkarak sakristide (*) peşine takılmıştı. Adeti üzere âyinden önce kendisine bir şey söylememişti papaz. O sabah elini tepesi traşlı kafasına götürerek bu sıtma suratlı, cılız çocuğa gülmüştü.

— Bu sabah yüzünü yıkıyacak zaman bulamadın mı Jacquet?

Geç kalmamak için böyle yaptığını söylerken yüzü kızardı.

— Geç kalmana neyin sebep olduğunu biliyorum ben. Teyzen çalar saatinin yanlış olduğunu söylemiştir sana.

(*) Kiliselerde ziynet eşyasiyle âyin elbiselerinin bulunduğu yer.

— Ama daha çok o evin önünde yapılacak işlerin vardı, değil mi?

Ne işi? Papazın neden bahsettiğini bilmiyordu. Yok, geçmemişti o evin önünden. Her geç kalışında yolu kısaltmak için yaptığı gibi Douence'ların bahçesinden gelmişti.

O halde bu o çocuk değildi! Liogeats'da acınacak durumda başka birisi vardı. Dindaşlarından birisi açmıştı ona. "Kim bilir kendisini tanıtmıyacağını?" diye düşündü. Herhalde bu sabahki âyini onun için olacaktı. Bu düşünce ile bütün tasaların ötesinde gençliğine neşe katan Tanrı mihrabına yaklaştı.

Etrafında küçük Lassus'ün takunyalarının şakladığı, adımlarını çocuğun adımlarına göre ayarladığı için yavaşça geldi. Çocuk soluğu kesilmiş gibi konuştuğundan ne dediğini anlamak için eğilmesi lâzımdı. Ve papazın kendisi de bu sessizlikten silkinemiyor, bu sükûttan kurtulamıyordu. Çile çekeceği gün başlamıştı, hastaları dolaşmalıydı. Bir köpek gibi karşılanacağını tahmin etmişti. Hoş karşılıyacağı bu nefrete dayanabilecek gücü buluyordu kendisinde. Ama kendisini korkutan bilmediği darbelerdi sadece. Zaten âyininden sonraki bu sevincinin mişti. Hoş karşılayacağı bu nefrete dayanabilecek gücü bir anlama geldiğini tecrübe ile biliyordu ve bir tarafta bu hususta bir dedikodu dolaşmıştı. İtiraf etti bunu kendi kendine: Fedakârlık aşkile değil, bu bilinmez darbeyi önlemek için hastalarını ziyarete karar vermişti.

İç sessizlik vücudunun çeperlerine çarpıyor, geri geliyor ve hayat her yandan içeri doluyordu. Tetik duruyor, nereden geleceğini bilemediği bu şeye karşı dikkatli davranıyordu. Bu dal yığınını boşuna koymamışlardı oraya. Bu hareket papazın sebebini bilemediği özel bir olayla ilgili olmalıydı. Çarçabuk meydanı geçti. Mürebbi

Belediye binasının basamaklarında duruyor, muavin Dupart'la konuşuyordu. Papaz selâm verdi onlara. Mürebbi elini beresine götürdü sadece. Dupart gülerek kulağına bir şeyler söylüyor onun. Papazevini gördüğü zaman Rahib, ininde sıkıştırılan tilkiye döndü. Bu anda Bayan Revaux'dan söz edildiğini duyuyor. Kendisine bunca sefaletler hazırlamış olan rahibe idi bu.

— Lugdunos'da, otelde olduğu söyleniyor, doğru olabilir bu. Kendisini en azından üç kişi görmüş, yortu günü. Ama öbürlerinin söylediklerine bakılırsa onun yanında imişsiniz, sizi görmüşler, hem sivil kıyafette...

— Bunu da kim uydurdu? diye içini çekerek cebinden anahtarı çıkardı papaz. Kızkardeşim Paris'te bulunuyor.

Bunu söylerken gittiğinden beri bir kere olsun kendisine mektup yazmadığını, Paris'te bulunduğuna dair elinde hiç bir delil olmadığını hatırladı. Evet ama Lugdunos'da ne yapabilirdi yapayalnız?

— Kapının altından bir mektup atmışlar, dedi küçük Lassus.

Masum elile papaza sarı bir zarf uzattı. Aline ne olduğunu biliyordu bu mektubun, okumadan yırtabilirdi onu. Ama çocuk kahve yapmakta iken o, mektubu cebine soktu. Zarfı açmak için yalnız kalmak istiyordu: "Bütün lugdunoslular seni cuma akşamı saat yedide görmüşler, yobaz seni, utanmaz seni. Tual ticaretevi kâtibi sizinkine bitişik odada yatıyormuş. O belki görmedi ama, duydu..." Genç papaz bazan duruyor, utancından soluğu kesilir gibi oluyordu. Sonra tekrar nefes alıyor, okumağa devam ediyordu.

— V —

Mathilde o gece uyuyamamıştı. Andrès'nin evlenme-

si, Cernès ile Balizaou'nun satılması içine bir dert gibi çökmüş, içinde yer eden bu düşüncelerle gözlerini kapıyamadan sabahı etmişti. Ama başka endişeleri de vardı. Gece sıkıntısı basit olamaz: bir beste olur, motiflerin birbirlerine karıştıkları bir senfoni olur, orkestraya göre hazırlanır. Catherine annesinin Gabriel ile neler konuştuğunu duymuş muydu? Genç kız dehlizde ne zaman pusuya girmişti? Mathilde, kız hakkında söylediklerini hatırlamağa çalıştı: "Bağırdığım zaman orada mı idi o? (Çünkü bağırmıştım âdeta). Çirkin, asık suratlı, sıkıcı bir kız o. Duydu mu bir şey? Duymasının sonu fenaya varabilirdi..."

Ama daha fenası vardı: Mathilde, Gabriel'in sinsice sözlerinin kendisinde uyandırdığı endişeleri örtbas edebilmişti. Yalan söylemişti ona Mathilde: Andrès saf diyebileceğimiz çocuklardan değildi artık, hayır. Epey zamandır saf bir çocuk olduğunda şüphe yoktu ve kendisi de bunun farkında idi. Yalnız kaldıkları zaman aldığı rol, "Mathilde teyze" diyemediği zamanlarda kendisini "Tamati" diye çağırmağa başlamış, şimdi de o adla çağırmağa devam ediyordu. Bu çocukça çağırmağa şımarık çocuk halleri, sesinin tonu, tıpatıp uyuyordu. O kendisi için "Tamati" olarak kalmıştı. Ama hayatında Tamati'nin bilmediği neler vardı!

Muhakkak ki memlekette herkes birbirini, memlekette olup biten herşeyi biliyordu. Yalnız Andrès koruluğa bakmak ve satıcıları görmek bahanesile haftada birkaç kere ayrılır, her ayrılışı ekseriya kırk sekiz saat sürerdi. O kadar hasis olmasına rağmen Symphorien Desbats aslında pek cömert olduğunu isbat eder, Andrès'nin her zaman dışarda bulunuşuna hiç ses çıkarmazdı. Mathilde "bundan ne fayda umuyor?" diye soruyordu kendi kendine.

Andrès'nin zaten mülklerle uğraşmak, kendisini çok seven (nihayet tek dostları olan...) ortakçıların ziyaretlerine gitmek, sırasında asker arkadaşlarile birkaç kadeh içmekten başka birşey yaptığı yoktu zaten..." Evet ama altı aydan beridir ihmalkârlığı edepsizliğe kadar varan bu çocukla bu kadar uğraşıyorum da niçin böylesine değişti hemen?" Uyuduğu ve Gabriel'in de bir köşeden canı istemiyerek havasını soluduğu bu odada Mathilde losyon kokusunu, küflü gomina kokusunu ilk defa koklamıyordu. Babasında hayran olduğu şey önce fena olan her şeyden uzaklaşma isteği idi. Andrès'yi, o iriyarı çocuğu halsiz, ehlikeyif ihtiyar baştan çıkarmıştı. Bununla beraber o, onun ve Adila'nın oğludur, diye düşünüyordu: "Onların oğlu olan O, basit bir çocuk olabilir miydi?" Andrès'nin uslu olmasını sanmakta ne sebep vardı? Babasına göre kendisini Liogeats'nın genç kızlarına karşı insafsız hale getiren kadından bir fikir edinmişti. Gözlerine güzel gözükmüyordu hiç birisi de. Uzun zaman Mathilde bu nefret hissinden faydalanmıştı. "Çok geçmeden onun hoşuna gidecek kızlar..." Daha doğrusu ne idi? Bunu bilemiyordu o da. Ama oğlanda onun bilmediği taraf yoktu. Şu anda içinden geçen bilinmez isteği seziyordu. "Catherine ile evlenmesine muhakkak olarak bakmasına bir mani yoktur, bu evlenme bitmiş bir iş sayılabilirdi onca..."

Catherine ile Andrès'nin münasebetleri hakkında Gabriel kendisine sorular sorduğu zaman Mathilde, artık bu işi düşünmemeği bir kanun haline getirdiğinden ne cevap vereceğini bilemedi. Andrès Catherine'e karşı nasıl davranıyordu? Oğlan ona karşı kendisine hiç bir özel şefkat hissi vermiyen bir kızkardeş, (Rahibe) gibi davranıyordu... Daha doğrusu onu görmemezlikten geliyor, evden, mobilyalardan bir parça olarak görüyor,

mülklerile kabul ediyordu onu. Andrès büyümüştü. Onu bu ümitle yetiştirmişler, bu noktadaki fikrinde bir değişiklik olmamıştı. Hayatında ne şekilde bir olay geçerse geçsin başından, kendisini bu evlenmeden caydırabilecek bir şey olamazdı.

Saatin ikiyi vurduğunu duydu Mathilde. Uyuması gerekti artık ve geleceği düşünmek isteği yoktu içinde. Kendisinin temize çıktığını anlıyor, ama kuruntu ifritini atınca kızı için bu vicdan muhasebesinden vazgeçiyordu. Bununla beraber Gabriel'in sorduğu sinsice sorular aklına geliyor, onları ustaca cevaplandırıyordu. Ayda bir kere kendisini takdis ediyordu. Papaz Forcas hakkında dolaşan dedikodular yüzünden başpapaza müracaat etmek zorunda kaldığından beri bunu da azaltmıştı. Takdis için sebep bulunmayışı fena değildi. İkindi vaktine öğle demek doğru olur muydu? Catherine başka bir erkekle olduğundan daha çok mesut olurdu Andrès ile: Her halde sadece parası var diye evlenecekti. Tabiî babadan akraba ile evlenme... Ama Mathilde Andrès'nin çocukları olacağını sanmıyordu. Çocukları olmıyacaktı belki de...

Mathilde saat sekize doğru uyandı, acele tuvaletini yaptı. Peronla Andrès'nin ayak seslerini duyarak pencereyi açtı.

— Bekle beni diye bağırdı. Yanına geliyorum.

Yaprak kımıldamıyordu. Kasım güneşi hâlâ sıcaktı. Şebnemle su birikintileri parlıyordu. Andrès bu güzel havanın devam etmiyeceğine kanaat getirdi. Symphorien'in pencerelerinden ayırmıyordu gözlerini: İhtiyar adam bir saattir Gradère ile içeri kapanmıştı.

— Münakaşanın sonunun gelmediğine şaşıyorum, dedi Mathilde üzülerek.

Uzun zamandır münakaşa ediyorlar: Madem ki ka-

bul ediyorsun, arazinin değeri üzerinden olamaz... Bir komisyon pazarlığı yapıyor baban.

— Yok Tamati, babama karşı haksızlık ediyorsun. Bunun önemi yok zaten, korkma, evlenme işim bitmiştir.

— İnanıyor musun buna?

Mathilde onu kolundan tutarak çayırlık boyunca uzanan caddeye doğru götürdü. Keyfi yerinde idi.

— Bütün mülklerimiz, Desbats'nınkiler de senin elinde hep. Babamı düşündüğün zaman neticenin ümitsizliğe doğru gideceğinden endişe duyuyorum!

— Babam için kötü konuşmanı istemem.

Yolun ortasında durmuşlar, kadın onu süzüyordu: Andrès, Belle Jardinière'den getirttiği tozluklu bir spor elbise giymişti. Çok esmer, biraz kalın ve kısa boylu, biraz ablak ama güler yüzlü, ufacık bir sözden alınan, her zaman kendisinden alay edilmesin diye çekinen bir oğlandı. Mathilde onun yeni traş olduğunu ve kıvırcık saçlarını yatırdığını farketti, güldü:

— Babanın şerefine mi böyle güzelleştin? Rekabet etmek istiyorsun...

— Ooo, onun yanında her zaman bir köylüyümdür ben.

Mathilde inat etti:

— O da bir köylü!

— Ama ona benzemiyorum ki ben!

— Küçük aptal! İkiniz arasında bir yarışma oldu mu sen daha şık görünürsün.

— Zavallı Tamati!

— Senin duruşun, giyinişin buranın çocukları gibi. O sahte bir şıklık taslıyor, açık elbiseleri ile... Kısacası fena not alıyor.

— Değil, yeter artık. Başka şeyler konuşalım.

Ayağı ile bir kozalağı iterek eve doğru oğlanın önünden yürüdü. Somurtmuştu oğlan. "Haksızım, diye düşünüyordu Mathilde. Babası o. Ama onun hakkında bir şey bilmiyor. Ya ben... Gabriel'e karşı hülyaları neme gerek benim?"

— Babana hiç bir fenalık yapmak istemem. İşin doğrusu ona hiçbir şeyde benzemiyorsun sen.

Oğlan ona döndü, kızgın bir eda ile:

— Zannettiğinden daha çok benziyorum ona ben!

— Hayır, dedi gülerek; bu hususta şüphem yok.

Oğlan azarlar gibi:

— Benim aptallığım, cahilliğimdir seni yanıltan: Bildiğimden ayrılmış değilim ben. Sen çamlıklara baktığımı, ortakçılarla ilgilendiğimi sanıyorsun sadece... Catherine ile evlenecek tek erkek...

Mathilde durdu, kendi kendine güldü:

— Mesele mi çıkaracaksın her şey olup bittikten sonra?

Oğlan ellerini cebine sokmuş, omuzlarını kaldırmıştı:

— Hayır, diye mırıldandı; sakin ol. İlk günden beri her iş yolunda gidiyor, öyle ise bitmesi gerek.

Memnunluğundan bir iç geçirerek kolunu tuttu:

— Sevimli çocuk, sana söylemek istediğim... Catherine ile önceden beri arkadaş olduğunuzu biliyorum. Onunla iyi geçinmeğe, anlaşmağa bakmalısın. Gerektiği gibi para harcadığın yok. Senin nişanlın o nihayet...

— Ne münasebet! İstediğin ne senin! Yaşadığımız hisleri yaşar gibi görünelim. Evlenme, hayatımızda hiç bir değişiklik meydana getirmiyecek. Sadece menfaat işleri Tonton Symphorien ile önceden anlaştığımız gibi yoluna girecek. Bir formalite bu...

Andrès'nin o ana kadar hiç belli etmediği bu edep-

sizlik şaşırtmıştı Mathilde'i. Bu konuşan o değildi, babasının etkisinde kalan çocuktu, babası idi sanki.

— Ama, güzel çocuk, biraz Catherine'i de düşünmeli bu arada. Zavallı kız, onun da bir kalbi var. Benim fikrimce onun için dikkatli, seven bir koca olman gerek senin. İhtirastan bahsetmiyorum, yanlış anlama. Ama nihayet ona ne borçlu olduğunu unutma. Bir takdis ayinidir evlenme.

— A, yok, yalvarırım sana! Catherine iyi bir kâhyadan başka gözle bakmıyor bana. Mesleğime devam edeceğim. Yalnız...

Mathilde şaşkın şaşkın ona bakıyordu.

— ... Yalnız yıllardır beni işlerinde kullandığını, hiç, nerdeyse hiç bir karşılığı olmadan onun işlerinde çalışa çalışa bitkin bir hale geldiğimi unutamam... Evet, benim de bazı haklarım olmalıydı, değil mi Tamati?

Öyle ya! Babasına benziyordu! Babasıydı o onun! Mathilde az önce Yavru Gradère'in maskelediği inatçı, vahşi, müşkülpesent çocuk tipini bir kere daha tanıyordu. Bu üstün adam ona çok yakındı. Kara saçlı iri oğlandan hemen kumral ve cılız bir çocuk meydana geliyordu. Bu Andrès değildi artık elbette...

Rastgele konuşmadığının, şu anda Gradère'in defalarca tekrar ederek öğrettiği dersini önceden düşünmeksizin söylediğinin farkında idi o.

— Dinle: işler yolunda gidecek her zaman, tarlaya bakmağa, ihtiyarın ağzının kokusunu dinlemeğe niyetim yok. Arada sırada Paris'e giderek adamı görmek niyetindeyim. O yalnız ve kimsesizdir. Ona bakmak ödevimdir benim.

— Ama Tonton Symphorien kızından vazgeçemez, Andrès... Catherine çok lâzım ona...

— Onunla kızını çekişecek değilim ben, dedi Andrès gülerek.

— Evlâdım, az kalacak değil misin Paris'te? Kaldı ki nefret ediyorsun Paris'ten! Liogetas'dan ayrılınca nefes alamazsın sen.

— Sensin bu karara varan. Zevklerim hakkında sen karar verdin şimdiye kadar. Liogeats'dan ayrılacak değilim zaten. Gidip geleceğim oraya. Bu da bir şeye bağlı...

— Neye? Kime?

Hiç cevap vermiyordu. Her gülüşünde Adila'nınkine benziyen sağlam ama bozuk dizili dişleri gözüküyordu. Çocukluğundan beri tanıdığı o sevimli yüzde bilemediği bir hırs şahlanması seziyordu Mathilde. Kısık bir sesle:

— Ya ben, Andrès? diye sordu. Ben ne olacağım bu arada?

— Ama öyle sanıyorum ki benden iyi faydalandın şimdiye kadar Tamati... diye karşılık verdi alay edercesine. Sonra senin için çarçabuk iki-üç çocuk çıkaracağım fabrikadan... Bunu sen bil yalnız, onlar duymasınlar, onları da çekişecek değilim seninle. Kızın da, diye kattı sözlerine şeytanca bir eda ile, senin kızın olsun gene.

Bu fikir de onun değildi. Bu saf ağızla konuşuyordu Gradère.

Güneş yükselmiş, hava eylûl sonundaki kadar ılıktı. İnekler teker teker çayıra giriyorlar, arkadan ortakçının çocuğu gece çisesinin parlattığı sırığı uzatıyordu orta yere. Mathilde dikkatini hayvanlara vermişti. O anda ne duyduğunu bilmek, gözlerinin önüne gelen şeyleri görmek istemiyordu. Andrès ile alışkanlığı üzere birbirlerine yaptıkları karşılıklı sohbetlerden hiç te farklı olmaması için bütün iradesini kullanıyordu. Zengin olacaktı, babası ona kancayı takacak, şüphesiz değiştirecekti onu...

Denize açılacak, memleket görecekti. Bundan daha kolay ne olabilirdi?

Birdenbire elinde olmadan içinden gelen bir kan dalgası başına çıktı, farkına varamadan ağzından bir çığlık boşandı:

— Beni sevmiyorsun, hiç sevmedin beni!

Çocuk onu tepeden tırnağa süzdü şaşırarak. Mathilde'e de söylediği şeyden bir şok geldi. Sesinin tonunu değiştirmek istediyse de sesi hâlâ titriyerek:

— Oğlum olmuştun sevgilim, daha ne yapabilirdim senin için?

— Ne mi yapabilirdin Tamati? Söyliyeyim mi sana? En önce geleceğimi düşünmeliydin, köylü adetlerini benimsediğim bu evden uzaklaştırmalıydın beni. Mürebbinin derslerini yeter bulmamalıydın benim için. Bordeaux'da herhangi bir okula yatılı vermeliydin beni... Mesele bu idi zaten! Burada, ihtiyarın yanında canın sıkılıyordu. Kızın Catherine... Ondan bahsetmemek en iyisi! Eğlencen, zevklerin bendim senin. Daha sonra kocanın beni iyi bir kâhya olarak yetiştirmesini kabul ettin. Daima Liogetas'da kalmamı istedin, o kadar. Eğlence olarak da futbol. Bir oyun alanı temin ettiniz. Köyün gözbebeği olduğum muhakkak... Tabiî, seni bulmasaydım... Ama bana bir evlât muamelesi yaptığına inandırmağa kalkma beni... Değil, hayır!

Doğru idi söylediği. O kadar doğru idi ki kadın ne diyeceğini şaşırmıştı. Ama gözlerini kim açmıştı onun? Oğlanı tanıyordu her halile... Kendisini feda ettiği gibi karışık bir hisse kapıldığını kabul edelim, birisi onu bu düşüncesinin sakat olduğuna inandırmalı idi. Söylediği her cümle kulağına fısıldanmıştı... Yoksa babası mı? Birdenbire gerçek gözlerinde parladı: "Kendi noksanlarını

açığa vurmuştu bir kadın..." Buna rağmen suçsuz olduğunu isbata çalışıyordu:

— Haksızsın yavrum. Seni okutmağa çalıştım ama kitapları sevmiyordun. Uzun boylu bilgiye ihtiyacın olmadığını söylüyordun bana ileride yapacağın işler için. Sevdiğin sadece top, av ve at'tı.

— Her çocuk sever bunları ama ana-babaları kaale almazlar isteklerini. Okuma zevkini alabilirdim ben. Başka çocuklardan daha aptal değildim ya... Burada bir futbol takımı kurdum diye söylemiyorum bunu. Beni ahmak olduğuma inandırmıştın bir gün. Dâhi değilim ama hiç değilse... Oğlan kadının, kendisi için söylediklerini duymadığını sanmıştı. "Hiç değilse, sevilebilirim..." Ama anlamıştı kadın bunu. Biraz başını öbür yana çevirdi. Ağladığını anlıyarak kolları arasına almak istedi onu oğlan. Çok seviyordu çünkü. Az bir gayretle kendisini kurtardı kadın.

— Bırak beni, dedi; bak bakalım gene Tonton Symphorien ile içerde mi baban. Dışarı çıktıklarında çağır beni.

O giderken etrafına dikkatli dikkatli baktı kadın. Değişen bir şey yoktu aşağı yukarı çocukluğundan beri. Aralarından bazıları ayrıldığından çam ağaçları seyrekleşmişlerdi. Baltalık ormanlar büyümüştü. Ama derinlerden bu geç kalmış güz sabahında kurum kokularına karışık sesler yükseliyordu. Zamanı duymuyordu. Mathilde hâlâ kendisini soluğu kesilinceye kadar o ağaçlar arasında koşan küçük bir kız yerine koyuyor, Gabriel de peşinde, onu kovalıyordu sanki. Koşarken rüzgâr bir lâstikle boynuna tutturduğu şapkasını omuzlarında uçuruyordu... Bir de Gabriel... Böyle şeylerin gerçekleşebileceğini düşünemiyordu bir türlü. Gerçeği düşünememek, ondan bahsedememek, olduğu gibi yaşamak; görülen, do-

kunulandan endişe duymak... Küçük Andrès'siz mümkün değildi bunlar. Andrès'nin de hakkı vardı: Ondan hizmet görmüş, onun ekmeğini yemişti. Ona alışık bir hayvandı sanki, sevdiği adamın çocuğu idi o. Liogets'da Symphorien Desbats ile Catherine'in arasında yaşıyamıyacaktı. Oğlan için Kolej'in sözü bile edilmemişti. Hayır, onu yetiştiren kendisi değildi, yetiştirmeğe mecbur da edilmemişti. Oğlanın şahsında toprak hırsını uyandırmak için herşeyi yapmıştı. O kadar toprağın içine girmişti ki, Liogetas'yı imkânı yok bırakamaz gibi geliyordu ona.

Peronda Andrès'nin ayak seslerini duydu. Etrafındaki ağaçları ölü kabul etti. Çitler, setler, çayırlık, her şey bir serap, anıların kaypak yüzleri gibi görünüyordu. "Hiç bir şey istememek." Bazı saatlerde, bazı varlıklar için iyi anlama gelir bu basit kelimeler! Eller açıldı, dallar döküldü, hiç bir şey istenmiyor artık.

Bu düşünce ile çarpılmış, kımıldıyamıyordu. Yirmi yıldan beri farkında olmadan ümitsizlik içinde yaşıyordu. Ümitsizlik şuuru kaybedilen bir hal alabilir. Bir meşe ağacına dayanarak uzaklaşan arabanın çıkardığı seslere aptalca dikkat kesildi. Öylece kaldı uzun zaman.

VI

Andrès perondan onu çağırıyor, bir kâğıt sallıyordu. O. işlerin yoluna girdiğini anlıyor: Bunun ancak Catherine'in zararına olabileceğini düşünüyordu. Kadın yeniden bilmediği bir vicdan azabı içinde çırpınmağa başladı. Ama hepsi bir yana yalnız sayılmazdı kız. Babası onu, dünyada bir insan ne kadar sevilebilirse (ki bu kadarı da az sevdiğini anlatmak için) o kadar seviyordu.

Catherine feda edilmesin diye bütün varlığı ile ona sarılmak zorunda kalmıştı.

Bir merak hız verdi adımlarına. Ona doğru koşuyordu Andrès.

— Her şey yoluna girdi, diye bağırdı ona. "Satmak" sözünü imza ettim: bir noter senedi bu. Şimdi ise evlenmeğe geldi sıra. İşte kontrat projesi. Makul görünüyor bana. Ancak, senin de kabul etmeni bekliyoruz.

Oğlan sık sık soluyor, kıpkırmızı kesilmiş, heyecanlı ve neşeli idi. Mathilde gözlerini projenin üstünde gezdiriyor: Catherine'e aylık iki bin frank gelir, anneye de gelir ve koruların satış yüzdesi ayrılmıştı. Bundan başka genç evlilerin her türlü masraf ve kiradan muaf tutulmaları da şart koşulmuştu. Andrès (Adila'nın ölümünden beri paylaşılamıyan) ev ve bahçeden kendi hissesine düşenin yarısından vazgeçecekti.

— Şampanya içmek istiyor Tonton nişan düğünümüzde, ama astmı var...

Kapıyı açmadan önce okaliptüs kokusuna karışık ıslıklı bir soluma duydular. Her zaman tütsülü olan şatonun en küçük odsından geliyordu bu. Koltuğunun içinde büzülüp kalmıştı adam. Mathilde ise Andrès'nin üstünde parlayan gözlerini ayırarak kekeledi:

— Bir krizimi önledi heyecan.

Gecelik lâtası üstüne tutturulmuş bir mayo giymiş, dizlerini bir minderle örtmüştü. Catherine'in tıpkı babasına benzediğini söylerlerdi. Hakikaten Symphorien Desbats gibi kaba ifadesi yoktu ama kız da esmerdi. Burun ve başının şekli ile, dizleri ve dirsekleri, kemikli omuzları ile keskin çizgileri bakımından onun küçülmüş bir şekli idi. Sık sık soluyarak:

— Kontratı okudun değil mi Mathilde? Satış için noter senedi imzalandı: Cernès ile Balizaou benim ola-

cak... Balizaou ile Cernès... Ama biliyor musun, parasını ben ödedim onların. Çocuğa nişan yüzüğü ve başka şeyler için nakit para lâzım. Hiçbir şeye para harcamıyacaklarını biliyorum... Gercinthe şarap mahzeninde sakladığım şişenin başında. Onu Catherine'in düğünü için sakladığımı her zaman söylemiştim.

Gradère ayakta duruyor, biraz kızarmış yüzile hastaya bakıyordu. Andrès'ye işaret ederek kulağına bir şeyler söyledi. Gercinthe elinde şampanya şişesi ve bardaklar dolu bir tepsi ile içeri girdi. Peşinden Gabriel'in sesi duyuldu:

— Şölen kahramanından başka noksan olan kalmadı.

Symphorien etrafına bakındı:

— Doğru vallahi... Öyle ise Gercinthe, Catherine'i getirecek. Yan tarafta olmalı.

Bir öksürük sesini kesti. Aralık kapısından ayırmıyordu gözlerini.

— Vay, geldi işte! Sadece seni unutmuştuk yavrum.

Catherine yapmacıklı bir hayretle neden bahsettiklerini sordu, arkasından bir telâş, bir çığlık: "Kimsenin nişanlısı değilim ben!" En aşağılık tiyatrodan bile beklenemezdi bu kadarı. Symphorien aksine istifini bozmuyordu. Hayretle Andrès'ye doğru döndü:

— Söyle bakayım çocuğum, anlaşmamış mıydınız ikiniz? Aranızda her şeyin düzeldiğini sanıyordum ben. Bana yemin de etmiştin bunun için. Ya sen Catherine, niçin ümidimi kırıyorsun benim sen?

Andrès'nin yüzü sararmış, dudakları titreyerek sıra ile bir babasına, bir Catherine'e, bir Mathilde'e bakıyordu. Kızın sevimsiz, donuk sesi duyuldu tekrar:

— Hiç bir zaman fikrimi sormadın. Kimsenin nişanlısı değilim. Andrès ile asla evlenecek değilim.

İhtiyar Desbats yapmacık hareketlere yanaşmadan

kendisine acı veren astmına rağmen bütün durumu korku ile karışık derin bir sevinç anlamı taşıyordu.

— Sevgili kızım, kimse mecbur edemez seni evlenmeğe... Hürsün ve...

Gabriel sözünü kesti:

— Haydi, üzmeyin kendinizi. Yeter bu kadar komedi.

— Ama komedi değil ki bu azizim... İlk hayret eden, şaşkınlıktan donup kalan benim. Fikrim bu değildi. Onun düşüneceğini ümit ederim. Catherine "her şeyi düşündüm!" diye sözünü kestiğinde) herhalde; dedi. Andrès'ye verilen avantajlardan hiç birisini geri almıyorum.

Henüz bir şey söylemiyen, tepelenmiş gibi duran oğlan kekelemiye başladı:

— Bir gün daha kalacağımı sanıyorsan... Geberece-ğimi bilsem de...

Babası sözünü kesti:

— Asla yavrum: bu ev senindir, burada duracaksın. Elinden her şeyi aldılar, soyuldun... Ama şato ortak. Orada evinde gibisin, kabul edersen ben de istediğin kadar oturacağım orada.

Mavi gözlerile başını indirerek alttan ona bakan hastayı süzüyordu.

— Neden istediğim kadar?

Gradère yavaşça karşılık verdi:

— Size hayatı zehir etmek için.

— Hadi bakalım, babacan adam... Kimin hayatı zehir olacak burada? Çok cür'etli olduğunuzu bilmeyen yok. Beni her şeyi açıkça söylemeğe zorluyorsunuz... Andrès bana parayı geri verirse satış senedini yırtmağa hazırım. Yoksa oğlunuzun parasını istediğiniz gibi kullandınız mı?

Bu son kelimeleri Gradère ile Andrès'den başka kimse duymadı. Genç adam sararmış olan babasının elini tuttu ve soğuk bir eda ile cevap verdi:

— İmzalanan imzalandı.

Herkes sustu. Mathilde'in kuru, perdesiz sesi yükseldi:

— Ben de, kızım, bunca yıldır nişan merasiminden bahsedilirken, ben de seni Andrès ile anlaşmış sanıyordum. Önceleri ekseriya sen bize bunlardan bahsederdin. Ama hiç bir baskı yapmıyacağım...

Kız annesinin bu zahmete katlanmakta haklı olduğunu söyledi utanmadan. Mathilde omuzlarını kaldırdı, cevap vermeden dışarı çıktı. Peşinden de Gabriel ile Andrès.

Hasta adamla Catherine bir zaman öylece dinler gibi kaldılar. Adam koridorlarda durup durmadıklarını bakmasını söyledi. Kız kapıyı açtı. Hayır, gitmişlerdi.

— Anlıyor musun kızım, ne söylemiştim sana ben? İnsanları kızdırmaktan eline bir şey geçmez insanın. Nasıl çalım sattıklarını görmek istedin. İstediğin de oldu... Ya ben, şunu söyliyeyim ki... ama şimdi... Duydun mu ne söyledi Gabriel? Artık gitmiyecek buradan!

İnliyen hastanın yastığını düzelterek:

— Ya şimdi? diye sordu Catherine.

— Ondan herşey beklenebilir, biliyor musun?

Kız, "bize ne yapabilir?" diye bağırınca:

— Alçak sesle konuş, diye fısıldadı. Bu adamı bilmezsin sen. Onun hakkında bilgim var. Daha bildiklerimin yarısını söylemedim sana. Bilecek, anlıyacak yaşta değilsin daha...

Ürperiyordu adam. Bir şefkatli gülümseme Catherine'in nankör yüzünü aydınlattı. Bir elini babasının alnına koydu:

Vahşi bir sevinç vardı yüzünde:

— Ne kadar kopuk olsa da bir şey yapamaz bize... Onu biz yanımıza aldık herhalde!

— Onların zannettikleri, ümit ettikleri gibi ölecek

derecede değilsem bile hastayım Catherine... Ama astmım yerinde. Yıllarca böyle yaşıyabilirim şüphesiz. Clairac söz verdi bana... Dün de onu söylüyordu. Kimsem olmamış, ne çıkar bundan?..

Soluk almak için bekledi.

— Sakın kızım, ne tuzak kurduklarını bilmiyorum. Gradère burada oldukça uyanık duralım hep. Sonunda gidecek elbette, kendisini Paris'ten isteyen birisi var. Aline ile mektuplaştığından şüphe etmiyor. Bereket versin bırakmıyor kız onu. O burada oldukça korku içinde yaşıyacağım.

— Dikkat ettin mi anne? diye birdenbire sordu Catherine, şişman o! Kımıldamadı. Gözümden kaybolmuyordu...

Koltuğunun gerisinde olduğundan gözliyemiyordu onu.

— Her şey bir yana, Andrès'yi istemediğimden memnundur belki de, dedi kız.

Gözlerini ayırmadan gizli bir yere bakıyordu.

— A, annenden şüphelenmek doğru değil! Ötekinden, hayduttan. Yumuşadı mı hoşuma gitmiyor. Her şeye dikkat et yavrum: Gözünü aç, önce mutfak, ateşten sakın. Gece dışarı çıkma.

Öksürmek için sözünü kesti.

— Andrès'nin işine burnunu sokacaksın: bir ortakçının torunu o. Bana karşı o taraftan olması tabiîdir. Toprağı sevdiğini söylerler. Bize diş bileyenlerin oyununu oynamak toprağı sevmek demek değildir. Zaten babasının kendisini nasıl yolduğunu görmek yeter insana. Azar azar bütün taksitlerinin vaktini geçirdi... Zaafı olan bir adam. Kendini bilseydi kendisinin öz malı olurdu. Kısacası göz-kulak olalım.

— Metin ol, dedi kadın, hepsine bakıyorum ben.

VII

— Andrès rahatladı mı biraz?

— Evet, uzandı, gözlerini kapadı. Alnına ıslak bir bez koydum.

İhtiyar Desbats oyununu bırakalı bir saat ancak geçmişti. Mathilde her ne kadar içinde Gabriel otursa da daima "Adila'nın odası" dediği odanın kapısını usulca kapadı.

— Andrès'nin sinirli olduğunu biliyordum, dedi. Daima onun, rüşte erdiğinden beri bile, aklını kaybedecek kadar hiddetlendiğini çoğu kereler görmüştüm. Ama deminki gibi hiçbir zaman... Biraz ağır kaçtı muhakkak...

Kadın karyolaya oturdu. Gradère elleri ceplerinin dibinde, dudaklarını sıkmış sigara içiyordu.

— Beni çok şaşırtan ıstırabı, dedi Mathilde. Sinir dedim ya... Acı çekiyor. Toprağı herhangi bir insan kadar sevdiğinde şüphe yok: sevdiği birisini kaybediyormuş gibi gelebilir insana.

— Bu kadarı çok değil mi dersin?

Mathilde ona bir şeyler sordu gözlerile. Adam başını salladı:

— Sen de onu tanıyorum diye öğünüyorsun zavallı Mathilde! Benim bildiğim seninkinden daha çok. Bununla beraber dün akşamdan beri buradayım. Andrès'nin bilinmeyen hayatı hakkında korkunç şeyler ifade ettiğinden değil, bu adamın çocuğa güveni olduğu anlamına geldikleri için yaraladı bu sözler onu. Bu sabah, Mathilde bilmediği herşeyi anlatmıştı babasına uyurken. Mathilde ilgisiz bir cevap verdi:

— A! Bir çok şeylerden şüphe ederim ben!

Yalan söylüyordu: Bu adamın neden bahsetmek istediğini bilmiyordu. Ona kadın ıstırap çekiyor gibi geli-

yor, ıstırap sempatinin bir anlamı olmasa da kendi derdini deşiyordu. Adila'nın odasında aradan yirmi yıl geçmeden Mathilde'in iç yüzünü belli etmiş, kadın da onun adam olduğunu anlamıştı sonunda. Kadın kapının arkasında bayıldığı zaman vücudunun boğuk gürültüsünü hatırlamıştı. Bugün de Andrès için üzülüyor. Kıskandığı yok Andrès'yi, hayır, yalnız acı bir hatıra olarak kalan Mathilde'e kavuşmak istiyordu... Ama onda teessüre varıncaya kadar her şey yok olmuş. Onu gazaba getiren, onu Mathilde'e karşı merhametsiz yapan da bu boşluğun var oluşu idi. Andrès'nin ıstırap çektiğini görüyor, kendisini daima başkalarının acısını ilham eden bu alevlenme ihtiyacına bir merak olarak bırakıyor. Aldanmış numarası yaparak:

— Tabiî, diyor, Andrès hakkında bir kadına sahip olmasını görmemek için çok hassas davranıyordu.

— Bunu biliyordum, diye cevap veriyor Mathilde.

Şimdi de faltaşı gibi açılmış gözlerini Gabriel'in dudaklarına dikmişti.

— Onların gözünde hiçbirimizin değeri kalmadı dersem şaşma buna. Benim oğlumdur o. Her güçlüğü yenerek istediğini elde etmek iradesini babasından almıştır. Annesi ise içgüdüsiyle...

Mathilde sözünü kesti:

— Adila'dan ne cesaretle bu şekilde bahsediyorsun? Ne cesaretle onun adını ağzına alıyorsun? Kıskançlık ve acısını serbestçe söyliyebilmek için Adila'nın savunmasını bir bahane olarak ileri sürüyordu. Ama Gradère üsteliyordu:

— Hiçbir şeyi değiştiremezsin. Bir aşk çocuğudur Andrès...

— Hayır, diye cevap verdi; aşk değil kin çocuğudur o. Adila'dan nefret ediyordu çünkü. O da kendisinin sebep

olduğu bu garip yaratıktan tiksiniyordu. Zavallı Andrès! Aşk çocuğu ha? Bırak Allahaşkına! Kin ve pişmanlık çocuğu dersen daha iyi ederdin...

— O! O! Liogeats'da büyük sözlerden nefret edildiğini sanırdım Mathilde. Bana öyle geliyor ki artık "boş falcı" değilim ben.

Bunu duymuş muydu Mathilde? Bir büst gibi kurularak oturmuş, ellerini koyu renkli işlemesiz robunun üstünde kavuşturmuştu. Alnında kaş ve göz çizgilerinde ne asil ifade vardı! Ama azgınlık ve acı ifade eden şeyler bu ak dudakları olan ağız ile bu harap olmuş boyun idi. Biraz sustuktan sonra:

— Andrès'nin sevdiği o kadın hakkında bir şey bilmiyorum, dedi. Kim olduğunu da bilmiyorum onun. Liogeats'da da bunu bilen kimse yok...

— Liogeats'lı değil o. Birkaç hafta papazevinde yaşadı...

— Saint-Clair'den bir maç dönüşünde, bir perşembe günü tesadüfen trende görmüş onu. Bütün teşebbüsler kızdan gelmiş. O güzün uzak parklarda, ıssız çiftliklerde birbirlerine randevu vermişler. Şimdi kız Lugdunos'da, Malbec meydanındaki yeni otelde kalıyor.

Kadını gözünden kaybetmiyor, onun durgunluğuna hayret ediyor (dudağının ucunda sadece bir kası kımıldıyor). Aldırış etmiyen bir eda ile:

— Bu, beni hiç ilgilendirmiyen Andrès'nin meselesi ile geri kalan evliliği arasında ne münasebet var? diye sordu.

— Bugünlerde Paris'e gidecek Tota Revaux. Kardeşinden habersiz. Lugdunos'ya geldiği söyleniyor ve aralarında akrabalık bile olmadan kızı oraya yerleştirenin kendisi olduğu söyleniyor. Liogeats'daki korkunç dedikoduları benden daha iyi bilirsin sen. Görünürde erkek

kardeşini seviyor ve suçu ona yükliyecek yerde Andrès orada diye gitmek istiyor. Çocuk bir kere evlendi mi, hattâ evlenmeden önce bile kendisile Paris'te buluşacağından emin bulunuyordu. Ama şimdi, herşeyden oldu işte... Aksini söylese de ben bu ilgisiz kadının...

Bu anda Mathilde, Andrès'nin, Cernès ile Balizaou'nun satışından değerli bir çek aldığına dikkatini çekerek sözünü kesti onun. Gradère cevap vermeden başını çevirdi. Kadın ona yaklaşmıştı.

— Bu parayı... Ondan aldın değil mi? Doğru söyle!

Aşağıdan aldı Gradère:

— Asla! Parayı yatırdı o... İstediğim gibi kullanamadığım bu paranın yüzde beşini ona veriyorum. Bana düşenin hepsini ona verdim. Kabul etmedi, uzun zaman yetmiyecekti kendisine... Zaten çok iyi ettim de verdim... Beni anlıyabilecek duruma gelince dâvayı kazanmadan önce gitmiyeceğine söz vermişti.

Mathilde ürperdi. Bu tatlı, bu sebebi bilinmez korku dolu sesten nefret ediyordu. Omuzuna dokunarak çarçabuk elini çekti.

— Sen de gitsen iyi ederdin Gabriel! diye yalvardı anî bir kızgınlıkla. Git, bırak beni. Saat üç trenine bin...

— Ama burada yapılacak çok işlerim var azizim.

Kadın dayattı:

— Burada yapacağın fenalık sadece. Ne olursa olsun bana güvenme.

Kadın kapıya yaklaşmış, o ise pencerenin yanında aydınlığa karşı durmuştu. Ancak yüzünün şeklini görebiliyordu.

— Biliyor musun azizim, dedi Gradère; ihtiyacım olacak sana... Göreceksin... Teşekkür edeceksin bana.

— Hayır, diye cevap verdi; hayır.

— Hayır demeden önce bekle de ne düşündüğümü anla... Ne oluyor?

Bir parmağını ağzına götürerek kulak verdi.

— Araba sesi duyuyorum, dedi.

— Ona kavuşacak. Belki de son görüşmeleridir.

Farkında olmadan çıkmıştı bu çığlık Mathilde'in ağzından:

— Kız onu görmesin diye!

Gradère eli kapı sürgüsünde, kımıldamadan duran kadına yaklaşarak onu omuzlarından yakaladı:

— Hayır, sakin ol; bana saygı gösterecek o... Ben de, dedi sahte sevinçli bir eda ile, ben de seviyorum o çocuğu... Böyle kritik bir anda onu terketmemi ister misin?

Sert, pes bir sesle:

— Buranın sahibi olacak yakında. Sana yemin ederim.

Kadın susmuştu. Onu kendisine doğru çekip sıkarak (kadın nefesini duyuyordu).

— O buranın sahibi olacak, sen de, dedi.

Silkinerek kurtuldu:

— Burada hiçbir şey değilim ben, bunu sen de bilirsin: Desbats tek hâkimdir burada.

— Öyledir tabiî, dedi. Muhakkak öyle! Ama azizim astm başka bir hastalığa benzemez. Bir gün kalbine vurdu mu hayatına son verebilir.

— Doktor Clairac'ın fikrince hepimizi gömecek o.

— Eh! Clairac'ın teşhisi! Kendi koyduğum teşhise daha çok güvenim vardır!

Gradère gülüyordu. Kadın o kadar nefret ediyordu ki onun gülmesinden, bütün nezaketini bırakarak odadan çıktı. Merdivenden inerek dehlizi geçti, sırtına bir man-

to alarak öğle güneşinin delemeden aydınlattığı sisin içine daldı. Angélus çanı çalıyordu. İpini Lassus çekiyor olmalıydı. Yırtıcı çan sesleri fabrika işçilerine kapıları açıyordu. Mathilde kendisini hafiflemiş, kurtulmuş hissediyordu. Artık acı çektiği yoktu. Hayatın tadı, unutulmuş bir kokusu vardı. Sebebini bilemediği bir şeye güveniyor, yarını bekliyordu. Bu adam ümit aşılamıştı kendisine.

VIII

O günün akşamı karanlık basmasına rağmen pencereler kapatılmamıştı. Lugdunos'daki Malbec ağaçlıklı yollarında bir lâmba, Tota'nın bir kefene sarılmış gibi sigara içtiği yatağı aydınlatıyordu. Gözleri önünde gitmek üzere, kötü giyinmiş rügbi oyuncusu, kıvırcık saçlı, biçimsiz kafalı, garip hareketleri olan Andrès canlanıyordu. Kendince ister sigara tablasına doğru uzatsın, ister sigarasını dudaklarına doğru götürsün, oğlanın aklı güzel kollarında idi onun.

— Hayır! diye emir verdi. Fırçamı kullanma.

Emre uydu oğlan. Değerli fildişi eşyaları, altın kapaklı kristal şişeleri çok seviyordu çünkü. Kız onun kıvırcık saçları altındaki inik alnı ve ayrılmayan bakışları karşısında "sıkılabilirdim..." diye düşünüyordu. Ama niçin? Aline'in istediği gibi babaevine dönmeği, annelerinin bir yıl önce öldüğü ve sefilâne yaşaması gereken "La Benauge" daki o evde oturmak, (şarap deposunda üç bağbozumu geçtiği halde satılmamış şarap vardı ve kendisine bağlar emanet edilen adam onları çekinmeden yok etmek istercesine budamıştı) orada zıbarmak istiyordu kısacası! Aylığı on iki bin frank olan bir pansiyonda ya-

şanabilir miydi ama Paris'te? Tabiî ki birisini bulacaktı... Aline yüzünden faka basmak, uçuruma yuvarlanmak da istemiyordu. Aline'in başkaca şu dileğini kabul etmesi kalıyordu: Kendisini pataklıyan o huysuz, o yarı çılgın, tamamen kabiliyetsizliğinden ötürü başarısız bir yazar olarak tanınan kocası ile barışması... Hayır! Asla! Asla! Bu Andrès'nin uzaktan uzağa Paris'e gelerek ona yardım edeyim derken iki ayağını bir pabuca sokması hayalî gibi bir şey olurdu... Kısacası hoşlanıyordu Andrès'den. Bir karar vermeliydi.

— Gitmeyi düşünmeliyim... Kardeşim yüzünden... Haksızım ona karşı.

— Kiminle buluşacaksın? Söyler misin?

Gömleğinin yakası yarı açıktı. Aşağıdan yukarı doğru kalın boynunun bedenine birleştiği yeri, biraz ileri çıkmış kara çenesini görüyordu.

— Kimse ile buluşacak değilim, hele sefalet beni buna mecbur etmezse... kaldı ki, benimle gitmene engel olan kimdir? Biliyorum, nişanlısın. Ama bin bahane uyduracaksın.

Oğlan biraz eğildi. Bir el değdi dudaklarına. Bir ağaç gibi devrildi.

— Deli misin sen?

Ayağa kalktı. Kız soluduğunu duydu.

— Gidemem, Tota...

Hayır, gidemezdi. Daha o sabah ihtiyar Desbats'nın odasından çıkarken koridorda babasının kulağına fısıldar gibi söylediği emir geldi aklına: "Burada kal. Birkaç hafta geçince burada tanınan bir insan olursun. Kendisinden ayrı yaşıyamadığını söylediğin o kadın da senin olacak. Onu sonuna kadar elinde tutmak da sana bağlı sadece..."

Birkaç dakika sonra sancısı tutmuş, yatağında sızlı-

yıp inliyordu. Ta kendisine gelinceye kadar içinde yer etmişti bütün bu sözler. Babasının bazı kelimelerinde güç anlaşılır bir çelebilik özelliği vardı. Kim dayanabilirdi o deyimlerdeki güce? Hayır, Andrès gitmiyecekti Tota'nın peşinden. Ne pahasına olursa olsun kızın geç gitmesini sağlamaktı ilk başarı. Tekrar yatağın kenarına oturdu:

— Birkaç gün daha bekliyeceksin. Daha bir saat önce söz verdin bana ya.

Kız belli etmediği bir nefret hissile bakıyordu ona. Sadece karanlıkta hoşlanıyordu kendisinden. Yüzü olmıyan bir yaratık, her türlü ahmakça, ya da aşağılık görünüşten sıyrılarak başsız bir vücut gibi kaldığı karanlıkta.

— Anlıyorsun ya, gitmeğe karar verdiğine göre kimsem yok demektir. Gidebilirim. Kalabilirim de... Kimsenin beklediği yok beni. Aline de olmasaydı...

Andrès: "Kimseyi sevmiyor musun?" diye tekrarladı. Kız:

— Öbür dünyada sevdiğim kimse.

— Ölmüş mü?

— Daha beter... Tutsak.

Herşeyi kelime kelime aklında tutan bir çocuk gibi:

— Hapiste mi? diye sordu Andrès.

— Hapiste olsaydı mektup yazabilirdim ona, dedi kız içini çekerek. Ben nasıl onu düşünüyorsam onun da beni öyle düşündüğünü bilirdim. O papazevi duvarlarının, o lâtanın kendisini örttüğünü, uzaklaştırdığını söylemek de yetmez... Bitmez bir uzaklık bu.

— Ha! Anladım! Kardeşinden bahsediyorsun?

Sevinçli bir kahkaha atarak sol kolu ile genç kadının omuzunu sarmaladı.

— Korkuttun beni, farkında mısın?

Yüzünün değişmez aklığı çekiyordu onu. Yavaşça

kendi yüzünü yaklaştırdı ona. Malbec meydanından bir otomobil geçti: köpekler havlıyordu, bir at ağır ağır yürüyordu. Kapının önünde bir araba durdu. Gecenin içinde garip garip sözler çınlıyordu. Tota hâlâ kardeşinden o kadar uzak hissetmiyordu kendisini. Aline'in yaptığı gibi toy birini kanatları altına alarak, ona rica ederek sonsuz acılar vermekle kurtulduğunu sandığı karanlıklara gömülüyordu farkına varmadan. Ama geri gelmeliydi Andrès. Kaçtığını bilmemeliydi babası. Kadın, o akşam ailesinin bu kadar şüpheli davranmaktaki sebebin ne olduğunu sordu. Oğlan müşkülpesent bir sesle kaçamak yollu bir cevap verdi:

— Söylesene, dedi; gitmiyecek misin?

Kadın cevap vermeden ellerini okşuyordu onun. Sonunda:

— Kim bilir, dedi: birazcık uzaklaşmam yeter... Bordeaux'ya yerleşebilirim. Yardıma muhtacım. Zengin değilim hiç te...

Andrès kızmış görünüyordu. "Mülkünün yanında bir köylü yavrusu" diye düşünüyordu Tota. Ama oğlan babasının sözünü hatırlıyordu: "Bir kaç hafta dişini sıkarsan partiyi vurursun..." Andrès, Lugdunos'da kalsın diye direniyordu. Kız olmaz demiyordu. Tota onundu ve hâlâ da saygı gösteriyordu ona.

Oğlan, "gidiyorum, gitmeliyim," diye tekrarlayıp duruyordu boş yere. Yatağın kenarında durarak bakıyor, hiç te öyle olmadığı halde kocaman gözüküyordu oğlan gözüne. Vücudundan bir parça değilmiş gibi görünen bir kolunu tekrar kaldırdı: Tereddütlü bir yılana benziyordu, bu el de o yılanın başı. El ayasını çocuğun dudaklarına yapıştırdı. Çocuk hafifçe ısırdı onu. Bağırmadı o. Küçük oda mutfaktan gelen satır sesinin karıştığı bir türlü sessizlikle doluydu.

— Bu kere, artık Allahaısmarladık.

Yüzleri karanlıkta tekrar birbirlerine yaklaştı.

Andrès'nin gitgide dinen ve duyulmaz olan ayak seslerini dinledi. Tota dört kulak kesilerek motörün hırıltısına karışan ayak seslerini oldukça uzun zaman dinliyerek oyalandı. Klâksonun sesine göre ne kadar uzakta olduğunu, mezarlığın kenarını dönüp dönmediğini, ya da Saint-Clair caddesine varıp varmadığını anlıyabiliyordu. O akşam koridorun halısında kısılan biraz ağır adımlara dikkat etti ve birdenbire hiç düşmeden, bir vücudun çökmesinden meydana gelen sağır sesi duydu. Andrès'nin sesi bir küfür savurmuş, bağırarak gülmüştü.

Tota yatağından sıçradı. Tuvalet takımını alarak merdivenden gelen hafif bir ışığın aydınlatmağa çalıştığı yarı karanlık dehlize geçti. Sahanlıkta, bir kalabalık içiçe girmişti. Bir rezaletti bu sadece. İki muzip delikanlı birisini yere yatırarak üstünü örtmüşlerdi.

Yeni giyinmiş genç kadın dışarı çıkmağa cesaret edemiyordu. Gür kahkahalar yatıştırıyordu onu. Çırpınan adam kefene sarılmış gibi gülünç kıyafetinden kurtuldu. Tota, Andrès'nin kana bulanmış, ateş saçan kafasının dışarı fırladığını gördü. Onu zapteden delikanlıların ikisi de şaşırıp kaldılar.

— Bay Andrès ha! Acaba!

Kan-ter içinde kalan Andrès: "Mouleyre" mi zannettiniz? Yoksa Pardieu mü? Alçaklar! Haydutlar! diye bağırıyordu. Tota ona doğru atılarak başını tuttu. Burnu kanıyordu sadece. Üst dudağı şişmişti biraz. Pes bir sesle:

— Çabuk, diye bağırdı. Yardım edin ona, odama alın.

Üzülmüşlerdi. Andrès'yi her aradıklarında buluyorlar, çok seviyorlardı. Gururlu çocuk değildi, bir numa-

ralı futbolcu ve oranın en iyi beki idi. Liogeats'da onsuz bir takım kurulamazdı.

Bereket versin yılın bu günlerinde aşağı yukarı boştu otel. O katta kimseler oturmuyordu. Mouleyre berbat sesiyle:

— Birşey değil... diye zırlayıp duruyordu. Onun olduğunu biliyorlar mı idi sanki? Yazıklar olsun! Bir oyun oynamak istemişlerdi papaza... Biraz gülelim diye!

Yatakta uzanmış olan Andrès doğrularak, "böylesi çok daha iyi.." dedi. Gençler "senin olduğunu bilselerdi... Bakın..." diye tekrarlayıp dururken:

— Defolun bakayım piç kuruları! diye bağırdı. Yoksa mahkemeye veririm hepinizi. Andrès kendisini yorgun hissettiği takdirde arabayı sürerler diye kalmalarını istedi Mouleyre. Pardieu de kamyonetle dönecekti. Bundan da övünmiyeceklerdi. Nihayet... Ama Andrès, "Defolun ikiniz de" diye homurdanıyordu. Andrès'yi tedaviye başladığından beri ağzını açmamış olan Tota gençlerin yüzlerine bakmadan:

— Hepiniz tanıklık edersiniz ki papaz... dedi.

Sinsi bakışlarla ona baktılar. Pardieu bir şeyler söylemek için dehlize geçti.

— E! Ne olacak! Ne demektir bu? Bu da gösteriyor ki...

Küçücük kafasını kalıplayan beresini iki yanından şahadet parmağı ile kaldırdı.

Andrès üstüne yürümek istedi, onu tuttu Tota:

— Bırak! Bırak!

Kamyonet gürültüsünün durmasını beklediler. Bu sefer de genç adam uzanmış, Tota çarçabuk giyiniyordu. Kuvvetli bir elektrik ışığı aydınlatıyordu odayı. Andrès yalvarır gibi:

— Tekrar yatacaksın da niçin giyiniyorsun?

Tota cevap vermeden dolabı açıyor, elbise ve çamaşırını çıkarıyordu. Andrès ayağa kalkarak:

— Çıldırdın mı sen? dedi. Yok ki tren bu saatte.

Yarın sabahki trene bineceğini söyledi. 5.40 ta gidecekti. Giyinmiş olarak bekliyecekti yatağında. Nereye gideceğini sorduğu zaman verilecek başka bir cevap bulamamış gibi, "Mümkün olduğu kadar uzaklara..." demekle yetinmişti. Ama yerleşir yerleşmez gelsin diye mektup yazacaktı ona. Oğlan kurtulmak için Tota'nın kendisine her sözü verebileceğini sanıyordu. Bu sağır, vurdumduymaz kadına ulaşan bütün yalvarmaları boşuna idi.

— Otomobil sesi duyar gibi oluyorum.

Gradère kapıyı açarak dışarıyı dinledi. Sis ayışığını süzüyordu. Son yağmurların kabarttığı Balion'daki selden başka gürültü yoktu ortalıkta. Mathilde ocağın yanındaki sandalyeden kalkmamıştı. Gelen Andrès olsaydı kulakları yanıltmazdı kendisini. "Bir daha göremiyeceğiz onu..." diye söylendi Gradère. Omuzlarını silkerek:

— Geç kaldı, dedi. Bir kendini koy onun yerine! Haklıdır ama.

Mathilde birden ayağa kalktı:

— Geliyor işte, ta kendisi.

Gabriel bir şey duymadığını söyledi ama sessizliğin içinden bir motor sesi yaklaşıyordu.

— Vites değiştirdiğini duyuyorum. Caddeyi dönüyor şu anda.

Andrès içeri girdi, eski keçi derisi başlığını çıkardı. Gecenin ortasında onları ayakta gördüğünden hiç hayret etmedi.

— Kendi kendine kötülük ediyorsun hayatım! diye

bağırdı Mathilde. Dudağın da şişmiş! O alnındaki kabarıklık ne?

Garaja girerken bir köşeye vurduğunu, önemsiz olduğunu söyliyerek sorulan suallere fazla cevap vermeden ateşe doğru yaklaştı. Karnı acıktığını söyledi sadece. Mathilde ayırttığı sıcak çorbayı sofraya getirdi. Oturdu, bir handa olduğu gibi şapır şupur yemeğe başladı. Gabriel sofraya biraz uzak oturmuş, sigarasını tüttürüyor, gözlerini oğlundan ayırmıyordu. Mathilde de aksine oğlunun yüzüne bakmadan ona servis yapıyordu. Onu öpmeği aklından bile geçirmiyor, nefret ediyordu.

— Şimdi git te uyu sen çocuğum.

Andrès bir yudumda şarap bardağını bitirerek sandalyesini ateşe yaklaştırdı. Kanı donmuş, gözleri kararmış, ağzı zehir gibi idi. Üstündeki yara-berelerle kendisini yaralıyan bir haylaz çocuğa benziyordu.

— Uykum yok, dedi. Sonra, kaybedecek zamanımız da yok. Karar vermeliyiz. Siz yorgun olmayın yeter ki...

Gabriel:

— Ne! "Uyku" nun ne demek olduğunu bile bilmem ben. Bilhassa geceleri yaşamağa başladığımdan beri... Ama sen git yat Mathilde. Ayakta uyuyorsun.

Her ne kadar aksini iddia etti ise de "bizi yalnız bırak" anlamına gelen bir bakışla baktı gözlerine.

Onları yalnız bırakmak istemiyor, bu adamın Andrès'ye ne diyeceğini bilmiyordu. Ama çocuğun savunmağa ihtiyacı olacağından emindi. Ayni zamanda Gradère'in aklından geçenleri de okuyor, kendisini onun suç ortağı yerine koyuyordu.

Herşey düzelecekti... Nasıl? Ve ne vardı korkacak? Hiç bir şey. Yok, yok. Ama çıkıp çıkmamakta kararsızdı.

Bu anda Gabriel yanına gelerek onu yavaşça kapıya doğru itti, kulağına alçak sesle:

— Senin yanında söylemek imkânsız...

— Söyliyeceğin ne?

— Ne söylemek istediğimi iyi bilirsin sen!

İşaretle anlamadığını bildirdi. Omuzlarını kaldırarak bacaklarını ateşe doğru uzatmış, sırtı kendilerine dönük olan Andrès'yi gösterdi.

Mathilde belli belirsiz başını salladı. Gabriel kapıyı açarak geçmesi için bir yana çekildi. Kadın son defa dönerek sert bir sesle:

— Olamaz Gabriel! Bir şey anlamıyorum.

Gabriel'in önce "Ateşten korunmak için" yaptığını düşündüğü iki iri elile yüzünü kapıyan oğlunun yanına gitti. Ama oğlanın ağladığını gördü.

— İstemez, dedi; canını sıkma. Sonra konuşuruz...

Delikanlı gürültü ile sümkürdü. Çocukken çok kızdığı zaman yakasına yapışan hıçkırıklar iki büklüm ederdi onu. Bergère burnunu dizlerine dayamış, ona bakıyordu. "Sussun artık!" diye söylendi içinden Gabriel. Çocuğun kendisini dinliyecek duruma gelmesini bekledi. Aceleleri yoktu, önlerinde uzun bir gece vardı. Söze nereden başlıyacağını bilememekle beraber başaracağından emindi. Kendisini idare eden, destekliyen birisinin bulunduğunu hisseder gibi oldu çocuk. Andrès'nin ellerini sıkarak:

— Sonra? diye sordu.

— Gitti o!

— Ne mutlu! Evet, ne mutlu. Her işi yoluna koyacak fırsatı verdi demek bize.

— Bilmiyorum nerede şimdi...

— Paris'te yavrum. O "keklik" her zaman Paris'te kapana girer. Geç! Üzülme. Sana getirirler onu, merak

etme. Bir haftaya varmaz gelir mektubu.

Evet, söz vermişti yazacağına.

Gradère kükredi: "Öyle ise niçin ağlıyorsun?" Çocuğun yüzü güldü. Yeniden içine ümit dolarak babasına, "şatodan ne haber?" diye sordu. Gradère sandalyesini ona yaklaştırarak ocağa odun attı, iplik iplik yükselen aleve bakarak: "Şimdilik değişen bir şey yok, dedi. Geleceği, çok yakın bir geleceği hesaplamalı. Söylemeğe ne hacet: ihtiyar son günlerini yaşıyor. Kalbinin duracağı zaman da çok yaklaştı..."

Andrès ümitsiz bir eda ile:

— Buna inanıyorsun demek! diye kesti sözünü. Daha başka? Catherine'in fikrini değiştirdiğini zannediyor musun? Onu da geç! Bilirim onu da. Zaten, dünyayı verseler gözümde yok artık.

Andrès ayağa kalkmış, mutfakta bir sola bir sağa dönüyor, inleyen bir sesle:

— Gördüğün bu ise... diye tekrarlayıp duruyordu.

— Catherine'den bahsedildiği yok, diye kesti sözünü Gradère. Elbette zamanı gelince teşebbüse geçilecektir ama onu affetmediğini anlıyorum... (Sesini daha da kısarak) İşler ne kadar yolunda gitse de... "Müşterek mülk" esasına göre evlendiler onlar... Evet, onlar, yani ihtiyar ile Tamati. Kadın dul kaldığı zaman Du Buch ailesinden kendisine düşenlerle mülkün yarısına konacak. Ki bütün bunları o ihtiyar benden almıştı.

Andrès ağzını açmış, kaşlarını çatarak onu dinliyordu. Dırlanmağa devam ediyordu Gradère:

— Söylediklerinin bana hiç bir faydası yok...

Birden düşüncelerinden kurtulmuş gibi kayıtsız bir sesle konuşmasına devam ediyordu:

— Ailelerde bazan mal başkalarına gitmesin diye çok garip evlenmeler olur. Tamati ile akraba sayılırsınız ne

de olsa. Annenin kuzeni idi o. Anlıyorsun ya, yukarda söylediğim gibi bir evlenme bu! Bir kere işler yoluna girdi mi aranızda her şey düzelir, eski duruma gelir.

— Sen kaçırmışsın baba!

Babasına doğru eğilmiş, onu omuzundan tutarak sarsıyordu:

— Tamamen çıldırmışsın sen!

— Ama tam bir adet olmuş şey bu artık! Tamati hayatta oldukça evlenemezdin elbette. Öyle ise! Hoş bir felâket bu! İnsan hür olunca...

— Her şeyden önce, onun böyle bir komedi oynamağa razı olduğunu biliyor musun sen? Boş gayret seninki... Onu tanıyorum ben: kendisine tek garip görünebilecek şey beni oğlu yerine koymasıdır.

Gradère, "Olamaz! Olamaz!" diye tekrarlarken başını önüne eğiyor, güç farkedilir bir gülme ile:

— Emin ol herşeye razı olur o. Kaldı ki onu buna hazırlıyacak kadar zaman da var önümüzde.

— Liogeats'da dolaşan dedikoduları duydun mu sen? Bilir misin neye çalışır insanların kafası?

Gabriel telâşsız söze başladı:

— Evlenme gizli tutulabilir. Catherine ile bir evde yaşamak mümkün mü ama? İncelemek gerek bu meseleyi. Doğrusunu istersen menfaat bahis konusu olunca bura insanlarının akıllarının ermediği şey yoktur.

— Bakalım daha neler söyliyeceksin baba, seni dinliyorum. Ne mânaya gelir bütün bu söylediklerin? Ölmedi daha Tonton Symphorien...

— Hayatta mı? Ya... Ama tam yaşıyor denebilir mi buna? Yok.

— Birkaç yıl daha yaşar herhalde.

— Hayal görüyorsun sen zavallı çocuğum...

— Artık, daha epey zaman var. Ben ise bekliyemem

o kadar. Hayır! İstemiyorum böyle kararsızlık içinde bocalamak.

Andrès mutfakta dönüp duruyordu. Gözlerini kendisinden ayıramıyan babası birdenbire:

— Uzun zaman kararsız kalacağın yok, dedi. Güven bana sen.

Sesini tanımadığı halde konuştuğunu duyduğu adama durarak dik dik baktı Andrès. Alçak bir sandalyeye oturarak dirseklerini kalçalarına dayamış olan Gradère yüzünü görmesin diye saklıyordu şimdi. Andrès sadece ince denebilecek bir ense ile kalın İngiliz kumaşı altında kalan cılız omuzlarını görüyordu. Biraz çabuk soluduğunu farketti bu yabancı adamın. Delikanlı birkaç adım atarak bahçeye açılan kapıyı araladı. Gece lekesiz ve soğuktu. Balion'daki çay ile hafifçe esen rüzgârın fısıltıları birbirine karışıyordu. "Donuyorum!" diye bağırdı Gradère. Andrès elini alnına götürerek babasına doğru yürüdü.

— Peygamber misin sen, biliyor musun ne olacağını ilerde? diye sordu ona gülerek.

Sahte görünüşünü yok etmek, günlük basit havaya uymamak için gülüyordu. Öteki, ateşten yana eğilerek cevap veriyor:

— İlerde göreceğimiz şey yaptıklarımızın eseri olacaktır.

Bu sözler üzerine gözlerini delikanlıya dikti, kullandığı kapalı ve endişe dolu kelimeleri hayretle dinledi.

— Ne oluyor Andrès, niçin böyle bakıyorsun bana? Olağanüstü bir şey mi söyledim yoksa?

— Ne münasebet...

Saçma, korkunç bir düşünceyi kafasından silkip atmak istercesine başını salladı oğlan. Hemen Tota'nın hatırası parladı gözlerinde. İki üç dakikadır aklından çıkar-

mıştı onu. İşte tekrar ortaya çıkmış, daha doğrusu yakıcı bir hasretle farkında olmadığı benliğine karışmış, kendisinde erimişti Tota. Bununla beraber söyliyeceğini ortaya atacak yerde susuyordu Gradère. Beklemesi gerekti biraz.

Merdivene açılan kapının sürgüsü hafifçe oynadıktan sonra Mathilde içeri girdi. Kahverengi sabahlığını giymiş gece tuvaletine hazırlık olsun diye saçlarını tel tel ayırmıştı. Çıplak ayaklarına geçirdiği terlik sesinden farkedilemiyordu geldiği.

— Tekrar aşağı indim, dedi. Vesveseleniyorum işte... saatten haberiniz var mı?

Andrès birkaç dakika gözlerile onu süzdü. Olağanüstü bir kuvvet vardı o bakışlarda.

— Neler konuştunuz bakalım? diye sordu.

— Vallahi ben de bilmiyorum neler konuştuğumuzu Andrès!

Delikanlı ne anlama gelebileceği anlaşılamıyan bir hareket yaptıktan sonra çarçabuk dışarı çıktı. Mathilde ile Gradère peşine düştüler.

Üçü de sessiz sessiz evin üst katına çıkıyorlardı. Ama ayakları altında gıcırdıyordu tahta merdiven. Odaların bulunduğu kata çıktıkları zaman bir kapı açıldı ve kırılan bir gölgenin duvar boyunca yürüdüğünü gördüler. Gece kıyafetile ortada duran Symphorien Desbats iliklerine kadar korkudan titriyordu.

— Üçünüz bir yere gelmiş, ne dolaplar çeviriyorsunuz öyle gene gecenin bu saatinde? Sabah olacak nerdeyse.

Mathilde, Andrès'nin eve dönmeyişinden merakta kaldıklarını söyledi. Kendisini uyandırdıklarından dolayı özür diledi ama ihtiyar parladı:

— Yalan söylüyorsun. Arabanın sesini duydum...

Çok zaman oldu Andrès geleli. Ne yaptığınızı anlamak istiyorum...

Gradère sesini yükselterek sözlerini kesti:

— Şimdi konuşma hakkımız da mı alındı? Evde bir hırsız olabileceğinden şüphen varsa korkma, öyle kimse yok aramızda...

Duvara dayanmış olan Desbats söyliyecek söz bulmakta güçlük çekiyor, kekeliyordu. Catherine de gece kıyafetile meydana çıkarak babasına sokuldu. Mathilde tekrar ona Andrès'nin geldiğini, Symphorien'in korktuğunu anlatacağı sırada genç kız annesinin sözlerine metelik vermeden hastayı omuzlarından yakalıyarak sürükledi.

Diğer üçü anahtarın kilit içinde tıkırdadığını duydular. Gradère, Mathilde ile Andrès'ye soluk almadan bir saniye susmalarını söyledi işaretle. Odaları koridordan ayıran bölme aralığından Catherine'in sesini tanıdılar:

— Fenalaştın gene... Bu kere kolay geçeceğe de benzemiyor! Seni gözüm gibi koruduğumu da bilirsin üstelik...

— Kılının kıpırdamaması da buna delil...

— Benim de uykuya, uyumağa ihtiyacım var...

İhtiyar mânasını anlıyamadıkları birkaç kelime söyledi. Catherine yeni gelip uzandığı yataktan:

- Birşeyden haberin yok, zavallı baba, sapıtmışsın artık! Herşey gelir onun elinden... O değil yalnız...

Mathilde ile Gradère yüzyüze bakamadılar. Mathilde, Andrès'yi kucaklıyacakmış gibi davrandı, oğlan başını öte yana çevirdi.

Sürgü ve mandal gürültüleri duyuldu. Horozların uyanmasından az önce sisler içinde uyuklayan bir kır evi idi orası.

X

Mathilde ertesi sabah tuvaletini yaptıktan sonra yemek hazırlıkları hakkında emir vermeden bilgi almak için kocasının evine giderek kapısını çaldı. Ama her zamanki gibi "gir!" diye bağırmadı adam. Kapıyı Catherine araladı.

— Geçirdiği korkudan ötürü gece burnundan geldi. Şimdi rahatladı.

— Güzel! Uyandırmıyayım bari...

— Bu gece boğulur gibi oluyordu, anne... Ölüyor, dedim içimden.

— Niçin beni çağırmadın?

Catherine annesinin yüzüne baktı.

— Bırak Allahaşkına anne! Çok isterdin sanki! Seni görünce daha da artardı krizi.

— Hiç bir zaman babanın gözünü yıldıran bir kadın olmadım kızım Catherine. Her zaman bana güvenirdi o... Değil mi öyle?

Catherine bıyık altından gülerek... "Asla" diye cevap verdi, sonra kapıyı yüzüne kapadı. Mathilde bir zaman sahanlıkta kaldı. Kızdığını farketmiyordu. Daha doğrusu, duyduğu, bilemeden beklenen bir haberin getirdiği anlaşılmaz korkunun yeri boş kaldı hemen. Ne kendi kendine böyle bir itirafta bulunabiliyor, ne de bunun, zevkinin ta kendisi olduğunu araştırıyordu. "Catherine mübalağa ediyordu, babasının öleceğini sanmış... ama öksürüğü, nefes darlığı tuttu mu ölecekmiş hissini veriyordu her zaman..."

Güzel büyük ellerini trabzana koymuştu. Merdiveni aydınlatan camlarda yağmur tıkırdıyordu. Durgun, bir karar, her zaman yağacağa benziyen bir yağmurdu bu... "Bu sefer, kış geldi artık, diye düşündü Mathilde. Fron-

tenac'ın çayırları birer göl olacak çok geçmeden."

İlk bakışta her ne kadar değersiz görünecekse de derhal görmek zorunda kaldığı birisi kendisini fazlasile ilgilendiren bir haber ulaştıracaktı ona. Dehlizde bir kaç adım attıktan sonra Gabriel Gradère kapısını çaldı. Girmesini söyledi ona yüksek sesle, ama Mathilde'i görünce şaşırarak özür diledi:

— Senin burada olduğunu bilmiyordum... Yoksa böyle söylemezdim.

Gene yattığı yerden elinde bir kitap, sigara içiyordu.

Mathilde gülerek:

— Sana baktığımı sanıyorsun ha! dedi...

Pijamasının düğmelerini kapadı. Mathilde ellilik adamın ak göğsüne, o çocuk büstüne hayran hayran bakıyordu. (Bu vücut su bendinden yukarı baktığı zamanlar değirmen ayağında durarak suya dalmağa cesaret edemediğini gördüğü yavru Gradère'in vücudunun ayni idi). Hiç değişmemişti, (ince omuzlarında biriken su damlalarını parlatıyordu güneş.)

— Bak Gabriel, sana haber veriyorum: dün akşamki oyunu tekrar etmiyelim.

— Ne oyunu?

Parlak gözlerini ona dikmiş, Mathilde o bakışlar altında üzülmüştü.

— Ne dediğimi anlıyorsun elbette! Bu gece müthiş acı çekti kocam. Beni her şeyden nefret ettirmek için Catherine de nerede ise öleceğini iddia ederek ortalığı velveleye veriyor.

Gradère sigarasının ucunu tablada ezdi. Mathilde bu çıplak, kasları erimiş kolla kara kılların gölgelediği o eli tanıyordu. Çok sakin bir sesle:

— Şaşılacak bir şey yok bunda, dedi. Clairac'tan duyduğumuza göre biraz şiddetli bir heyecan...

— Değil! diye sözünü ağzında bıraktı Mathilde. Değil!

— Niçin değil diyorsun?

Sesini keserek bir yüzünden sular akan cama baktı, alnını dayadı ona. Ortalık sele gidiyordu. Belki de daha haftalarca bu yağmur evi, parkı saracak, onları insanlardan ayıracaktı. Ve onlar hep birlikte o nuhun gemisinde, o kara teknede yaşıyacaklardı. Gradère anî olarak:

— Kocanı seviyor musun Mathilde? diye sordu.

— Ne biçim soru bu? Elbette severim.

Gradère severek bir sigara yaktı.

— Nasıl anlatayım sana? dedi. Burada birbirimize böyle meseleleri sormak adetimiz değildir. Doğrusunu istersen Symphorien evlenmeden önce ne idiyse sonra da öyle kaldı benim için. Babam öldükten sonra mülklerime o bakardı, biliyor musun? Sonraları da bakmakta devam etti... Aramızda hissî bir mesele de geçmedi. Bu gemiye iyi kaptanlık ettiğinden pek minnettarım ona.

— Evet nonoşum. Ama bir idareciden biraz farklı olduğu zamanlar da olmadı değil. Catherine gökten zenbille düşmedi kucağına...

— Oh! diye bağırdı gülerek. Aradan o kadar zaman geçti, o kadar az sürdü ki bu! İki, bilemedin üç ay... İsrarın boş olduğunu, bunun kendi harcı olmadığını anlamakta gecikmedi. Sana yemin ederim ki gerçekten zor. karı-kocalık münasebetlerimizin ne derece olduğunu hayal meyal hatırlıyorum.

— Doğrusu hâlâ bir genç kız gibisin Mathilde.

Yanaklarının yandığını hissetti birdenbire. Omuzlarını kaldırarak pencereye doğru gitti.

— Genç kız ve... Mathilde. Herşeyin başlamadan önce bitmiş olmasını kabul edersin kendin için... Hayatın bizden daha az zalim olduğu da olur... Evet, kabul etmek

hususu bize pek sade görünen talihle yetinmek kadar uzak. Hattâ imkânsız gibi görünen şeyler yüzünden varlığımızdan bıktığımız da olur...

Anlamıyorum birşey, diye geveledi ağzında birkaç kelime Mathilde.

Ama o, niyetinin ne olduğunu anlamış gibi devam etti:

— Küçük Mathilde'i hatırlıyorum. Ah! Ne kadar masum, ne kadar saftı o... Sen de hatırlıyor musun "Jouquet" (*) yi?

— Hatırlamıyorum, kes sesini! diye bağırdı sert sert.

Yatağına uzanmış, alnının üstünde karmakarışık duruyordu ak saçları. Rüya görüyor gibiydi. Epey zaman geçtikten sonra birdenbire:

— Bu sabah Andrès'yi gördün mü? diye sordu.

— Yok, daha görmedim. Andrès'ye söylenecek bir şeyim yok ki."

— Hizmetçisi kaçmış, duydun mu? Evet, çekip gitmiş. Fazla asabını bozmadan burada kalmasını istiyorlar. Doğrusunu istersen sabırlı olması için kadının kendisine mektup yazmasına taraftarım. Haydi, sevgilim, git Andrès'ciğinin evine. Benim için pek zevki yok bunun. Clairac'la bir şişe şarap içmek daha iyi. Çok sevişiriz doktorla. Ona hakikî bir "pastis" şarabı hediye ettim. Ciotat ve Cassis barlarında onun her şişesi kontuarlar altında saklanır. Şimdi geceleri kalkıp kalkıp içerdir onu.

Mathilde utandı, acele dışarı çıktı. "Neyin var daha?" Andrès'yi görmeğe gitmek en tabiî hakkı idi. Onu bundan yoksun etmek çılgınlık olurdu. Kaldı ki, bakması lâzımdı ona. Oğlanı iyi tanıyordu: acıya dayanamazdı o.

(*) *Jouquet: Bir nevi çocuk oyunu.*

Vehim ve ümidin verdiği ateş içinde kaldı. Her zamanki gibi kapıyı vurmadan içeri girdi. Aynanın karşısına geçmiş, ayakta, çıplak kolları meydanda traş oluyordu. Ona döndü, köpürerek:

— Değirmen değil burası. Anladın mı? Evin kapısı yok mu?

Kadın kapının eşiğinde durdu. Ne diyeceğini şaşırmıştı.

— Sen de benim ihtiyar Tamati'msin.

Tekrar öptü onu, oğlan öpücüğün karşılığını ödemedi, kadın odadan çıktı: Koridorda Andrès peşinden yürüdü.

— Müvezzi gelmedi mi hâlâ?

— Yok çocuğum, her gün, biliyorsun, on birle on iki arasında geliyor ya!

Bundan böyle sadece müvezziyi bekliyerek yaşıyacağını biliyordu onun. Ayni zamanda tek bir varlık düşünülemez. Bizim için sonuna kadar var olan tek varlık vardır; ondan başka şeylerin var olduklarına inanılır sadece. Oğlanın "ihtiyar Tamati'si" bir arıyı kovmak istermiş gibi başını salladı, Gercinthe'e emirler vermek için mutfağa geçti. Yukarı çıkarken Catherine ile karşılaştı:

— Seni arıyordum, anne. Evet, babam seni görmek istiyor. Tiz bir sesle: "Ah, anne, dedi. Koşmağa değmez..."

Her zamanki gibi koltuğunda büzülerek oturmuş olan kocasının odasına soluğu kesilmiş bir halde girdi. Mathilde. Ne kadar zaman olmuştu onu yatar halde görmiyeli? Ne traş olmuş, ne de kendisine çeki-düzen vermişti. Kocasının her bakışı içine işliyor, hırıltılı solumasını duyuyordu. Astmlı olmasına rağmen sigara içiyordu.

— Mümkün olduğu kadar bana yakın otur da fazla

yorulmıyayım... Genel olarak durumum fena değil ama soluğum tutuluyor gitgide. En fenası sonbahar krizi ki, bitmek bilmiyor. Seninle konuşmak, sana bir şeyler sormak istiyorum... Dinle beni, Mathilde; bu gece olup bitenlere rağmen gene de güvenim var sana. Bana karşı onlarla birlik olmadığından, onlardan yana geçmediğinden emin olmak istiyorum. Bana bunun böyle olduğuna dair söz verirsen inanacağım sana. Buna o kadar ihtiyacım var ki! Catherine daha çocuk, ona her şeyi söylemek doğru olmaz. Sonra, hislerine çok kapılan bir kız o.

Doğru idi söyledikleri. Symphorien Desbats'nın hayatında en çok sakındığı tek insan varsa o da kendi karısı idi. Bunu anlıyor, onun ne hokkabaz bir kadın olduğunu da biliyordu. Ama kadın bu hislerinin derin sebebini bilmiyordu. Az önce Gradère'le konuşurken söylediği ve güç hatırlıyabildiğine işaret ettiği evlilik hayatının o iki-üç aylık devresini dün gibi hatırlıyordu Symphorien. Yaşlı koca başarısızlıklarını, ya da içinde bulunduğu sefil sonucun utancını yaşıyordu. Kendisine karşı hırçınlık yapmadığı, şahsına ve öğütlerine ilgi gösterdiği için Mathilde'den memnun gözüküyor, sadece Andrès meselesi ortaya çıkınca işler değişiyordu.

Bu arada Mathilde sözlerini tartarak:

— Hiçbir komplo yok, diye cevap verdi. Böyle bir şey var da ben biliyorsam bundan senin de haberin olurdu. Ama bana teşekkür etme şimdilik, çünkü senin de Andrès'ye karşı dolaplar çevirdiğini sanıyorum.

— Yok hayatım, yok... Sana yemin ederim. Catherine'in onu sevdiğini bildiğimden şüphe etme. Ama sen de benim kadar bilirsin ki sonuna kadar deli gibi seven o kızla evleneceğinden şüphem yoktu.

Mathilde'in hayret dolu bakışları arasında o ısrarla:

— Buna ne şüphe! dedi. Öyle olmasaydı kız onun vurdumduymazlığını görerek sevdasından vazgeçerdi. Bana her zaman "O da sevgime karşılık verebilse, o da biraz sever gibi davransaydı..." diye tekrar edip durdu. O hepimizden önce Andrès'nin ilgisinin ne olduğunun farkında idi. Öyle ise, dinle, her ne kadar bana değil dese de eninde sonunda o oğlanla evlenmeğe razı olacağını düşünmek hakkımdı benim. Bundan yine de şüphelendiğimi belirtmek isterim. Hadi bakalım, karıcığım, kızını ne kadar seviyorsan Andrès'nin de kim olduğunu bil böylece. Andrès gibi bir damat ha! Fena bir çocuk değil o, babası...

Hasta adam üzüntü içinde kapıya doğru bakarak sesini kıstı:

— Benim ne düşündüğümü bilmiyorsun, Gradère'in nasıl bir insan olduğundan ve bir gün başımıza ne çoraplar örebileceğinden haberin yok senin. Evet, eminim bundan. O gün, o alçak adamın kızının kayınbabası olmasına engel olduğumdan beni tebrik edeceksin.

Mathilde'i korkutan sık sık solumaları ve kendini kaybediş halile: "o gün, onu evimizde yakalarlarsa kepaze oluruz. Kısacası, evlilikten doğan bir akrabalık var onunla aramızda. Ama Andrès yüzünden ister istemez aileye karışacak... Sana daha fazla bir şey söylemiyorum, düşündüğüm sadece Catherine'dir."

Mathilde sandalyesini yaklaştırarak:

— Emin olabilirsin, dedi kulağına fısıldar gibi. Benim bir ayağım çukurda. Andrès'nin Catherine ile evlenmesini de istiyor değilim.

Andrès'nin saadeti kendisine bağlı imiş gibi hareket eden kadın ilk defa bu evliliğe taraftar gözükmüyordu. Hasta adam güven ve sevinç dolu bir eda ile karısının elini sıktı. Öyle ise kendisine herşeyi söyleyebilirdi!

— Kızın buna razı olduğunun delili olağanüstü bir fırsatı tepmesidir: Berbiney'in oğlunu. Evet, fabrika ortağımın oğlunu. Mülklerinin azalmış olmasına rağmen oldukça zengin olduklarını bilirsin. Sonra geri kalan mülklerinin frank olarak değerlendirileceği gün daha da yükseldiklerini göreceksin. O günleri de görecekler.

— Ya, zavallı Mathilde, sana bu düşüncelerimden bahsetmek cesaretini gösteremiyeyim diye iki-üç yıldan beri bizi birbirimizden ayırmaları gerekmiş ha!

— Öyle ya! diye şiddetle sözlerini kesti. Berbinay hakkındaki düşüncelerinde avutarak Catherine'i Andrès' ye vermek isteğine inandıramazdın beni... Şimdi de Cernès ile Balizaou'yu elinden aldın çocuğun.

— Ama düşün bakalım! Herhalde babası sattıracaktı ona onları. Andrès'nin ipi elinde, onu istediği yere götürüyor, biliyorsun. Cernès ile Balizaou'nun ailenin elinden çıkması gerekmezdi. Tamam mı? İşte, işin içyüzü bu! İki aile arasında kalan o toprak parçası topraklarımızın bütünlüğüne engel olabilirdi. İnsanı çileden çıkaran bir kanaatle "ben kendime düşen vazifeyi yaptım" diyerek kesip attı. Kız Andrès'nin tuzağına düşer korkusile son ana kadar bekledim, yalan söylemedim. O zavallı çocuğu da, eline para geçmeden namussuz babası soydu. Ya! Ömrüm oldukça yardım edeceğim ona, onun zararını ödiyeceğim. Ailenin elinden çıkması istenmiyen Cernès ile Balizaou'nun gelirinden daha çok para geçecek eline onun... Benden sonra da siz sağ olursanız... Kimin öleceği, kimin yaşıyacağı bilinmez... Benden sonra da nakit olarak ne kadar isterse verin eline... Ama bir parmak toprak vermek yok, anladın mı? Zaten kimbilir nerede olacak o zaman Andrès? Fena bir çocuk değil, acıyorum ona... Ama ne yapalım ki babaların günahlarını evlâtları çekerler. Kanun böyle.

Mathilde büyük bir dikkatle onu dinliyordu. Soğukkanlı idi. Gabriel'in ortaya çıkması için çekindiği şeyin ne olabileceğini öğrenmek istiyordu. Çünkü kabul etmiyordu o böyle bir kanunu. Doğru olmıyan kanunun Andrès'ye tatbik edilmesini istemiyordu. Ama Gradère herkesten güçlüdür, diyordu kendi kendine. Bir kere sezdi mi, kendisine indirilmek istenen darbeyi önliyebilirdi.

— Dinle, Symphorien, aramızda böyle bir izahın geçmesinden memnun oldum. Andrès hakkında dürüst hareket etmediğimi tahmin etmekle beraber iyi niyetinden tamamen ümit kesmiş değilim. Karısının elini tutarak sıktı:

— Yalnız, dedi; yeter ki güvenebileyim sana. Andrès'yi ne kadar sevdiğimi bilirsin... Babasını korkutan şeyin ne olduğunu bilmeliyim o halde! Bu çocuğu kurtarmak işe bir çare bulmakla olur... Gitmesi gerekiyorsa geç kalmış olmaz. Onu Norveç'e gönderebiliriz meselâ. Kâğıt fabrikalarını gezip görebilir orada.

— Daha yakına gel, dinle. (İhtiyar sesini kısmıştı) Epey zamandır bir kadının kendisini konuşturduğunu Gradère'den duymuştum. Bunu anlamak zor olmadı: bunca zamandır kaz gibi yoldukları öyle bir adamın silâhından korkulur. Aline denen o kadının adresini aradım, buraya son olarak yerleşişinde Gradère'in postacısına dikkat ettim bunun için... Çok kuvvetli adam, evden çıkmıyacak ve benim başımı yiyecek. Ya ben, Mathilde... Ben çok cılızım onun yanında... Sıhhat meselesi bu. Clairac sağlık durumumun iyi olmadığını söylüyor. Önceleri hiç böyle birşey söylememişti bana. Birden birşeyler oldu kendisine... Ama sadece sana söylüyorum bunları. Daha doğrusu sözlerine inanmıyorum onun da. Çok daha kötü olduğum anları düşünerek kendimi iyi hissediyorum. Şu mendebur herife yüz vermiyelim diyorum, ne dersin? Hem

ne pahasına olursa olsun... Sonra o Aline'e de yazdım: beni ondan kurtaracağına söz veriyor bu sabah aldığım mektubunda. Hiç beklenmedik bir zamanda buraya gelecek. Bu iş te bana pahalıya oturacak ama sağlam kazığa bağlandığını görmeden ona da metelik vermiyeceğim. Kız da bu sefer, adam başına belâ olmasın diye bırakacak onu. Bu işi başarmak için biraz bir şey vermek lâzım kendisine. Sana Dorth Marki'si meselesini anlatmıştım ya: Gradère'in her yerde gösterdiği Markiz'in mektuplarını kocasına yüz bin franka satmış. İşin farkında olmayan Marki'nin kızı bir adama nişanlı idi... Şimdi de kızın çıldırdığını söylüyorlar. Nihayet, mesele bundan ibaret te değil. Bizi ilgilendiren taraf Dorth Markisinin namusunu kurtarmak için parayı gözü görmediği ve meseleyi Aline'in hallettiğidir. Gradère'in ele geçirilmesi, ya da gözünün korkutulması isteniyorsa her işin çevremizden uzak bir yerde halledilmesi gerekmez mi? Uzaktan da olsa bir çamur sıçrayabilir üstümüze.

"Andrès var ortada, olmaz..." diye bağırmak istedi. Sesi çıkmadı. Kocasının kararını hiç birşey değiştirmiyecekti. Kararında ayak direyecek, ihtiyar adamın menfaatlerile ilgileniyormuş gibi davranarak herşey hakkında bilgiye sahip olduktan sonra Gabriel'i haberdar edecekti. Andrès o yüzden o hayduttan yan çıkıyordu... Evet, bir hayduttan yana.. Ama az önce bir tek kelime ile olup bitenlerden bahsedince içi ürpermişti. Nerde ise otuz yıldır o zayıf omuza namusu ile başını dayamış, herşeye göz yummuştu. Yanlarında bardaktan boşanırcasına yağan yağmuru hatırladı. Başka bir şey olmamıştı hayatında. Bu dünyadaki bütün kısmeti o "jouquet" den ibaretti. Başka bir şeyi yoktu, bir şeyi de olmıyacaktı. Hiç bir şeyi mi? Bu karışık düşüncelerin tuzağına düş-

tükçe ihtiyar adamın kendisine teslim ettiği şeylere önem vermiyecekti.

— Ona adsız, imzasız mektuplar yazdığımı anlamışsındır. Ha! Tedbirli adamım ben. Mektupların nereden atıldıklarını da bilemezlerdi. Ele geçirir korkusile pazartesi günleri Bordeaux'ya gittiği zaman Berbiney'e veriyorum zarfları, atsın diye. Artık Liogeats'dan bir şey göndermiyorum. Posta memurlarına da güvenim yok. Kısacası o Aline üç gün sonra, pazartesi akşamı gelecek. Catherine onu görecek garda. Gelir gelmez Gradère'in odasına atacağız kendisini. O tam uykuda iken, Aline bana: "Sizi temin ederim ki salı sabahı ilk trenle geliyoruz beraberce" diye yazıyordu. Andrès'nin dediği gibi "tezkeresini alacak" artık. (Mathalde'e şüpheli şüpheli bakıyordu) Ama biliyor musun, oğlana yardım ediyorum ben. Bir kere ok yaydan çıktı mı hepsini unutacak, hemen onu burada alıkoyacağız. Neden ona yolculuk yaptıralım, para harcatalım? Mülk kendisininmiş gibi ilgilenecek ve Catherine de Berbiney'in oğlu ile evlenecek... İşlemiyor mu kafan?

Mathilde ayağa dikilerek:

— İmkânsız, dedi. Yalnız çok konuşuyor, çok çırpınıyorsun.

Mathilde'in alnına götürdüğü elini yakalıyarak kurumuş ağzına götürdü.

— Sana güvendiğimi öğrenince çileden çıkacak Catherine... Senin hakkında kötü düşünceleri var. Kıskançlık... Ama ben üzülmüyorum buna... Tam aksine, sevinç duyuyorum bundan... Sen daima nefret ettin o adamdan.. Hakkın var nefret etmekte, sebebi Adila olmadıktan sonra...

İçini dökercesine cevap verdi:

— İster nefret hissi versin, ister korku; gene de ne

düşündüğü umurumda değil benim... O kadar!

Hasta adam kendine geldi. Sevinçli bir eda ile ellerini oğuşturarak parmaklarını çıtlattı.

— Oh! şimdi rahat ettim, dedi. Zaten dikkatini dağıtmak için Andrès'ye bakmaktan başka yaptığın rol yok. Bir kere torbaya girdi mi gözlerini boyamasını bilirsin. güveniyorum sana.

Elleri arasında sıktığı elini zorla geri çekti. Yeni gelmiş olan Catherine şüpheli gözlerle onlara bakıyordu. Mathilde birşey haber vermek için koşan çocukların sevincile kalkmış, felâket içini gıdıklıyordu. Catherine muhakkak onları uyandırmağa gitmişti düşüncesile hemen Gradère'in evine gitti. Gradère'in Dr. Clairac'ın yanında olduğunu hatırladı, çok geçmeden geri döndü. Doktorun nicin hastasını bu kadar korkuttuğunu şimdi daha iyi anlıyordu. Gabriel kuvvetli idi, hem de oldukça kuvvetli idi ve bu darbeyi önliyebilirdi.

Yağmur şiddetini arttırıyordu. Mathilde evine döner dönmez Gradère'e işaret vermek için perdeleri yarı inik odasında pusuya girdi. Beklemekten canı sıkılmıyordu. Başka şeylerle oyalanması da imkânsızdı. Onun da bir amacı vardı: bu amaç saadetiydi onun. Gabriel döndüğünden beri bu eşsiz ve belirsiz saadete doğru yöneliyordu. Bu saadete onun sayesinde erişecekti ve kendisine o kapıları acacak kudreti buluyordu Gabriel'de. Ne fenalık yapıyordu? Niçin korkuyordu? Şu anda itiraf edebileceği hangi cinayetle suçlandırabilirdi kendisini? Gradère'i haberdar etmek vazifesi değil miydi? Hayatı pahasına da olsa yapacaktı bunu. Adila'nın kocası, Andrès'nin babası Gradère... İçinden gizli bir ses Gradère'le alay ettiğini bilmiş ol, diyordu. Ondan ne umduğunu iyi bilirsin sen..."

— Ondan bir şey umduğum yok! dedi yüksek sesle,

Gabriel içeri girince Andrès ile Catherine sofraya oturmuşlardı. Son olaylardan beri sessizce yeniyordu yemekler. Catherine yemişi beklemeden kalkarak babasının yanına gitti. Mathilde üst katta kızın ayak seslerini duyunca dinlemediğinden emin olarak Gradère'e usulca, emin bir yerde kendisine acele birşey söylemek istediğini fısıldadı kulağına. Ama gündüzleri yağmur herkesi evlere kovaladığından konuşulacak emin bir yer de kalmamıştı.

— Bu akşam odama gel. dedi Gradère. İhtiyara en uzak yer orası.

— Ama gelişimin bir sürpriz olduğunu sanırlarsa?

— Bir kere sürpriz olamaz bu. Sonra, her ikimizin kafasında da başka şeyler var, değil mi? Bana itiraf edeceğin ciddî bir mesele. Anlıyorum, yaklaştı da. Aline, değil mi?

İşaretle "evet" dedi. Her iki yumruğunu kaldırarak indirdi.

— Ha! O işte!

Mathilde'in gözlerini döndürürken belli ettiği hınç onun yüzünde yansıyordu.

— XI —

O günün ikindi üzeri sabahleyin açtığı paketin son sigarasını içiyordu Andrès yatağında. Çamurlu pabuçları örtüyü kirletmesin diye yere bir gazete yaymıştı. Kapı aralığından papazın kendisile konuşmak için geldiğini haber verdi Gercinthe.

— Cidden, diyordu; sizi soruyor işte. Misafir odasına aldım kendisini.

Andrès "papaz" ile "Tota'nın kardeşi" arasında bir

ilinti kuruncaya kadar dakikalar geçti. Birden ayağa kalktı sonra. En kötü haliyle bile o kadar sabırsızlıkla beklediği Tota'nın vereceği cevap yetişiyordu imdadına. Madem ki küçük papaz karışıyordu işe, ümit yoktu demek. Andrès saçlarını düzeltmeğe lüzum görmeden aşağı indi. Saçları dimdik, yakası bağrı açıktı. Kalorifer yanmasına rağmen bir türlü ısınmıyan geniş, korkulu odaya girdi. Restorasyon devrinin bordolu ressamı "de Gaillard" ın yaptığı Du Buch ailesine ait oldukça güzel portrelerin tavanlara kadar yükseldiği duvarın dibinde üstleri çuha örtülü koltuklarla adi işlemeli büyük konsollar duruyordu. Muslin kaplı bir avize fotoğraf albümleri, dama takımları, stereoskoplarla yüklü büyük bir yuvarlak masada yansıyordu. Bu eşyalar arasında papazın acaip, ölü bir yarasaya benziyen yamrı yumru şapkası da vard. Andrès kendisi gibi bodur bir adam olan küçük papaza baktı yan gözle. (Mouleyre ile Pardieu'nun birbirine o kadar benziyen bu iki adamı niçin ayırdedemediğine şaşmamalıdır.) Ama bu asık suratlı, yeni kırışıklar belirmiş yüzde ne keder, ne de utanç hissi görebildi o. Andrès için bir papaz, üzerinde insanın düşünmek lüzumunu duymadığı bir anlamlar bütünü demekti. Ayinlerini âdet olduğu için yapan, ama nedenini hiçbir zaman düdüşünmeyen sayısız kişilerden biriydi o da. Biraz zorlasalar ölüm anında bile konuşulması hoş karşılanan önemsiz bir meseleyi ele alarak kendisini kaybedebilirdi: Nikâh ve cenaze törenlerinde kendisini unutmasınlar diye yapmış olmalıydı bunları Bundan başka o biçimsiz, şekilsiz adam hakkında sebebini bilemediği bir nefret hissile doluydu içi.

— Efendim, diye söze başladı genç papaz; size kimin adına geldiğimi anladınız mı?

Andrès kıpırdamıyor. Başını önüne eğmiş, ne söyli-

yeceğini bekliyordu.

— Beni çok yakından ilgilendiren birisi hakkında neler düşündüğünüzü biliyorum. Öyle ise cesaretli olunuz... Evet, beklemediğim ve sizi sevindirecek olan bir iş yaptı o. - Ama gerçekten seviyorsunuz kendisini, değil mi? Kocasına kavuşmuş. Daha bu sabah aldığım mektubundan öğrendim bunu...

Andrès hınç dolu bir eda ile:

— Ah! diye sözünü kesti. Sizin istediğiniz de bu idi zaten.

Papaz bu kararın kendisini bile şaşırttığını, böyle bir şey beklemediğini, duyunca hayretler içinde kaldığını kekeliyerek anlatmağa çalışırken:

— Siz kuvvetli bir insansınız, dedi. Doğru söylüyorum, siz papazların elinizden gelmiyen yoktur.

— Hayır efendim, hayır; değilim ben kuvvetli kimse.

Andrès gibi başkalarına kılı kırk yararcasına sorular sormağa alışkın olmayan papaz bu sözlerin cazibesine kapılarak Tota'nın kardeşine doğru kaldırdı gözlerini. Tota'nın erkek kardeşi olduğu için tetkik etti onu. Yüz çizgilerinde bir benzerlik yoktu ama bu çukurlu yüzde ağzın burnun, hatta bakışın bile onun kaybettiği şeyleri derinliklerinde sakladıklarını farkeder gibi oldu. Birden parladı:

— Bilemezsiniz, dedi. Sizi affediyorum papaz efendi, bilemezsiniz.

Andrès'nin geri çekmesini aklına bile getirmediği elini papaz sıkılgan bir halde tuttu.

Delikanlı:

— Sizler, diye tekrarladı; anlamazsınız sizler böyle şeyleri: Bilemezsiniz sevmenin ne olduğunu.

Hafif gülümsemesinin hemen kesildiğini görerek hayret etti. Sadece:

— İnanıyor musunuz? diye soran papaza doğru çevirdi gözlerini.

Papaz gene biraz güldü. Birdenbire, günahını çıkardığı kimseye söylediği ses tonu ile:

— Çok seviyorsunuz, dedi. Daha çok sevmelisiniz ki kendisinden vazgeçebilesiniz...

Andrès tekrar hiddetlenmeğe başladı:

— Bütün bunlar lâf hep! Onu bırakmakla saadetini alıyorum elinden sanki! Siz bir aptal yerine koyuyorsunuz beni! Göreceksiniz gene nasıl buluşacağım onunla! Göreceksiniz!

— Bu size kolay gelir efendim. Sürünen zavallı bir kız. Birden değişen bir sesle: sizden, dedi (gözyaşları nerdeyse boşanacaktı) iyi bir insan olan, fakirleri, zavallıları korumasını seven sizden ona merhamet etmenizi bekliyorum. Kendinden bahsedecek cesareti bulamıyorum. Bilemezsiniz, gençsiniz, ama ne kadar genç olsanız da hayatımın ne olduğunu anlarsınız. Bilmem Tota anlattı mı size? Ben de ancak yirmi altı yaşındayım. Büyüklerim de beni tedbirsizlik yaptığımı sanarak suçlu sayıyorlar. Onun hatırı için katlanıyorum buna da... Şimdiye kadar kimseye söylemedim. İlk olarak size söylüyorum bunu. Kendimizi kaybedercesine kapıldığımız bu azgınlığı bastıracak kudrette olan Ulu Tanrı adına yalvarırım size...

Hayat çoğu zaman teslim olan ruhla sır kabul eden ruh arasında olağanüstü uygunsuzluklar kurar. Bizler tercih edemeyiz: Bazı anlarda ıstırap içimizden çıkar, içimizden kopar ve bilinmez kollar mahzun çocuğu kabul etmek için uzanırlar. Ama genç ve bayağı Andrès her ne kadar bu sözleri anlamadı ise de bu ıstırabın nereye varacağını anladı herhalde.

— Mouleyre ile Pardieu'ye bir dayak atacağımı unutmuş değilim. Yiyecek onlar bu dayağı. Şimdi sizi temin ederim ki iyi geçinecekler sizinle.

Daha sonra Alain o anı hatırlayarak, birdenbire o kadar güçlü kuvvetli gözüken oğlanın bir saman çöpü gibi kasırgaya karıştığını görür gibi oldu. Ayni zamanda o odada bulunmasının bir tesadüf işi olmadığını düşündü. Artık Tota'yı düşünmüyordu o. Kızın, kendi içini üzen sıkıntıda hiç bir payı yoktu. "Bu evde oturanlara sabır, merhamet ver ya Rabbim!" diye dua ediyordu içinden.

Gözlerinin yaşla dolduğunu görünce ürperdi Andrès. Çok genç kimselere has bir mertlik hareketile:

— Size söz vermiyorum, diye söyledi kekeliyerek, içimden istekler geliyor. Elimden geldiği kadar mücadele edeceğim..

Papaz başını eğdi, tek söz söylemeden uzun uzun baktı ona.

Andrès kapıyı açtı. Gölgeler vuran dehlizde av elbisesi giymiş, kır saçlarına rağmen henüz genç olduğu anlaşılan bir adam sigara içiyordu. Gömleği renginde bir mendil sarkıyordu cebinden. Sigara kokusu papaza Tota'nın odasını hatırlattı. Andrès:

— Babamı tanır mısınız papaz efendi? diye sordu.

Gradère ayağa kalktı. Yağışlı tan kızıllığının yüzleri gölgelediği bu anda çok kötü bir kimse olduğu söylenen, ama karşısında birdenbire yerlere kadar eğilen bakışları içine işledi papazın. Papaz çarçabuk geçti, arkasından kapıyı kapıyarak birden karanlık ve yağmur içinde kayboldu. Lâtasını şişiren ıslak rüzgârla boğuşarak bir kaç adım atabilmişken birinin koştuğunu duydu. Geriye döndü. Başı açık, saçları kabarık adam, tâ kendisi idi. O. Andrès'nin babası.

— Papaz efendi, size söyliyeceğim...

Ondan daha kısa boylu olan Alain ne söylediğini duymak için başını kaldırmak zorunda kaldı. Yüz çizgilerinden kim olduğunu zor tanıyabildiği adama karşı sempati ve nefret duyması ayıptı. Tatlı konuşuyordu ama o ne kadar nefret ediyordu ondan!

— Size bir mektup yazmıştım papaz efendi, bir mektup mu diyeyim ona? Hayır, bütün hayatımı, korku içinde geçen hayatımı anlattığım bir ciltlik eser o! Sonra vazgeçtim... Cesaret edemedim... Şimdi ise devam edeyim diyorum. Yazayım da okuyun bir kere... Bırakayım mı size şu defteri? Bir öğrenci defteri, evet. Ya cevap verir, ya da vermezsiniz...

Alain "cevap veririm" anlamına gelen bir hareket yaptı. Biraz sahte bir tonla:

— Ben ruhlarla uğraşan adamım, dedi.

Ve elini uzatmadı adama.

Gradère evine döndü içi ürpererek. Andrès gittiğinin farkına bile varmamıştı.

— Baba, kızkardeşi için bana...

— Acı, sesini kısmış, konuşamıyordu.

— Bana gene söyleyeceğin, ne yapıp yapıp isteğine uymam... En kısası defetmek.

Yüzünü görmediği babası sözünü kesti.

— Değil çocuğum, bunu söyliyecek değilim sana.

Andrès: "Paris'te kızın yanına gitmek için kendisinden para isterim diye korkuyor..." diye düşündü. Ama Gradère başka şey için ısrar ediyordu.

— Bu küçük papaza güvenebilirsin, inan bana, biliyorum...

Delikanlı şaşırdı:

— Öyle ise bence mesele kalmadı şimdi baba... dedi

durgun ve ümitsiz bir sesle. Düğünüm olmamış, vız gelir bana! Cernès ile Balizaou'ya gelince, param var ya... Bence mesele yok. Öyleyse niçin geç kalacakmışsın? (Tereddütlü ve daha alçak bir sesle konuşuyordu.) Dün akşamki konuşmamızı beğenmedim... Belki düşüncesizce bir iş... Ama bu entrikalar niçin? Liogeats'da yapacağın bir iş yok mu artık senin.

Gece ortalığı bürüyordu. Andrès babasının kaybolduğuna inanabilirdi; soluduğunu bile duymuyordu. Ama birdenbire hiç te alışık olmadığı tiz bir ses yükseldi:

— Elbette, çocuğum, yapacak bazı şeylerin var senin burada... Ve işim biter bitmez giderim, söz. Gideceğim ve beni bir daha görmiyeceksin.

Andrès verecek cevap bulamadı. Ne düşündüklerini, ne de kendisini dinlemek âdeti olmayan "sıkılıyorum!" diye sızlanan sayısız çocuklardan biriydi o. "Sıkılıyorum" sözü de ıstırap ve ümitsizliklerinin gizli kalmış binlerce kaynağını meydana çıkarır. Sessizlik içinde ânî olarak usulca kapatılan kapının gürültüsünü duydu babası. Evde yoktu artık.

— XII —

Gradère "odadan çıkmadan önce" biraz bekliyeceğim" dedi duyulmaz bir sesle. Catherine ihtiyarla yaptığı konuşmadan kuşkulanmış, telâşa düşmüş olabilir. Buradan çıktığımı görürse...

Mathilde:

— Kal biraz daha, dedi.

Dışarıda çatıdan balkona vurdukça ortalığı sele veren yağmurun sonu gelmiyen gürültüsünün arasıra kesilerek yerini sessizliğe bıraktığını duyuyorlardı. Gece lâm-

bası orayı aydınlatmağa yetmiyordu. Mathilde şezlonga oturmuş, dirseklerini dizlerine dayıyarak tırnaklarını kemiren bir erkeği hayal meyal görüyordu.

Şimdi her şeyin farkında idi. Kadın acı bir pişmanlık gibi içinde yer eden herşeyi söylemiş; ağzından çıkan acı sözlere pişman olmuştu. Ne şaşırmış, ne kızdığını belli etmiş, ne de ufak bir ses çıkarmıştı. Ama Mathilde onun âsabına kapılmasını tercih ederdi. Bu bir konuya yöneltilen dikkat, yavaş yavaş sorulan boş sorular, bütün öbür dedikodulardan daha çok heyecan veriyordu kendisine. Hep aynı noktaya dönüyordu konuşmalar:

— Garda onu almıya gidecek olanın Catherine olduğuna emin misin? Desbats mektuplarını yer adı vermeden makinede yazdırarak Bordeaux'dan gönderdiğini söylemedi mi? Çok mühim burası...

— Niçin mühim olsun? diye sordu Mathilde.

Kaçamaklı bir eda ile düşünceye daldı. Kadın onu uzaktan tetkik ediyordu: Ellerini bir araya getirerek sıktıktan sonra yanağına dayamıştı. Mathilde bu önüne geçilmez hareketi çekinmeden bir ormanı kibritle tutuşturan çocuğun yaptığı harekete benzetiyor, orman birdenbire tutuşuyor, çan kuleleri felâket haberi veriyor, yollar ot ve arabalarda doluyor... Gradère'e uzaklaşmasını, bir yere sığınmasını yalvarıyor boş yere. Ama ayak diremek istiyor Gradère. Hayır, konuşmamalı idi Mathilde. Aline gelecek, Gradère'i alıp götürecekti. Bir skandal çıkacak, ortalık azıcık karışacaktı. Sonra da sessizlik çökecekti ortalığa. Andrès'yi Skandinavya memleketlerine göndereceklerdi. O her zaman ayak diremişti böyle bir yolculuğa ama şimdi rahat edeceğine inanıyordu. Neye yarardı şimdi bütün bunları düşünmek? Ok yaydan çıktıktan sonra... Hiç değilse, evet, hiç değilse Symphorien'e dayanabilir, kendisine ihanet ettiğini itiraf edebilirdi. O

Aline denen kadına bir telgraf çekilmekle felâket önlenebilirdi. Mathilde odasına girip çıktıkça bunları düşünüyor, bir zaman sonra Gradère gözlerile onu kovalıyarak süzüyordu.

Tehlikenin ne olduğunu anlıyordu daima. Düşman hakkında gizli düşünceler içine doğardı birdenbire. Suç ortağının aklından geçmeden kendısinin içinde ihanet hıssı doğuyordu.

— Catherine'in dikkati çekmemek için otomobile binmiyerek gardan yaya geleceklerine emin misin?

— Bildiğin halde niçin benim tekrar etmemi istiyorsun?

— Pekâlâ! Başka şeyler konuşalım. Benim de sana verecek bir haberim var: Bugün ikindi üzeri papaz Forcas, Andrès'yi görmeğe geldi. Anladın mı niçin olduğunu? Kadın kocasile barıştı galiba. Küçük papaz hiç değilse şimdilik gönül işlerinden vazgeçen bizim Andrès'yi tatlı sözlerle kandırdı.

Mathilde gidip gelmekten vazgeçerek bir "ah!" çekti.

— Bizim için çok mühim bu... Senin için de... Onunla ilgilenmeli, çaktırmadan onu gözetlemeli ve yanından ayrılmamalısın onun. Ama bir çocukmuş gibi de davranma ona karşı, hareketlerini değiştir. Onun bir kadının varlığına, o kadının sevgisine ihtiyacı var. İnan bana: şimdi her iş çarçabuk yoluna girecek, evet, çarçabuk. Yeter ki endişeye kapılma: Kanunen kendimi savunabilecek durumdayım. Ne olursa olsun, aklım başımda iken yakamı kurtardım.

Kadına yaklaştı.

— Yakında serbest olacaksın Mathilde.

— Ama benim serbest olmağa ihtiyacım yok, dedi

Mathilde hırsla sözünü ağzında bırakarak. Bir şeyde gözüm yok, hiçbir şeyde...

Gradère işaretle yavaş sesle konuşmasını söyliyerek kapıya kulağını dayadı:

— Odama geçebilirim herhalde... Anlaşıldı kuzum, sahip olduğundan fazlasını istemiyorsun. Ya kendi gelen cinsinden olursa... kaale almadığın, düşünmediğin şeyler başına gelirse? Pekâlâ! Göreceksin. Müsterihim zaten: İşe başladığından beri bir hata işlemiş değilsin. Bu akşam bana yaptığın iyiliği unutmıyacağım. Gecenin bile seni kendisinden ayıramadığı günlerin yaklaştığı şu anda senin saadetine sebep olduğumu da unutamazsın.

Bir ses odanın boğazında tıkandı:

— Sus! Soysuz!

Ama artık orada değildi adam. Hiç birşey düşünemeden soyunmayı kabul edemiyor ve odanın ortasında ayakta duruyor, bütün zevki her türlü düşüncenin boşluğunda duruyordu. Erken uykuya dalabilmek için bir uyku hapı içmek geldi aklına.

Ecza dolabı donuk ve pancursuz camlarının helâya açıldığı tuvalet odasında bulunuyor. Lâmbayı yakmamak en iyisi. Mathilde tüplerle ilâç şişeleri arasında ellerile yoklayarak bir şeyler arıyor. Bergère havlıyor ve susuyor. Bir gıcırtı sesi, nereden geliyor? Anlıyor: bu, âletlerin bulunduğu alt kulübeden geliyordu. Mathilde bir tabureye çıkarak pencereyi aralıyor. Artık yağmur dinmiş ama bütün orman suyunu boşaltıyor ve rüzgâr esince yeni bir sağanak başlamış gibi oluyordu. Soğuk yok. Mathilde suya doymuş toprağın kokusunu zevkle, istekle çekiyordu ciğerlerine. Yanılmıyor, hayır: sırtında bir kürekle birisi çıkıyor kulübeden. Hiç aldırmıyor. Bulunduğu bahçe tarafında tek oda yok. Evin adamlarından

biri o da... Bir çeyrek saat önce orada oturmuş olan adamı tanımadı mı sanki? Delinin biri mi idi yoksa? Evet, bir deli idi. Böyle bir zamanda dışarıda ne hayır, ne de şer bakımından yapılacak bir iş vardı. Odasına girerek iki komprime yutan Mathilde bakışlarının, hareketlerinin bir delininkine benzediğini düşünüyor. Böyle sanmak ve buna inanmak hoşuna gidiyor. Herhalde birden gözüne ilişen bu durum kimseyi korkutmuyor. Kendisinden birkaç metre uzakta uyuyor Symphorien. Aline, o kadın, hâlâ Paris'te. Pazartesi, tam korkulacak bir gün. Uyku, beklediği kadar çabuk gelmiyor ama bir cansızlık kaplamış her yanını, ve vücudu rahat. Ezberlemesini unuttuğu dua geldi aklına o anda. Kalkması, çökmesi gerekirdi. Buna cesaret edemiyor ve mânasını anlamadan sözlerini söylüyor çabuk çabuk. Güzel kolları görünmez bir şekli kucaklıyor, vücudu üstünde ucu bucağı ve ağırlığı olmıyan bir cismin varlığını duyuyor.

— XIII —

Pazartesi sabahı kapı aralığından Gercinthe, alışkanlığı üzere:

— Bayan Catherine'i telefondan istiyorlar, diye bağırdı.

Kız şaşırmış bir hal alınca babası:

— Fabrikadan olsa gerek.. dedi.

Gelecek olayların düşüncesi soluğunu kesiyor. Bu akşam gelecek o kadın. Adam onu Gradère'in odasına sokacak. Yarın kurtulacak mı adam? O Gradère de çok güçlü... Evet ama Aline'e karşı değil. İşte yirmi yıldır

kendisine yapışan kadını bırakamadı bir türlü. Mathilde ihanet etmedi mi? Etmedi! diye inanıyor ihtiyar adam. Onun kemiklerini yese doymıyacak olan Catherine kadının Gradère'le küçük bir konuşma yapmış olmasından şüpheleniyor. Hiç değilse bir sır vermedi mi ona? Catherine'in biraz haberi vardı bundan.

Ve aklına gelen başına da geliyor.

— Baba, o kadın Paris'tendi, evet... Aline. Perşembe gününe bırakmış yolculuğunu. Gribe tutulmuş ama o kadar değil. Perşembe günü burada olacak.

— O mu idi telefonda konuşan?

— O idi ya! Ne ses! Cırlak, öksürüklü... Böyle bir ses duymamıştım daha...

— Peki! Bekliyelim perşembeyi. Ama üzülüyorum, bu teşebbüslerde acele etmeli.

Catherine düşünceli durumu ile:

— Bekliyeceğimiz üç gün... dedi. Belki yağmur da azalır. Gara gitmek kolay olur. Sel kalkan yollarda o hırçın kadına söyleyecek söz bulamadığımı da görürsün. Yolun yirmi dakika çektiğini haber verdin mi kendisine?

— Sana şu kadarını söyliyeyim ki bu hazırladığımız programın ona hoş gelmiyecek tarafı. O, bu adamın çok tehlikeli olduğunu bildiğinden ve kendisinin de pek bayağı bir kadın olduğunu anladığından aldığım tedbirlere şaşmış değildir.

— Anladım, baba... Sen keyfine bak, önemi yok bunun ve mesele haberi olup olmamakta... Ya! Birkaç günden beri Clairac. Lacote'un evinde kendisile aperitif alıyor.

— Gradère'le mi?

Catherine başını eğdi.

— Emin misin?

— Bu o kadar önemli şey mi babacığım? Eve adım

attırma ona, Pétiot daha iyi doktordur ondan...

Hasta adam inler gibi:

— İyi ama o huyumu bilmez ki benim, dedi. Sonra, anlıyor bu adam: görüyor musun nereye vardırdı işi, ha? Bu korkunç şey, kızım. Senin için de korkuyorum. Seni de ayırmağa çalışıyor. Bir yolunu bulacak her halde, bilmem ki! Belki de bir zehir...

Catherine mırıldanır gibi:

— Öldürsün beni! dedi.

Onun sözlerini duymadan ihtiyar:

— İşte bugünlerde bunun için Clairac beni korkutmağa çalışıyordu. Hay Allah! Moralim üzerinde etki yapmak için onu dürten o. Onu da bilmek isterdim. Daha sağlamım ben. Pek yalnız olmamız bir engel teşkil etmez ya, kızım! dedi yalvaran bir sesle. Razı olsaydın da... Barbiney'in oğlu...

Kız isyan edercesine:

— Olamaz! dedi, şartlarımızı unutuyorsun. 1 ocak gününe kadar bu konuda bir kelime duymak istemiyorum.

— Öyle ama o zaman bizi korkutan şeyin ne olduğunu bilmiyordum. Düşün biraz, evimizde muhakkak ki bizden yana olacak otuz yaşında iri, kuvvetli bir adam daha olacak. O zaman seni o namussuzdan başka kim ele geçirebilir ve kapı dışarı edebilir?..

— Ama Gradère oğlunun evinde babacığım, yani kendi evinde... Ya ev değiştirse idik! Meydana bakan Desbats'nın evi sonuna kadar boş kalırdı.

— Şatodan çıkmak mı? Asla!

O bütün hayatında Liogeats'daki şatonun sahibi olmasını hayal etmiş bir adamdı. Ama Andrès küçükken "şuyudan" çıkamazdı ve delikanlı bir yıldan beri baba-

sile Mathilde'in öğütlerini dinleye dinleye bütün geri alma tekliflerini reddetmişti.

— Bu adamın oğlu ile aynı mülke sahip olduğumu düşündüğümde... Sonra da onu, Andrès'ciğini senin, artık dayanamıyor ve onun kaba, hayvan suratını...

— Hakkında her şey söylenebilir, diyerek protesto etti Catherine, ama yüzü çirkin değil.

— Başka erkek görmediğin için güzel görüyorsun onu.

Evet, başka erkek görmemişti bazı düğünlerde bulunmuş olmasına, Bazas ve Lugdunos'da yapılan koşulara gitmiş olmasına rağmen. Orada da sayısız delikanlılar var. Ama nasıl bakabilirdi onlara? Dünyada tek erkek vardı onun için, istese onun karısı olabilirdi. Hor görülen, kendisinden nefret edilen bir kadın belki, ama onun karısı. Bazan da çocukları olsun diye onu koynuna alabilirdi o erkek. Bazı saatler düşündüğü, daha doğrusu hayal kurarak kendisini savunduğu (itiraflarının tek konusu) bu cinayetin bir vazife olduğudur. Öyle ise sevinmemiş, ne çıkardı bundan?

— E, küçük, ne düşünüyorsun?

— Yağmuru dinliyordum. Bu akşam o kadının önüne düşmeğe mecbur olmadığımdan çok memnunum.

O pazartesi saat dörde doğru Catherine bir motor sesi duydu. Pencereye yaklaştı, Gradère'in eve girerek hemen çıktığını gördü.

— İşte! dedi, çıkıyor Gradère... Ne götürdüğünü iyice göremiyorum. Nereye gidebilir bu geç saatlerde? Tren saati de değil...

— Koş çocuğum, onun peşine... Bilhassa bugün tetik davranalım.

Catherine muşambayı sırtına alarak ustalıkla yavaş yavaş kapıyı açtı. Symphorien ağaçlıklı yolda koştuğunu

duydu. Beklerken vakit geçirmek için elinin doğrusuna gelen masada üstüste konmuş muhasebe defterlerinden birini alarak aşağıdan yukarı doğru toplamları düzeltti. Catherine beklemediği kadar erken geldi.

— Ne oluyor?

— Hiç anlayamıyacağın bir şey! Papazın evine büyük bir zarf bırakmağa gitti. Kapıyı açacak kimse bulunmadığından kapının altından atarak geri döndü. Onun papaz Forcas'yı tanıdığını biliyor mu idin?

Symphorien düşünceli düşünceli:

— Aralarında birşey görmüyorum.. Andrès'nin kızkardeşile ilgilenmesinden başka...

— Elbette! dedi Catherine öfke ile. Mektupta bu çirkeflikle ilgili.

— XIV —

O pazartesi günü papaz (kasabada kötü bir olayla karşılaşmadan) çiftlikleri bisikletle dolaştı. Saat altıya doğru yorgun, ama beş altı evden gördüğü iyi kabulden memnun döndü. Herkes kendisine içki ikram etmiş, o da çocuklara resimler dağıtmış, bir hayli çocuk din derslerine yazılmıştı. Kasabadan geçerken çerçi kadın Larose aralık ayının ilk cuma günü saat kaçta âyin yapacağını sormuştu ona. Nihayet Besbats-Berbiney fabrikası işçilerinden bir grup ta selâmına karşılık vermişlerdi. Tekrar itimat bağlaması için herşey mevcuttu. Tota kocasına kavuştuğundan beri herşey gülüyordu kendisine. Nereden geldiğini anladığı Gradère'in mektubunu içeri girerken yerde bulunca tekrar endişeye kapıldı. Bir çekmeceye atası geldi onu. Çarçabuk bir kahvaltı yaptıktan son-

ra odasından çıkarak terliklerini giydi ve hemen küçük öğrencinin defterini okumağa başladı.

Papazın yatak ucundaki geridona konmuş olan petrol lâmbası İsa'nın resmini aşağıdan yukarı doğru aydınlatıyordu. Bir sayfa okuyor, soluyarak kuvvet bulmak için gözlerini İsa'ya doğru kaldırıyor, tekrar, nefret değil, korku ile çirkef kuyusuna dalıyordu. Tota'nın kardeşinin çoğu kereler benliğini kaybettiği kötülük sırrı karşısında, o akşam o sırrı ele geçirmişcesine iyi tutulmuş küçük defterin mavi kabı içinde istediklerini bulmuştu. Şeytana uyarak Gradère'in ihtiyar papazın "kendisine emanet edilen ruhlar vardır." sözünün bulunduğu yere kadar bir çırpıda okuyunca

— Hayır, diye isyan etti yüksek sesle. olamaz Tanrım! Olamaz!

Alain hiç bir ruhun kendisine emanet edildiğine inanmıyordu... Ya da o halde o ruhlar tamamen onun olurdu. Çünkü Adem'den beri ilerliyen insanların varlıkları her nesle mahvolabilmesi için yeterdi. Irkın aslından gelen bu çılgınlık en son canlıda kaybolur, bir kısım insanların yok ettikleri adilikler öbürlerini hükmü altına alarak giderdi... Ve işte görünmez bir varlık, korkunç maddeyi yoğuracak kudreti bulmuştu... Cebrail! (Ve insanların birçoğu varlığından bile habersiz...) Bu zavallı kalplerin bütün adiliklerini karıştırmakla kalmıyor, sadece, onların sevgilerini. isteklerini kendilerine vermek ihtisaslarından da faydalanarak bir potada eritiyor...

— Tanrım, diye düşünüyor Alain, sizinle başbaşa kalmanın verdiği yalnızlığı biliyorum. Sizler de ölüme kadar ona tutulan, perşembeyi cumaya bağlayan gecede peygambersiz kalan insanın yalnızlığının ne olduğunu anlarsınız... Karanlıklardan kuvvet bularak dünyanın hakimi sıfatile kullarınızı yok etmek için yalnızlıktan fay-

dalanan düşmanınız var diye üzülmeyiniz... Ama ona bu kudret nereden gelmiş, bu hâkimiyetini kime borçludur o?

Küçük okul defteriyle garip mavi kap arasından bir sürü fahişe, pezevenk, umumî ev sahipleri, homoseksüel, mürai ve caniler çıkıyordu. Genelevler, zindanlar, cezaevleri gibi bütün kurumlar gözleri önüne bir yer altı şehri ki görülebilen şehir kadar görülmeyen cenaze hücreleri halinde sıralanıyordu. Afrika'da bir koşu alanında disiplinli bir tabur çirkin bir nakaratı ulur gibi söylüyordu.. Alain kötü sahneler ülkesine geçmiş, orasını kendi ülkesi kabul etmişti... Gözlerinde dünyanın bütün kırallıkları değil ama bütün utançları vardı. Diz çökerek açık defterin üstünde ellerini kavuşturmuştu. Fedakârlık etmek ve günah çıkarmak için yaratılmış elleri her satırı arasında Gradère'in tırnağını nakşeden hafif çizgilere dokunuyordu. Papaz vekili bu cinayet yazısı üzerinde dua ediyordu. Saygı gayretiyle aklına seminer öğretimini getirdi. Kimse kendiliğinden ne yalancı olur, ne de günah işler. Tanrıyı sevmek, Tanrının verdiği bir kabiliyettir ve aşkının bizlere bahşettiği aşkın mükâfatını görürüz. Kendisi iyiliğe başlarsa biz de fenalığa başlarız. Her iyilik yaptığımızda Tanrı bize tesir eder ve bizimle olur. Buna karşı her fena hareket sadece bize aittir. İnsanlar fenalık yapmak için yaratılmış tanrılardır.

— Bu adam, "Gradère Tanrı" olmayı tercih etti...

Alain'in aklına gelen bütün bu gerçekler ateşin üstüne yağan kar gibi üzüntüsünün üstüne düşüyordu. Kar! Kar! Bir azizenin ruhlara, bir kasırganın zifiri karanlığa hükmettiğini düşündü. Papaz evinin kiremitlerinden akarak yolları sele veren yağmur ve karlar, sonu gelmiyen bir düşüşle birbiri üstüne birikerek tabakalaşan, adetâ yağan ruhların yarattığı özlü sükûtu gizliyemiyordu.

Bu karlar arasında bir kar parçası olmak.. Nefret

ettiği şey. Cani arzusunu içinde boğmak için büyük bir gayretle gerildi, sayısız, fikri o boşlukta gezindi. Çağların derininden kendisine bir ses:

— İnsan için hiç bir şey, Tanrı için ise her şey mümkündür, dedi.

Aşk için de her şey mümkündür. Aşk doktorların mantığını bozar. Hayatının elemini o çocuk defterine bulayan zavallı, iyilik yapabildiğini biliyor muydu? Fenalığa meyyal olduğunu sananlar belki öbürlerinden önce seçilmişlerdir ve yıkılarının derinliği kötüye kullanılmış bir kabiliyetten ölçülüdür. Bu insanlarda cehennem azabına uğrayacak kudret olmasaydı mesut kimse kalmıyacaktı ve belki de kendilerini kaybedenler aziz olabilenlerdir sadece.

Dizüstü çökmüş, ellerini küçük öğrenci defterinin üstünde kenetlemiş olan Alain böyle düşünüyordu. Yağmur artıyordu. Liogeats şatosunun oluklarından taşarcasına yağıyor, okuduğu yırtık sayfaları yazan adam da onun içinde bir köşeye büzülerek uyuyordu şimdi. Totanın da sevmiş olduğu Andrès'nin babası idi o. Alain ruhlar arasında bulunuyormuş gibi oldu. Hepimizin günah, ya da sevap gibi sihirli ilgilerle bağlı bulunduğumuz anlatılmaz bir hisse kapıldı. Günah işliyenler adına büyük bir istekle ağlıyordu. Bir lokomotif düdüğü yırtarak geçti geceyi. Raylarda tekerlekler gıcırdadı az sonra. Dumanlar gürültüdan kurtulurcasına yükseliyordu. "Dokuz treni gara giriyor" dedi Alain. Ona ne idi bu trenin gelişinden? Ezici bir acının yükünü duydu üstünde birden bire. O yükün etkisi altında başını masaya dayadı, küçük mavi defter gözleri önüne geldi.

Sicim gibi yağan yağmurun altında ilerliyordu tren. Peronda başına bir kapüşon geçirmiş Gar şefi, elinde bir fener sallıyan Hareket Memuru ile bir şemsiyenin yüzünü

kapattığı Gradère'den başka kimseler yoktu ortada. Tek başına bir ikinci vagon kompartmanından güçlükle inen şişman kadına doğru yürüdü. Üçüncü sınıf vagonlardaki tavuk kafeslerinden sesler geliyordu. Oyun bu anda oynanacaktı. O da Aline'in telefondaki sesini taklit etme oyunu idi. Ama güçlüklerle dolu bir zamandı bu. Aline'in onun söyliyeceklerini dinlemesi gerekti. Belki de dinlemiyecekti söyliyeceklerini. Bir telgraf çekerek onu bu karşılaşmağa hazırlıyabilseydi... Ama Liogeats'daki büroda işlenen bir çılgınlık olurdu bu ve Bordeaux'ya yapılacak yolculuk da şüpheli idi biraz. O telgraf anket için bir delil teşkil edebilirdi. Daha o sabah Aline'in sesini taklit ederek Lugdunos'dan telefon etmiş olması bile bir mesele idi. (Catherine'in gara kadar gelmesine bundan başka hiç bir şey engel olamazdı.) Hayır, böylesi daha iyi idi. İşin esası sesin nasıl olduğunda: Evet, tonunu bulmak lâzımdı.

— Ya! Evet, benim, olmadı? Endişelenme... Sana anlatacağım. Catherine hasta, otuz dokuz ateşi var. İhtiyar dizgini elime verdi...

Cevap verecek kelime bulamıyan Aline taş kesilmiş, onu dinliyordu.

— Hadi bakalım, yağmurda durma. E, daha? Biliyorum hepsini: Seninle evlenmem yüzünden oluyor bu komplo, ve yaş tahtaya basayım deme diye. Koca aptal, senin ne üstüne gerekti böyle dolaplar çevirmek. Kararımı vermiştim seninle eğlenmeğe! Yalnız, söylememe müsaade et: İhtiyar Desbats'yı işlerimize karıştırmakla iyi etmedin.

Aline aklını başına toplamıştı. Aynı şemsiye altına sığınmak için kolunu tuttu "yutturdular ona, diye düşündü. En kolayı bu imiş gibi geldi onlara... Fena bir fikir değil..."

Aline:

— A, nonoşum! dedi, evlenmek benim umurumda bile değil. Düşünmek istiyorum.

Gradère derin derin içini çekti. Kendisi kurtulmuş, Aline kaybolmuştu ortadan. Geldiği akşam yaptığı gibi Aline'in biletini memura vererek garın köşesini dönüyor. Tâ yanına yaklaşarak:

— Hadi söyle bakalım, diyor; haber verdikleri zaman niçin araba ile gelmedin? Gelmemen için bir sebep yoktu...

— Arabayı Andrès aldı ve daha da dönmedi...

Bereket versin en basit bir anlatış şekli geldi aklına.

Aline "şans yok!" diye söyleniyor, koluna yapışıyor, iri ayaklarını su birikintileri içinde oynatıyor, adam:

— Aşağı yukarı on dakikalık yolumuz kaldı, diye cevap veriyor. Kestirme yoldan gidiyorum.

Tahta yığınları, talaş ve ağaç kabuğu dolu olup köyün öbür ucuna varan yolu tutuyorlar. Esas yola çıkacak yerde Gradère, Liogetas'nın ilk evinden geçen patikaya girerek bir koruluğa dalıyor gözünü kırpmadan.

— Bu en kestirme olanı... diyor.

Hiçbir şey söylemese daha iyi idi. Çünkü kadın çukur ve araba izlerinden sakınmak için gözlerini ayaklarından ayırmıyordu. Dikkatini dağıtmakla haksızlık ediyordu. Şimdi kadın şemsiyesini açmağa mecbur ederek bütün evlerden uzak, ormanın ortasında kaldığından korkuyor. Gabriel: "Şatonun bulunduğu caddeye çıkacağız. diyor; görüyor musun ne güzel oluyor böyle havada kumlu toprak? Bütün suyu emiyor. Düşün şimdi nasıldır yol! Bir çamur deryası... Burada ayakların bile ıslanmıyor..."

— Öyle mi! diye cevap veriyor Aline. Kaşıktan dökülürcesine ayakkabılarından sular boşanıyor iğreti otlarından! İkinci bir yağmur bu da!

— Hayır, ikinci yağmur; rüzgâr.

Bununla beraber sağanak yüzlerine bir demet yağmur serpiyordu. Aline: "bıktım artık, diyor; patlıyacağım. Eteklerim kalçalarıma yapıştı. Yoldan emin misin? Yaklaştık mı?"

Cevap vermediğine göre duymamıştı herhalde. Görünmez, kumlu yolda güçbelâ yürüyorlardı. İkide bir çarptıkları ağaç köklerinden sakınmak da imkânsızdı.

— Ortalık ne kadar karardı Gabriel! Şaşırmış olmıyasın? Niçin cevap vermiyorsun?

Erkeğin bir sevgilisininmiş gibi sıktığı kolunu kurtarmağa çalıştı. Yolunu şaşırmamıştı şüphesiz. Nereye gideceğini bilen kimse gibi çabuk yürüyor, o da yanında, bir solugan hayvan gibi tırıs gidiyordu.

Kadın birden durdu, tabanları delinmiş, ayakkabılarına kum dolmuştu. Sol elile bir ağaç gövdesine tutunarak:

— Hayır, dedi fısıldıyarak; gidemem daha!

İnleyen rüzgâr ve yağmur gürültüsünden bunalan kadın acı bir sesle:

— İmdat! diye bağırdı.

Hiç bir insan kulağı elli metre ilerisinden bile duyamazdı sesini. Gabriel sakin bir sesle:

— Sen kaçırdın kızım, dedi. Geldik işte, son çamlar bunlar, görmüyor musun? Görmüyor musun şu gök boşluğunu? Şurada gördüğün ak ak şeyler evler işte.

Soluyor, ağaca tutunarak gözlerini açıyordu: Tabiî, doğru idi! Orman tükenmiş gibi idi. Bahçenin başlıyacağı yerde bitiyordu çam ağaçları. Tabiî, ak bir sur dikiliyordu. Surdu bu... Ciğerlerini hava ile doldurdu.

— Ne kadar korkuttun beni, mendebur! diye mırıldandı sevgi dolu bir sesle. Meriadeck'in Lambert sokağına bakan odayı unutmadığını iyi biliyordum. Sana oğlum gibi bakıyordum. aklında mı? Ne kadar masrafa girdim senin için! Herşeyimi feda ettim... Birbirimizi seviyorduk o zaman, değil mi Gabriel?

Şimdi kendisi güvenle yürüyor ve Gradèere'in önüne geçiyordu. Kâbustan kurtulacağı yere doğru hızla giderken birden durarak:

— Duvar değil o, diye inler gibi bağırdı. Ne çatıyı seçebiliyorum, ne de pencereleri. Nereye götürüyorsun beni sevgilim? Neredeyiz biz?

— Parka gidiyoruz. Çocukken "kaya" adını koymuştuk buraya. Bu Buch'ün kızları ile az mı yuvarlandıktı buralarda!

— Yuvarlandınız mı Gabriel? Niçin yuvarlandınız? -Bak, dikkat et: korkma.

Karışık bir âlemin göründüğü falezin kenarında bulunuyorlardı. Kumun aklığından gece olmasına rağmen Aline küçücük tepeleri ve kraterleri ile bir minyatür kaosu görüyordu. Gradère ağır ağır:

-- Burası ıssız bir kumluk, diyor. Geldik.

--- Geldik mi? diye soruyor kekeliyerek.

Kadını bırakmıştı artık. Nereye kaçabilirdi ki? Rahatlıyor adam. Hayvanın bacaklarından ipi çözmüş, bir sıçrayışta uzaktaki avına salmıştı sanki.

— Evet, alçak kadın, Lambert sokağında iyi seviştik onunla... Ve o günden sonra, sen de iyi yoldun beni. Tek tek çekerek tüylerimi, ve yirmi beş yıl sonra sonuncusunu koparırken ihtiyar kurtla ne yapmak isterdin, hadi söyle alçak?

Kadın geri dönerek ormanda koşmağa başladı. Ken-

disini güç taşıyabiliyordu. Peşine düşmedi Gradère. Karanlık çalılıklara dalarak yürüdü, düşerek kesik bir çığlık atıncaya kadar gitti. Uzun zaman öylece kalıverdi düştüğü yerde. Ortalığa yayılan serin, yolunmuş gibi duran uçlarından çıkan seslerle birbirine çarpan dişlerinin çıkardığı sesten başka çıt yok ortalıkta. Erkek izini kaybetmişti belki de. Ya da zifiri karanlıkta yolunu kaybetmişti. Birdenbire kuvvetli bir ışık geceyi delerek üstüne düştü, sonra da söndü. Dallar çatırdadı. Kadının yakınlarından korkunç bir ses geldi:

— Cep lâmbaları iyi şey, değil mi?

İki el topuklarını yakaladı ve erkek o vücudun peşine takıldı. Bir sedyeye girmiş gibi kadının bacaklarını tutarak sürüklüyor, kadın köklere, ağaç gövdelerine ve ağaçlara tutunuyordu. Boğazından bir hırıltı çıkıyor, bağıramıyordu. Erkek durdu, nihayet:

— Ayağa kalk, alçak! diye bağırdı.

Kımıldamadığından şişko vücuduna topuklarile rasgele vurdu, kadın ayağa kalktı hemen. Kumluğun kıyısına gelmişlerdi. Adam ellerini onun beline doladı, dans edecekmiş gibi sıkarak en tabiî bir sesle:

— Görüyorsun ya Aline, dedi: burada çocukluğumuzda geldiğimizde Du Buch'ün kızlarının elini tutarak "beni iyice sıkın!" derdim. Sonra olanca hızla aşağılara doğru koşardım: işte, böyle!

Kadını âni olarak yamaçtan aşağı doğru çekti, kadın birdenbire hırlıyarak olduğu yere yığılıverdi. Ama o kaba bir hareketle bir fıçıyı yuvarlıyormuş gibi el ve ayaklarile kadını itmeğe başladı. Soluğu tutulmuş, yarı baygın bir halde yamacın dibine kadar yuvarlandı. Adam rahat rahat bütün ağırlığını verip onun üstüne yatarak aklından her zaman geçirdiği boynunu sıkmak hareketi-

ne telâşsızca başladı ve bitirdi. Olağanüstü bir kuvvet birden gevşeteceği parmaklarına taze can veriyordu. Kendisini buz gibi donduran yağmur olmasaydı hâlâ orada olacaktı adam. Kadavrayı boğazlamaktan bıkmıyordu.

Boğazlama işini bitirinceye kadar bir soluk alıyor. Kuru bir tek kılı bile kalmamış yağmur ve terden. Önceleri amelelerin sığındıkları mağarayı örten tahta yığınını dünden beri kimsenin bozmadığını farketti. İçeri girerek cep lâmbasını yaktı. Mübarek yağmur nereden sızdığı bilinmez, bir önceki gece kazdığı hendese dolmuştu. "Kadın son banyosunu yapacak orada..." Bu ne ânî yorgunluk! Tekrar sedyeye girer gibi henüz katılaşmamış olan bacaklarını çekiyor. Çırpınmıyor artık. Küçük ayakkaplarından birisini kaybetmiş. Cep fenerile geri dönmesi gerek. Ayakkabıyı bulmadan ayrılmak yok oradan. İşte tabanı delinmiş ayakkabısı... Şimdi, bir önceki gece çektiği eziyet zahmete değmez. Doldurmak birşey değil, oymalı, mesele oyup kazabilmede. Ama aynı zamanda soluğu kesiliyor, kolları kırılmış, diz kapakları kopmuş gibi. Tekrar hendeğin olduğu yere etrafta bulabildiği samanla eğrelti otunu yığıyor. O kulübeye kimse girmesin hiç bir şekilde. Ya kürek? Onun da sapını çıkararak toprağa gömüyor, deliğinden tanıyor. Balion'da, kimse gidip de bulamaz onu orada. Ne zahmet çekiyor o yokuşu çıkmak için! Yağmur da dinmiyor. Gradère var kuvvetini veriyor... Kendisini başka birisi oraya kadar götürmüş gibi. Bitti artık, kimseye ihtiyacı yok bundan sonra. Su gibi akan zifiri karanlıklarda yürüyor, elinde sıktığı küreğin demiri parmaklarını kesiyor, geldiği akşamki güzel ayışığında yürüdüğü yola sapıyor. Bu gece bir hayal gecesi, sadece ökse gibi yapışan çamurile kendini belli ediyor ve kendisini örten sonu gelmez su içinde. İş-

te Balion köprüsü. Daha inmesi gerek, bir vantuz sesi çıkararak ayaklarını ayırabildiği çayırlarda diz kapaklarına kadar gömülecek. Küreği ırmağa atarak tekrar yola çıkıyor. Bir cani gibi duruyor. Yirmi beş yıldan beri içine damla damla dolan hınç birdenbire boşalıveriyor. Yirmi yaşında nasıl uyuyordu Lambert sokağındaki odada! Yerinden kopartılmış kâğıdın üstüne sivrisinek ve tahtakurusu kanlarına bulanmış lekeler görüyor. Gidip ısınmak için Aline'in müşterisi gitsin diye gözlüyor. Ya sonra ne olacak? Ölmemek için öldürmüştü onu. Bahane aramakta ne mâna vardı?

Ama cinayetin kudreti besliyemiyordu onu. Karmakarışık düşüncelerine yavaş yavaş iğrenç bir korku hakim oldu. Hiç bir zaman hissetmediği bir yalnızlık hissi altında eziliyordu. Yalnız! O cismini yakan yaratık ne olmuştu? O bilinmez öncü, o aldatıcı ses, o her istediğinde imdadına koşan öğüt ne olmuştu? Oraya kadar bir kör gibi idi: İşini yoluna koymuş ama çevirememişti. Şimdi ok yaydan çıkmış, körün gözleri açılmış, karanlıkta bile görüyordu artık.

Uğursuz olayları beklemesi lâzım. Gitmeli, koklamalı, izini bulmalı idi. Havlamalar yaklaşıyordu. İlk emare olarak gazetelerde bir kaç çizgi, şüpheli bir tanık için imalar olacaktı. "İstinabe varakası" ndan bahsedilecek. Bir, iki, üç saat, bütün gece sorguya çekilecek. Cellâtlar sıra bekliyecekler, canı çıkıncaya kadar eziyet edecekler ona. Bir darbede bütün hayatı, bütün zulüm içinde geçen hayatı son bulacak. Ve Andrès bilecekti! Ama Aline teşebbüsünde başardı ise çocuk herşeyi öğrenecekti.

Dinmiyen yağmura rağmen yolun ortasında enine doğru yattı. Papazevi. Ah! Cesaret göstererek o kapıyı çalabilseydi bir! Islak eşiğe çömeliyor, ellerile çekinerek

okşuyor onu. Bir yüze dokunur gibi dokunuyor eşiğe, parmaklarile buruşukluklarını yokluyor.

— XV —

Evde herkes uykuda. Adam iki çamur yükü halindeki ayakkaplarını elinde tutuyor. Kapısının altından bir ışık çizgisi uzanıyor. Lâmbayı açık mı bıraktı acaba? Kapıyı açıyor. Adila'nın şapeli önünde bir adam diz çökerek oturmuş. Mathilde ayağa kalkıyor, tek kelime söyliyemeden ona bakıyor. Adam kendisini orada bulduğuna seviniyor. Tir tir titriyor soğuktan.

— Üşüyorum, diyor; müsaade edersen yatacağım.

Yalvaran bir sesle söylüyor bunu. Zavallı adam. Islak elbiselerini ayırıyor vücudundan. Başını çevirince terle karışık yün kokusu burnuna vuruyor. Ördek tüyü yastığı yüzüne doğru çekiyor. Gözleri önünde ak fitiller gibi titreşen habbecikler görüyor, ayıramıyor bunları birbirinden Mathilde.

— Ayakkaplarımı al, çamurlarını sil, diyor adam. Elbiselerimi de sakla.

Konuşma sırası kadına gelmişti, konuşabilirdi artık: Ne yapmıştı bu adam, nereden geliyordu? O böyle konuşmadan cevap veriyor adam "La Roche'tan" diye.

— Hatırlıyor musun, diye devam ediyor: Adila ile senin elinizden tutardım orada. (Birdenbire sesinin tonunu değiştirerek) Şimdi de canımı kurtardım işte... Haklıydım ama biliyor musun?

Yalvarır gibi soruyor adam. Örtünün altından kırarmış başını çıkarıyor.

— Demek benim suç ortağın, öyle mi? diye soru-

yor. Suç ortağın ben miyim senin? diye tekrar ediyor sayıklayan bir sesle. Öyle ya, madem ki biliyordum...

— Kimseler görmedi bizi... Mobilyalı bir evde oturuyordu o. Ev sahibi kadın ile dargın olduğundan kadın onun nereye gittiğini bilmiyor ve söyliyemiyordu. Symphorien'in mektuplarından da bir ip ucu ele geçmiyor. Mesele patlak verirse karışmak istemez kendisi buna. Herhalde sen caydırabilirsin onu fikrinden. Tamamen yalnızdı Aline. Arıyacaklar, bana soracaklardı elbette... Ne olacak sanki! Burada idim ben...

— Ya Dorth Marki'si? diye sordu birdenbire Mathilde. Her dolabı çeviren o olduğuna göre Aline'in yolculuğundan da haberi vardır. Hak yerini bulacak, senden de nefret ettiğine göre...

Gabriel çığlığını tutarak yatağında doğruldu: İnanılmaz şeydi bu, Marki'yi aklına getirmemişti.

— Ama delil yok elinde, inkâr edeceğim...

Mathilde omuz silkerek:

— Hadi bakalım! diyor, biletten bu yolculuğun ne zaman yapıldığı bilinemez mi sanıyorsun? İnsan her yerde görülür. Daima gören bir göz vardır onu.

Adam kekeliyerek:

— Yerimden oynamam, dedi. Burada, bu evde kalacağım...

Mathilde yatağa oturarak yüzüne bakmadan adama:

— O kadını ne yaptın? diye sordu.

— Münakaşa ettik. Benim mahvıma koşuyordu değil mi? Aklımdan bile geçmiyordu bu... Ama onun yaptığı arsızlıkları gördüğüm zaman hırs tepeme çıktı...

Az önce şikâyet ettiği halde şimdi de yalan söylemeğe başlamıştı. Hafifletici durumları düşünüyordu.

— Delili de üstümde silâh bulunmayışı...

— Peki ama neden evvelki gece elinde bir kürekle dışarı çıktın?

Korku ve kin dolu gözlerini Mathilde'e çevirdi:

— Başka bildiğin? Sen de bana espiyonluk yapıyorsun, öyle mi? Başka bildiğin var mı? Gösterir misin bana? Ama dikkat et, kızım...

Parmağını ağzına götürdü. Dehlizden boğuk bir aksırma sesi geldi. Mathilde kapıyı araladı:

— Sen misin Catherine?

— Evet, Gabriel beni almağa gelmişti. Sıhhati iyi değil, çok ateşi var. Ona vantuz vurmak istiyorum. Zannediyorum babanın odasındadır şişeler. Kendisini uyandırmadan alabilir misin onları?

Gradère, Catherine'in:

— Bugün hastaya benzemiyordu pek, diyen sesini duydu. Sofradan kalkarak yatağa girdi. Kırka yakın ateşi var.

Catherine vantuzları almağa gittiğini söyledi. Kapıyı aralık bıraktı.

Mathilde gene eski oyununa, yalan söylemeğe başlıyacağı sırada Gradère sükûnet bulmuş gibi içini çekti. Kadın ıslak elbiseleri tuvalet odasının kaloriferine yerleştirdi. Catherine elinde bardaklarla geldi. Mathilde kapı aralığından ona teşekkür ediyor, genç kızın uzaklaşması için bekliyor, yere bir gazete açarak paslı bir demir çubukla ayakkabıların çamurunu kazıyordu. Gabriel ağzında teşekkür sözlerini gevelerken:

— Andrès'nin bu ayakkabılar, diyor.

Andrès'ninmiş, onun ne üstüne lâzım? Artık yalnız o. O halile hiçbir değeri olmıyan bir lüzumsuz adam o. Ansızın:

— Ne yapmak niyetindesin? Bir plânın var mı idi? diye soruyor.

Bir plânı var elbette: İhtiyarı korkutmak, evet, onu korkudan öldürmek... Bir şaka gibi geliyor insana!

— Ama şunu bil ki, Aline ne gelmiş, ne de mektuplarına cevap vermiş olacaktı... Bana karşı elinde tek delil bulunmıyacaktı... Yalnız çok kuvvetli olduğumu, işi benim çevirdiğimi sezerdi. Bu işi yapmağa da eli varmazdı...

Mathilde omuzlarını silkti. Çocukluktu bu yaptığı! Herhalde durum dilediği gibi yoluna girmişti. Ortada değişen ne vardı?

— Ben artık ayni adam değilim Mathilde. Bu iş mahvetti beni... Hayır, çocukluk değil bu. Ne dediğimi biliyorum ben: Onu elde edebilirdim, hem çarçabuk, elimi sürmeden...

— Zavallı! Bunu yapmana müsaade edecek miydim sanıyorsun?

Bu protestonun çok geç kaldığını anladı. Ama değeri yoktu zaten bunun şimdi. Symphorien kurtulmuştu. Dişleri birbirine çarpan adam kimseye fenalık yapamazdı artık. Bununla beraber içine güven doluyor, tekrarlayıp duruyordu:

— Masadan kalkarken yatağa yatırttın, baktın ve gûya yalnız bırakmadın beni. Ne Catherine'in, ne de sağır olduğu halde Gercinthe'in çıktığımı duymamaları bir şanstır benim için, hizmetçi kadınlar da çiftlikte yatıyorlar. Gara girmedim ben. Şemsiyemin beni tamamen sakladığından eminim. Gar şefi ile hareket memurunun kapüşonları vardı ve sığınacak yer arıyorlardı...

Bilinmez bir ümitsizlik içinde onu dinliyordu. Ne beklemişti o alçak adamdan? O içi geçmiş yaratık önünde birdenbire ne vardı kendisinden eksilen? Ona dayanmış, onda kuvvet bulduğunu sanmış, saadet ummuştu ondan. Kolay bir yola sürükler, yaptığı hatayı örtbas e-

der, hiç bir itirafta bulunmazdı. Bununla beraber amaç kendisine düşünebildiğinden daha güzel gözüktü. Mathilde kendisine intikam aldırmak mı istiyordu? Bu adî adam yaptığı şeyden gurur duyup övündüğü takdirde nefreti artacak mıydı? Caniye mi yoksa kurban gidene mi garaz besliyordu?

— Düşünüyorum bu işi Mathilde! Şimdi hatırlıyorum: Dorth Marki'si ile şahsi temasları yoktu... Skandaldan korktukları için menfaatlerinin altüst olduğunu kendisi söylediydi bana. Aralarında her iş için bir mutavassıt vardı. Bu bakımdan müsterih olabiliriz: Kılı kıpırdamıyacak. Mathilde:

— Her şeyi yermek neye yarar? diye kesti sözlerini. Olacağı beklemekten başkası yalan. Bir şey olmazsa... Her iş Liogeats'da değilmişsin gibi yolunda gidecek. Nihayet, hakkında vardığım düşünce garip. Tabiî, senin kim olduğunu bildiğim halde, şimdi daha iyi anlıyorum, sana bilmem ne kuvvet, ne de bir kudret atfediyordum... Ne kadar safmışım. Bu gece ne yapmış olursan ol (ne yaptığını bilmek de istemem, bana anlattıklarının hiçbirine inanmıyorum ve bu konu hakkında karşımda ağzını açmanı da istemiyorum) postunu kurtarmaktan başka düşüncesi olmıyan, tatlı canı çıkmasın diye kıpırdamaktan korkan zavallı bir adamsın sen.

Gradère yatağına oturmuş, ses çıkarmadan ona bakıyordu, hiddetleniyordu. Üşümüyordu artık. Kendine gelmişti. Her şeyi fenaya yorumlarken Mathilde'in tanıklığı imdadına koşuyordu. Kan yüzüne yürüdükçe, yavaş yavaş uyuşukluğundan kurtuluyordu. Gümüş miğferli başı örtüler altından çıkıyordu. Yuvasında sıcaktan bunalıp dışarı çıkan yılan kafası gibi. Mathilde istediği kadar nefret etsin diye tekrar ediyordu hareketini. Demek hiç yanılmamıştı! Mathilde adamın ummadığı, hayret

ettiği şekilde ağına düşmüş, kancasına takılmıştı. Mesele yoktu! Hayır, hayal kırıklığına uğramıyacaktı. Gerekmezdi zaten hayal kırıklığına uğraması. Adam yolunu tutup gidecekti. Bu kadının kendisinden beklediği herşeyi yerine getirecekti o. Bereket versin bir şefkat hissi beslememişti ona karşı. Şefkat korkusunu arttırabilir, kendisini daha da zayıflatabilirdi... Ama bu nefret edilen, var olmıyan his adamı kamçılıyor, kışkırtıyor, haline göre nerde ise cinsel yetersizliğine engel oluyordu onun... Aline'in ölümünün hiç bir önemi yoktu. Bunu biliyordu o. Neredense bu ayyaşlık gelmişti üstüne. Kurbağa tutuyordu bir yılan. Genel olarak insanlar arasında bu geceki olay daha büyük bir yer tutabilir miydi? Muhakkak ki erkek hınç katmıştı o geceye kendisinden, ama ne çıkardı bundan! Bir kadın böyle soğuk karşılanamazdı. Uzun süren bir sessizlikten sonra:

— Mathilde'ciğim, dedi; sen benim tamamen fiziksel bir yetersizlik içinde bulunduğum kanısındasın. Merak etme, her şeyi eni konu konuşacağız şimdi.

Şiddetle reddetti kadın bunu. Ne ilgisi olabilirdi böyle şeylerle?

— Sen ikiyüzlü, hoppa bir kadınsın. Bütün kadınlar gibi. Bence kıymeti yok: Sorumluluğumun mânasını anlatırken bu fikri de verdin. Elbette! Ne sana, ne de Andrès'ye karşı bir sorumluluk taşıdığım var benim.

Karşı koymalarını anlamazlıktan gelerek devam etti:

— O! Zaten şimdilik beklemeliyim. Gidişimizi... durumlar tayin edecek. Şayet yeni bir şey olmazsa biz ele geçiririz onları, hemen. Bir soru sorulursa bana, ondan da sayende kurtulurum... Buldum çaresini...,

Mathilde kısık bir sesle:

— Sonunda bulunduğu yeri keşfetmek korkusu da var işin içinde.. Yok! Deme bunu bana! Bırak! Yalnız: Bu konuda müsterih misin?

Adam belirsiz bir gülüşle güldü:

— Bize hiç bir yer, dedi; hiç bir yer çocukluğumuzda oynadığımız yerler kadar esrarlı ve çekici gelmez. O "Issız ada" da, "Beauté" adını koyduğumuz Balion çayı ortasında meydana çıkardığımız bir kuş kapanını bulduğumuzda, hatırlıyor musun nasıl şaşırıp kalmıştık? Adila ile ikinizin ellerinden tutarak yamaçlarda arkamdan sürüklediğim günden beri o ıssız ada yanaşılmaz bir yerde kalmış gibi geliyor bana, ama bir olay da geçmiş değil orada başımdan.

— La Roche... dedi Mathilde alçak sesle.

— La Roche, evet: kendisinin yaraşmadığı bir mezarlık. O, sıcak ve çıplak ayaklarımızı tatlı tatlı okşayan kumda sadece biz üçümüz yan gelip uzanmalı idik. Beklemeli artık. Ama her şeye gözkulak olamam: Andrès'ye dikkat et, beni sormuyor pek.

— Her zaman öyle o.

— Basit bir insan. Hakaret olsun diye söylemiyorum ama aşkta ayrılığa, yalnızlığa en az dayananlardan, bilhassa ölümden, yılmayan insanlardan biri o... Çünkü böyleleri için, şiddetle arzu ettikleri şeyler dışında düşüncelerince ölüm müsbet hiç bir anlama gelmiyor. Artık dönüşü olmayan bir ayrılık duymak. Kısacası, gözkulak ol sen ona.

Mathilde bir eli kapı sürgüsünde, geri dönerek:

— Belki senden de iyi tanırım onu ben! dedi. Cinsel ümitsizlik içinde yaşıyor çocuk. Mümkündür bu. Ama onun muhteris, aşırı hislerine tutsak olduğuna inananlara gülerim sadece. Sonra, mesele de bu zaten! Ne cesaretle sen bu gece...

Kadın dışarı çıkınca Gradère, Andrès hakkında konuşulanlar üstünde durmak, düşünmek gereğini bile hissetmedi. Olayların kendi kendilerine hiç bir değerleri yoktur. Esas mesele hak hiç kendi yüzüne gülmemiş gibi bu hafif ve aldırış etmiyen edayı elden bırakmamaktı. Birden içine daldığı hülya çok yorgun olduğuna işaretti. Bu saatte Aline'in vücudu bu bitkin, başı bir yana düşmüş, ağzı açık kalmış adamınkinden daha duygusuz ve daha hissiz olamazdı. Ya adamın yıkamasını bile ihmal ettiği elleri, göğsü üstünde kenetlenmiş duruyordu.

XVI

— Papaz göndermiş, küçük Lassus getirdi bu kâğıdı.

Gradère ilk önce gözüne ilişen hizmetçi kadının yüzünü inceden inceye tetkik ediyor... Her günkü gibi o yüz. Adama güvenç geliyor, ama kendisini endişeye düşüren o mektup: O günkü durumlarda, bilhassa günah çıkarma âyininden sonra bu küçük papazla ilgilenmek için can atıyordu. Evet ama papazın papaz olarak kabul ettiği bütün itiraflara kadar varır ucu itiraf edişteki sırların. Bu papazın yalancı tanık gibi ortaya çıkmasından korkmuyordu. O zarfı açmak ne iğrenç şeydi! Cürmünü itiraf eden basit bir suçlu muydu yoksa? Bu arada dört başı mamur, papaza has cümleleri okumağa başlıyor.

"Bir hayat ne kadar yüklü olursa olsun, tarih insanları tanıyan bir insanı bu yüzden şaşırtamaz." Bir insan kendi kendisini tanısın, yeter" demek de boş söz olur. Hiç bir şeye şaşmıyalım efendim, yemin ve pişmanlık içinde. küçük defterde neler varsa, bir küçük çocuğun ruhu ile sizinki arasında ancak bir kaç yara izi uzaklığı olmama-

sı için sizi ezen bu ağırlıktan bir tanesi kalmasın diye diz çökerek bana bu mucizeyi tekrar etmeniz gerekirdi sadece.

"Hayır, siz şeytan değilsiniz. Hiçbir canlı şeytan değildir. Faydalandığınız bu şaşırtıcı lûtfun farkına varınız. Yobazların çokları imanın kendilerine ifşa edebildiğinden başka olağanüstü bir şey tanıyamadan azizce yaşar ve ölürler. Ama siz efendimı! Tanrı ve insanların düşmanı var ise her şey "vardır". Öyle ise nasıl oluyor da dizüstü düşmüyorsunuz? Belki de sizi kurtaracak olan karınızın, Adila'nın masal (utanarak söylüyorum) defterini okurken önce içime dolan mânasız şeyler yerine kötü bir papaz olarak gözlerimi açtı. Görülmesi gereken, sonuçtur. Ölmemiz hayatımızı aydınlatır. O zavallı varlık çok aşağılara sürüklediğimizden o kadar yükseklere çıkamadı. Günah işlemeden içyüzünü belli eder miydi? Bir şehit kadının, bir azizenin önce olduğunuz gibi sonuna kadar kocası olacağınızı anlıyor musunuz?.. (Anlamaz olur musunuz, meseleyi iyice sizler açığa vurduktan sonra).

Gradère, o okudukça kendisinde uzun zaman yok edemediği bir azgınlık hissi seziyordu. "Azize, şehit kadın" kelimelerinden sonrasını okuyamadı, mektubu yırtarak parçalarını ocağa atıverdi. Aynanın önünde ayakta durmuş, o zayıf, saçları kirpi gibi ayağa kalkmış pijamalı adamı süzüyordu. Derin derin soludu. Bronşite yakalanmış gibi bir kaç kalın hırıltı geldi ciğerlerinden. Göğsünda birşey yoktu. Hayat yeniden kapılarını açıyordu kendisine. Hayattan daha üstün bir şeydi bu: damarlarında esrarengiz bir gençlik ateşleniyordu. Elinden gelmiyen bir iş istediği neticeye ulaştıracağına emin olmadığı bir teşebbüs yoktu. Mathilde içeri girer girmez onun

güneşe hazır bir durumda giyinmiş olduğunu görünce şaşırdı. Adam göğsünü yumruklayarak:

— Basü bad-el mevtten birisi, değil mi nonoşum? dedi gülerek.

Karşılık vermeden acı dolu ümitsiz yüzünü ondan ayırdı. Uyuyamamıştı kadın. Yanakları sarı sarı lekelerle çevrelenmişti. Kadın:

— Hasta olsaydın bakardım sana, dedi sonunda. Ama mademki kurtuldun, sana daha bu odaya adımımı atmıyacağımı ve artık sırlarına ortak olmıyacağımı haber vereyim şimdiden. Yapabileceğim bildiğimi bilmemek, unutmaktır. Bana Allah acısın! Ama şimdi bir adım daha atacağımı sanma...

— Ne? İstediğine ulaşınca acın dindi mi?

— Aramızda ne var ki? Hiç bir fikrin peşinden koştuğun yok.

Kadın kapıya vardığı zaman adam yarı sesle, "Andrès" dedi. Kadın öfkeli öfkeli geri döndü:

— Sen aldın onu elimden... Kaybettim onu, evet kaybettim. Oğlumdu, çok sevdiğim çocuğumdu o benim. Sen geldin, saf ne varsa bozdun, zehirledin bizi. Şimdi de o elimden çıktı. Şüphem yok bundan. Daha bu sabah odasına girmek istedim de kovdu beni. Beni görünce babaları kabarıyor. Neler söyledin ona benim için? Anlıyorum, bir akşam bana duyurduğun, konuşurken gizlemek istediğin şeyi... Ve işte, yüzyüze bakmağa cesaret edemiyoruz. Ne zamana kadar! Zavallı yavruyu o garip adam yalnız bırakınca her an korkunç rüyalarla karşılaşacakmış gibi korku duyuyor, çünkü yaptığın cinayet meydana çıkacak, sefil! Caniler daima yakayı ele verirler.

Gradère iki ellerini tutarak sarstı kadını:

— Hayır, bitirdin mi? Ne söylediğimi anlıyacaklar...

Daha ne? Meşru olarak kendimi savunacak durumda değil mi idim? Cahil kadın! Gazetelerin yazdıklarından başka cinayetler yok mu sanıyorsun sen? Ceza görmiyen canilerin sayısını biliyor musun ne kadardır? Ben biliyorum bunu: Polisin kucağına ya da ağına düşenlerden daha çok caniler vardır ortalıkta, aramızda. Emniyet elinin uzanmadığı bucaklar ve inemediği derinliklerden haberin yok.

Kapıya dayanmış, güzel ve ağır vücudunu kestane rengi eski bir lâta sıkmış, gözlerini bir yerden ayırmıyordu. Dinlemiyordu kadın onu. Başını sallıyarak:

"Ben istemedim... İstemedim ben... Bilmiyorum nasıl oldu da... Yardım edecek kimsem de yok... Kimsem yok!" diye kekeliyordu.

- Yardım edecek kimsen mi yok?

Yumuşamış, ama yüzündeki alaylı anlamlar arasından ona bakıyordu adam.

— Sana yardım edecek kimse mi yok? diye tekrarladı. Kör!

Kadın adamın kendisinden bahsettiğini sanarak aralarında en küçük bir suç ortaklığı olmasını istemediği karşılığını vererek, bütün telkinlerini nefretle reddettiğini ve kendisinden de nefret ettiğini söyledi. Adamın kendisine vuracağını ummuştu belki de. Ama sükûnetini bırakmadan adam birisini düşündüğünü söyledi ona:

— Söz hatırlamanın yolu bu: "İçinizde tanımadığınız bir erkek var..." Okulda öğrenmiş gibiyim ha? Liogeats'da senin tanımadığın birisi var. Git bul kendisini: Ona herşeyi söylemene müsaade ediyorum. anladın mı? Her şeyi. Bu geceki olayı bile.

Kadın, "saçmalıyor" diye düşündü. Ama garip bir sesle papaz Forcas'nın adını söyleyince şüphelendi:

— Bu, gözüne cazip görünmesi işi çok fena bir işaret, dedi.

Adam dişleri arasından "aptal!" diye söylendi, birdenbire hırsından parlıyarak:

— Haklısın, dedi; gitme oraya. Kafam nerdeydi benim? Kasabanın maskarası olmuş bir adam o. Bayağı, ahlâksız olduğunu söylerler. Alçağın biri. Yüzüne tükürseler de susan tiplerden. Herkes aklına gelen oyunu yapmak ister kendisine. Başka bir kısım insanlar da, kendilerinin habersizce yaptıkları alçakça hareketlerle onu kabahatli çıkarırlar da o yine kabullenir bunları.

İçinden "ben değilim!" diye bağırmak isteyen sesi bastırdı. Zavallı bir lüzumsuz adam, kendisile herkesin alay ettiği ve cevap vermek için bir şey bulamıyan biçare, kilisesinde yapayalnız, dualarını mırıldanıyor. Ve senin yaptığın gibi iyi kalbli yerliler kendisinden kaçıyor diye ondan nefret ediyorlar. Bir skandala konu oldu diye büyükleri bile ona şüphe ile bakıyorlar. Ne diye devam etti konuşmasına? Elini yanılıp gözleri üstünden geçirirken. Nasıl? Ne diyorsun?

Sonra Mathilde'in odadan çıktığını farketti.

XVII

Perşembe akşamı tren büyük bir gecikme ile girdi gara. Desbats anî buhar kaçması şeklindeki soluınayı duyduğu zaman saat ona yakındı.

Tekerlekler raylarda kaydı. Yirmi dakika sonra o Aline perona tırmanacaktı. Bir saat sonra da işler olup bitmiş olacaktı. Gradère sakınıyor muydu? Catherine yeminle sadece yemekten yemeğe göründüğünü söyledi.

Ama kendisini savunmadan yaş tahtaya basacak kimselerden de değildi. Mahvoldu ise mahvoldu, neden çekinecekti ki?

İhtiyar adam korkudan titriyordu. Düşünceden önceki sezi ile olayların isteğimize göre geçeceklerini sanırız ama zamanla garip, düşmanca bir yüzle ortaya çıktıklarında onları bilemeyiz.

Gradère rüyasında görse inanamazdı buna. Bu çeşit insanlarda ihtiyacın geliştirerek yetiştirdiği bu kehanet iç güdüsünü hiçe saymak demekti. Desbats pencereye doğru giderek perdeyi aralıyor. Ama dış pancurlar kapalı olduklarından açmak fikrinden vazgeçiyor. Kapıyı hafifçe aralıyarak dehlizdeki avizenin ışığı ile yarı aydınlanmış olan merdiven sahanlığına doğru ilerliyor, birkaç basamak iniyor, trabzana doğru eğiliyor. Üstünde dergilerin yığılı durduğu masaya kurulmuş, açık bir gazete üstünde birbirine kenetlediği kolları arasında yüzünü örten Andrès'yi görüyor.

İhtiyar adam koltuğuna geçiyor. Sık sık soluyor. Yaptığı hareketlerin verdiği yorgunluktan ziyade dönen dolapların verdiği korkudan bu soluğunun kesilmesi. Taşlıktan gelen ayak seslerinden canı ağzına gelecek gibi. Tekrar ayağa kalkıyor, koltuğun arkasına yaslanıyor. Catherine tek başına içeri giriyor. Mantosunu çıkararak:

— Kimseler yok, diyor.

— Her yana iyice baktın mı? İçip te uyuyakalmış olmasın o sarhoş adam...

Catherine bütün kompartımanlara teker teker baktığını söyledi. Zaten ne birincide, ne de ikincide tek yolcu kalmıştı. Desbats içini çekiyor. "Vakti gelmemiş

demek ki" diyor; bu gece bir şey olmıyacak. Kendine güveni olan bir insan edasile:

— Muhakkak hastadır hâlâ... Ama telgraf çekmemiş olması şaşırtıyor beni. Belki de bunun bir tedbirsizlik olacağını düşünmüştür... Kaldı ki böyle bir kadının ipiyle kuyuya inilmez. Öyle değil mi yavrum?

Catherine'in endişeli ve düşünceli yüzünü seyre dalmıştı. Birdenbire:

— Sen bir şeyler biliyorsun! diye bağırdı.

Kız tereddütlü bir "bilmiyorum" anlamına gelen hareket yaptı. Adam onu konuşturmak için zorluyordu. Kız:

— Beni endişelendiriyorsun! Heyecanlanıyorsun! diye mırıldar gibi söylendi. Bana akıllı hareket edeceğine, kızmıyacağına dair söz verir misin?

Çektiği ıstırabı Catherine de saklıyamıyordu.

— Hadi! Sebebi meydanda işte. Tren büyük bir gecikme yapmıştı. Gazete beklemekte olan birçok kimselerle, bilhassa posta memuru bayan Pibeste ile konuştum.

Catherine birden konuşmasını kesti. Babasının ıslık sesi çıkararak solumasını bekliyordu. Ondan olup bitenleri saklamak cesaret isterdi. Ama şimdi en iyisi çarçabuk gitmekti.

Kendisine Paris'le yapılan telefon konuşmalarından bahsetti. "Bana Liogeats ile ekseriya irtibatta bulunamadığını söyledi" dedi.

Symphorien farkına varmıştı: Catherine "geçen pazartesi bana Paris'ten telefon eden olmadı, Lugdunos'nun bürosu ile konuştum." Deyince gerçek bütün çıplaklığı ile meydana çıkmıştı.

İhtiyar adam cevap veremeden bir zaman durakladı. "Ya sesi? Öksürüklü sesi..." diye mırıldandı. Catherine

omuzlarını silkti: Andrès'nin bir gün babasının kendilerini tıpatıp taklit ettiğini ve bunun bir "rezalet" olduğunu söylediğini hatırlamıyor muydu?

— O halde... O halde... belki de pazartesi akşamı gelmiştir. Hayır! Aptal değilim ben! Gelmesin diye benim adımı kullanarak Lugdunos'dan telgraf çekmiştir ona...

Catherine "evet, bu mümkündür..." diye cevap verdi. Ama adam kızının böyle bir şeye katiyen inanmıyacağını anladı. Kız kapıyı araladı: alt kattan hafif bir gürültü geliyordu.

— Andrès fişek yapıyor, diye söylendi kendi kendine. Onu da gözden uzak tutmamalı. Dün gece anneme haber verdim de bana ne karşılık verdi biliyor musun? Oğlan kendisinden kaçıyormuş. Annem bulunduğu odaya girer girmez o dışarı fırlıyormuş...

Desbats:

— Annen ha... diye sözünü kesti onun.

— Evet, annem tabiî! Hainlik yapan kendisi. Bunu öğreneceksin daha! diye söylendi Catherine hınç dolu bir sesle:

Uzunca süren bir sessizlikten sonra yavaş bir sesle:

— Pazartesiyi salıya bağlıyan gece güya kendisine bakmak için Gradère'in odasında kalmış. Bana Gradère'in hasta olduğunu söyledi. Taşlıkta gördüğüm zaman ateşi varmış gibi kızarmış gördüm onu. Ona vantuz getirmek zorunda kaldım.

Akşam yemeğinden sonra çıktığını duyabilir miydin?

— Muhakkak "duyabilirdim" diyemem. Yanlış anlama; o akşam hiç te nöbet beklemiyorduk. Öyle berbat bir havada artık gara kadar gitmiyeceğimi düşünerek çok sevinmiştim.

İhtiyar adam kendisine "sen ne zannediyorsun?" di-

ye sordu. Kollarını biraz açmaktan başka bir cevap veremedi.

Zannedildiği gibi bu kadın pazartesi akşamı geldi ise...

Symphorien Desbats sesini keserek kızının bakışlarını aradı. Kır gecesinin sessizliği onları kucağına almıştı. Catherine her akşamki gibi yatağına yatırmak için babasına yardım etmek isteyince o buna razı olmadı. Çocukça bir korkuya tutulmuş gibi "yatmıyacağım" diyordu. Çocuklara yakışır bir sesle:

— Biri merdivenleri çıkıyor, diye fısıldadı.

— Ne kadar sinirlisin zavallı babacığım, diye hırçınlaştı Catherine.

Kapıyı araladı.

— Annem, yatmağa gidiyor herhalde... Değil, buraya geliyor.

Symphorien, "onu kabul edeyim bu kere!" diye homurdandı. Kadının içeri girdiğini görünce dillerini yutmuş gibi sustular: Hiç te yabancı olmayan, ama nedense gözlere gözükmeyen bu yüzde bir uyurgezerin gözleri vardı. Yanaklarında öfkenin bıraktığı noktalar sertleşmişlerdi. Biçimsiz ensesinden bir topuz çıkıyordu.

— Catherine'ciğim, hangi bahane ile olursa olsun muhakkak gidip Andrès ile beraber olmalı, onu konuşturmalı, icap ederse kızdırmalı, dizginlemelisin. İçine düştüğü sessizlik korkutuyor beni.

— Eeh! diye kesti sözlerini Desbats. Git onun yanına da rahat bırak Catherine'i. Benim kimseye ihtiyacım yok mu sanıyorsun sen? Beni de tehdit etmediler mi? Bu haber bile sevindirir seni, utanmaz!

Oturduğu yerde yarı doğrulmuş, iki eli de koltuğunun kolunda konuştuktan sonra aşağı doğru kaydı. Onu görmezlikten geldi Mathilde.

Annesi ısrar ediyordu :

— Yalvarırım sana, kızım. Git bul Andrès'yi. Senin yerine ben kalayım babanın yanında.

— Oh! Bu olamaz işte! diye bağırdı ihtiyar adam. Beni öldürmek mi...

Hırs ve korkudan kekelemeğe başlamıştı. Catherine kapıya yaklaşmış, kararsız bir halde duruyordu. Sonunda annesine:

— İçim rahat etmez, dedi. Yaptıklarına bakıyorum da... O adamdan yana çıktığını düşünüyorum da...

— Ama Andrès'nin babasıdır o adam Catherine, hadi!

— E, sonra? Neden bahsediliyordu? Onu o kötü adamın elinden kurtarmaktan, değil mi? Ondan bahsedildiğini duymıyacaktık. Andrès'nin hesabına da büyük bir kazanç olurdu bu...

Mathilde sert bir sesle:

— Sana her şeyi söylemediler yavrum, diyerek onun sözünü kesti. Mesele onu göndermekle bitseydi keşke! Onun cesedi idi istedikleri. Bu kız da diyetini ödiyecekti. Andrès adına utanıyor ve çekiniyorum. Onu beterden betere uğrattığımın farkına varmadan bunu kendim için bir vazife addettim. Bunu haber alan babasının kendisini kurtaracağını, bizim hepimizin kendisinden kurtulacağımızı ve ayni zamanda kendisini temize çıkaracağını zannettim... Böyle yapmakla çok yerinde bir iş yapacağımı sanmıştım... İleriyi göremedim.

Bakışları dudaklarına yapışık iki yüzün heyecanla uzanmış durduğunu gördü birdenbire. Ortaya hangi gerçeği atacağını bekliyorlardı. Bir elini alnından geçirerek:

— Hayır, hayır, dedi. Bir bildiğim yok benim. Size

yemin ederim ki sadece sizler! Sadece korkuyor ve kendimden şüphe ediyorum.

Dinliyenler bir kelime daha söylesin diye beklerlerken kadın sandalyeye çöküverdi. Kadın taş kesilmişti sanki. Catherine'in alçak sesle babasile münakaşaya giriştiğini güç anlıyabildi:

— Bana mesele sadece onu göndermektir diye yemin etmiştin bir de...

— Bu kadının onunla ne yapacağını nereden bilebilirdim? Bu ne bana ait bir işti, ne de beni ilgilendirirdi.

— Andrès'yi ilgilendiren her şey bize de aittir.

— Kendin için konuş, şaşkın kız.

Catherine sesini yükseltti, annesine doğru dönerek:

— Peki anne, dedi; burada dur biraz da ben gidip bir bakayım neler oluyor orada.

"Beni yalnız bırakma, yalvarırım sana!" diye bağıran babasına aldırış etmiyerek merdiveni çarçabuk iniverdi. Dehlizdeki avizeyi yaktı, kapısı açık bırakılan yemek odasından geçerek Du Buch'lerin av tüfeklerile teçhizatlarını koydukları için alay olsun diye "tersane" adını verdikleri küçük odaya girdi.

Duvarda Gradère babanın hiç bir atışta elinden çullukların kurtulamadığını söyledikleri "dolma" dan tutun da Du Buch'ün dedesinin dedesi zamanındaki Le Faucheux markalılara, horozlulara, Hammerless'lere, sonra da en yeni modellerine varıncaya kadar her çeşit tüfeğin asılı bulunduğu bir silâhlıktı orası. Andrès beyaz tahtalı masanın başına geçmiş, fişek kovanlarına barutla kurşunu ölçerek koyuyor ve dolduruyordu. İçeri kimin girdiğini görmek için gözlerini çevirdi, bir şey söylemedi. Yüzü zayıflamış, ağzı içeri çekilmiş, gözleri çukurlarında kaybolmuştu. Artık yemez içmez hale gelen hayvanlar geldi aklına.

— Bu sabahtan beri rüzgârın yönü değişti, dedi Catherine. Yarın çulluk avına gidebiliriz. Bana bir kaç fişek versen de...

Oğlan dolaba baktı. Yorgun bir sesle:

— Kalanlardan sana yarıyacak fişek yok, dedi.

— Seninle gelmemden sıkılıyorsan...

Andrès omuzlarını kaldırarak:

— Böyle şey aklımdan bile geçmez! diye söylendi.

Kız kılını bile kıpırdatmadı. Oğlan işini bırakmış, bir fişek kovanile oynuyordu. Olanca tersliği ile:

— Neden bana böyle ters ters bakıyorsun? diye sordu.

Kız ürperdi.

— Bir çok şeylere katlanıyorum, Andrès. Pek centilmenlik yaptığını söyliyemem ama daha da çok şeylere katlanmak zorundayım...

— Hepimiz öyle...

— Dayanamadığım sadece senin üzüldüğünü görmek. En zor iş bu benim için.

Peşinden ağlamağa başladı. Daha küçük, sıska bir kız iken kendisine eziyet ettiği zaman yüzünde beliren kırışıklık tekrar meydana çıktı. Ama nice yıllardır ayni kız hırçın ve alaycı bir yüzle karşısına çıktığından beri o çocuk yüzündeki kırışıklığı unutmuştu bile. Söyliyecek bir söz arıyor, kız ise hâlâ nasıl terslenmediğine şaşıyordu. Sonunda:

— Benim için sen hiç çekinme, bence hepsi bir, dedi kız.

Belki de ayni evde oturduklarından beri ilk defa olarak oğlanın hayat hakkında bir fikir ileri sürdüğünü duyuyordu:

— Her şey iğrenç, değil mi?

Sevdiği o kadını mı düşünüyordu sadece? Zavallı

babası da girebilirdi düşüncelerine. "Bu bakımdan bugünlerde bir darbeye maruz kalmıştır" diye düşündü Catherine. Aralarında ne gibi bir şey geçmişti de Tamati'nin yanında bulunmasına dayanamaz olmuştu?

Biraz sustuktan sonra:

— Ama, dedi; iş bu dereceye kadar gelince ölümden korkar mısın Catherine?

— Kendim için değil ama başkaları için evet.

Kız birdenbire kalkarak yanına geldi, bir kolunu kolunun altından geçirerek oturdu.

— Olamaz Andrès! Olamaz! diye tekrar edip duruyordu. Söz ver bana, yemin et...

Bu biraz şüpheli gibi gözüken ilgi karşısında şaşırıp kalmıştı. Kızdan nefret etmiyordu. Her şeyden önce onun bir kadın olduğunu biliyordu. İçgüdüsüne uyarak ilk kolunu çeken gene kadın oldu. Masanın öbür yanında, Andrès'nin yeniden dirseklerile dayandığı iki elleri arasına başını aldığı yere geçerek duvara dayandı. Andrès'nin arka yanında tüfekler hafif ışıklarla parlıyordu. Odada bir yağ kokusu vardı.

— Senden özür dilemeliyim, dedi kız. Kötü bir kadın oldum ben, kendisinden nefret edilecek bir kadın. Öyle ya! Öyle oldum işte! Sadece beni yanlış anlamalarından iieri geliyor bu. Annemle senin bana karşı takındığınız tavır ve hareketler bir insana karşı yapılmazdı... Bilemezsin sen bunu... Şimdi olan oldu artık, göreceksin sen! Bütün varlığımla benim olacak herşey senindir, senin içindir...

Şaşkın bir yüzle baktı. Malına mülküne metelik vermediğini söyliyerek sözlerini reddetti. Hepsi de oğlanın mal-mülkten başka bir düşüncesi olmadığını sanıyorlardı. Kendileri gibi, düşüncesinde sadece toprak var biliyorlar-

dı. Halbuki böyle şeylerle alay ettiği için neler çekerdi ondan babası!

— Tabiî, toprağa bağlıyım ben, dedi. Yalnız ben bilirim onun değerini. Bütün sınırlara işaret koydum ve ben sağ oldukça hiçbir sınırdaşım yerinden oynatamaz onları. Ben ortakçılarımı, ortakçılar da beni çok iyi tanırlar. Düşman değilim onlara. Hizmet etmenin ne demek olduğunu bilirim. Neticede onlarla aramızda hiçbir fark yoktur. Ama "bu toprak parçası benimdir..." diyebilmenin zevkini tatmış olsaydın içimden geçenleri daha iyi okurdun, zavallı kızım benim... Kafamda başka şeyler de var...

Catherine çirkin sesile:

— Başka şeyler mi? diye kesti sözünü. "Birisi" mi demek istiyorsun yoksa? Peki, buna da bir şey dediğim yok benim. İstersen bunu da anlarım bir gün.

Andrès rahatsız olmuş gibi omuz silkerek:

— Senin tahminlerinden bahsettiğim yok, dedi. O kimseyi düşünecek kadar serbest düşünceli olsaydım şikâyet etmezdim, çünkü hiç bir kaybım olmazdı bundan. Çünkü... (tereddüt ediyor, konuşacak kelime arıyordu.) Sana nasıl anlatayım? Bana anîden bir zevk gibi gelen, başka birinin bahtsızlığını duyunca bir hoş olurum. O "kadın" yüzünden müthiş denilebilecek bir ıstırap çektiğimi saklamıyorum senden. Sana bunu söylediğimden de özür dilerim.

Kız alçak bir sesle:

— Özür dilemek de ne için? dedi. Bundan daha tabii ne olabilir? Bir şey anladığım da yok zaten.

— Ama bir şeyler var ortada, beni o ıstıraptan ayıran bir şey.

Birden ayağa kalkarak kızın kolunu tuttu:

— Sen varsın, Catherine. Bütün bu masallara sen

karışıyorsun. Söyler misin bana neler olup bitiyor bu evde?

Kız şaşırdı, bir karşılık veremedi.

— Görüyor musun, bir karşılık veremiyorsun.

İhtiyar Desbats'nın yaptığı gibi Catherine'e soru üstüne soru sorarak bir saat geçirdi aşağı yukarı.

— Bir şeyler biliyorsun sen. Söyle bana bildiğini.

Her ne kadar bir yüzde saklı ifadeleri tefsire alışık değilse de bu yüzde kendisini ezen bir acıma hissinin saklı olduğunu farketti.

— Cevap vermek istemiyor musun?

Ama daha çok ısrar etmedi, belki de korktuğundan. Masanın önüne oturarak boş fişeklerle oynamağa başladı. Catherine uzaktan o kuvvetli ellerin hareketlerini görüyordu. Birdenbire:

— Benim için ne anlama geldiğini anladın mı o adamın? dedi. Ondan iğreniyor, hepiniz nefret ediyordunuz ve hepinizin bu hislerine karşı kendisini seviyordum ben. Bizimkile tamamen zıd olan onun aşk ve saadet hayatını düşünüyordum. Babanın biriktirdiklerini o zevke çevirip peşkeş çekiyordu. Nerdeyse bir deli denebilir ona. Bir insanın küçük kardeşini düşünmesi gibi babamı düşünüyordum. Benim herşeyimi aldı ve kendisine daha da çoğunu vermek isterdim. İyi bir insan olduğundan değil, bana her aldığını yüz mislile ödiyeceğine inandığımdan. Ben, zavallı mahlûk, sevilmek için ona, onun verdiği derslere inanıyordum. Beni çok sevdiğine inanıyordum. Tamati gibi egoistçe değil. O benim saadetimi istiyordu... Sana bütün bunları söylerken asıl demek istediklerimi anlatamıyorum galiba? Çirkin bir konu bu... Biliyordum ama güzel geliyordu bana. Çirkin bir konu mu? Evet, hayatını sevmekle, akla hayale gelmez ziyafetlerle geçiren bir adam için. Hiç değilse benim gibi bir serseri için...

Catherine sözünü kesmiyeyim diye soluğunu zor tutuyor, gözlerini gizliyordu.

— Hiç değilse Symphorien'in söylediği kelimelerden, savurduğu küfürlerden, yaptığı bazı imalardan bir şeyler anlıyordum... Bütün bunları içime atıyor, söylediklerini düşünmekten kaçınıyordum. Ama Liogeats'da hakkında konuşulanları da bilmiyor değildim. Geçen akşam birdenbire, aklına hayaline gelmiyecek öyle bir şeyden, öyle olağanüstü bir şeyden söz açtı ki, anlıyamadım ne dediğini... Evet, birdenbire tanımadığım, varlığına inanamadığım bu adamı gördüm ve söylediklerini de duydum. Senin ve sizin herbirinizin gördüğünüz gibi kendisi burada karşıma çıktı birdenbire. Vahiy gibi bir şey bu! Ondan beri bilmemeğe, görmemeğe çalıştığım her şey aydınlanıyor, bir anlam kazanıyordu. Ben koku alan, ama aldığı kokudan korkan bir köpeğe benziyorum. Hepimiz de bu hikâyeye karıştık. Ama rolünü karanlıkta oynıyan ben varım sadece.

Catherine yaklaşarak bir kolunu oğlanın boynuna doladı, bir hayvanı okşar gibi saçlarını yavaşça öptü. Oğlan ıstırabının dolup taştığı böyle bir anında mâni olmayınca o ilk kadın olabilmenin sevinci içinde esrarengiz, tarif edilmez bir sükûnet buluyor. Bundan cesaret alarak kıvırcık saçlı iri başını omuzuna doğru çekerek sıkıyor.

Sonunda kısık bir sesle:

— Ondan sonra birçok üzüntüler gelebilir, dedi. Gelip geçicidir ama bu üzüntüler, diye devam etti. Garip bir heyecan içinde olduğu anlaşılıyordu. Bana sığınacak, kollarım arasında saklanacaksın.

Yavaşça ayırdı kendini kızdan:

— Seni sevmiyorum Catherine, dedi. İstediğin gibi hiç bir zaman sevemiyeceğim seni.

Kız gözleri kapalı, hâlâ oğlanın boynunu kucaklıyormuş gibi kolunu bükmüş halde duruyor, pozunu hiç bozmuyordu. Bir zaman öyle durduktan sonra sakin bir eda ile:

— Bunu biliyorum, zararı yok. Yeter ki yanında olabileyim, yeter ki sana yakından bakabileyim.

Oğlan belirsiz bir yere bakıyor, onun dediklerini dinlemiyordu. Birdenbire:

— Onun bir çılgın olabileceğini düşündün mü hiç? Onun, evet, babamın... Bazan tuhaf hareketler yapıyor.

Catherine, "Ne gibi? Nasıl hareketler?" diye sormağa cesaret edemiyor, başka bir şeyden bahsetmek istiyordu. Ama Andrès ne kelimeler buluyordu konuşmak için bu akşam!

— Önce anlıyabilesin diye sana bir itirafta bulunacağım. Bunun şu anda bir çılgınlık olduğunun da farkındayım... Ortadan kaybolmak istedi. Dur, sözümü kesme... Güleceksin söylediklerime! Hâdise çıkarmamak için hasta olmak geldi aklıma. Hemen hastalanırım hem de bilir misin? Babam gibi, hem onun geçirdiği yaşlarda plöreziye yakalandım. Clairac'ın benden medet umduğunu bilirsin... Kısacası bu berbat havada (söylediklerimle alay etme sakın!) elimden geldiği kadar uzun zaman gömlekle yağmur altında durmak geldi aklıma. İki gece üstüste öyle yaptım. Bu çok fecî oldu. Balkona çıkıyor, tekrar geri gidiyordum. Neticesi olarak da beyin nezlesine tutuldum. Bilmem sözlerime vazgeçtiğim saçma fikri ilâve etmeme lüzum var mı: İstekli olduğum o gün...

— Söyle Andrès, bir daha öyle şeyler yapmıyacaksın değil mi?

Bu ricaya kulak asmıyan oğlan masanın üstüne yayılmış fişeklerle uğraşıyordu.

— Pekâlâ! Babamın her gece dışarı çıktığını farket-

ğime inanır mısın?.. Hiç değilse yağmurun bardaktan boşanırcasına yağdığı ve benım balkonda geçirdiğim o iki gecenin her ikisinde de dışarı çıktığını farkettim. Hatırlıyor musun, ne hava idi o? Günlerden cumartesi... Değil, pazar, ya da pazartesi idi... Avlunun küçük kapısından çıktığını duydum.

— Görmedin kendisini. Görmedin. Kendisi olup olmadığını bilemezsin.

Aldırış etmiyen bir eda ile konuşuyordu. Ne rengi uçmuş yüzünü, ne de garip bir şekilde duvara dayandığını görebiliyordu oğlan.

— Göremezdim elbette! Ayak seslerinden tanıdım... Ama o saatte evden kim çıkabilirdi? O zaman giderek odasının kapısını çaldım. Kimseler yoktu. Sonra, o yağmur altında geri döndüğünü duydum. Ertesi günü de hemen dışarı çıkmak zorunda kaldı. Gece yarısı geri dönmüş olmalı. Ne muamma! Sen de iki kere geçtin o kapının önünden...

— Evet, hasta idi o. Sana yemin ederim ki yerinden kımıldayacak hali yoktu!

— Benden daha şanslı idi ve akıntıya kürek çekmemişti de ondan. Öyle havalarda kırlarda dolaşmak için insanın aklından zoru olması gerektiğine inanmıyor musun? Mutlaka bir kadın parmağı var işin içinde; o kadar güç değil bunu anlamak. Öyle olsa da o kadınla buluşacak kadar zamanı olurdu. Şüphe yok ki Paris'te sabahlara kadar eğleniyor ve gündüzleri uyuyordur. Liogeats'da da dayanamadı. Ya senin neyin var Catherine?

Bir sandalyeye yığılıvermiş, vücudu kaskatı olmuş:

— O değildi Andrès, diye söyleniyordu kekeliyerek. Hele onu görmen gerekmezdi, nitekim de görmedin. O iki gecede de kimsenin dışarı çıktığını görmüş değilsin. Söyle doğrusunu!

Birdenbire bembeyaz küçük yüzü sağ omuzuna düştü.

— Catherine!.. Ne oldu bu kıza?

Onu kolları arasına alarak önceleri kavga ettikleri çökük eski bir divana bıraktı. Kız hemen gözlerini açarak ta yanında diz çökmüş elini tutan Andrès'ye baktı.

— Gördüğün, duyduğun şey ikimiz arasında bir sır mı? Söyle? Yemin et!

Bu anda kız doğruldu, kulak verdi. Odaların bulunduğu kattan karışık, korkunç bir gürültü yükselmişti.

— Hayır, bırak ötesini! diye yalvardı. Gitme Andrès...

Ama oğlan onu iterek merdivenleri dörder dörder çıktı. İhtiyar Desbats robdöşambrını giyerek dehlizin duvarına dayanmış, güçlükle soluyordu. Gradère elleri cebinde bıyık altından gülüyor, omuz silkiyor, Mathilde de asabı son derece bozulmuş, ona:

— Seni kocamın odasına onu korkutasın, onu korkudan hasta edesin diye salıvermiştim. Onu hasta etmek dediysem... Sefil adamın birisin sen!

Gradère sesini kısmağa çalışarak:

— Hadi sevgilim! Bu öfkenin de sebebi nedir ki? Ne komediler oynuyorsun gene? diye söyleniyordu.

— Dikkat! diye bağırdı Catherine, Andrès burada.

Ama Mathilde eski kahverengi yününü etrafına doladıktan sonra bir merdiven basamağında durarak trabzana dayanmış, büzülmüş bekliyen delikanlıya kabarmış yüzü ile baktı:

— Yazık! dedi inleyen bir sesle. Bilmesi, anlaması gerek artık...

Catherine sözünü kesti:

— Babamı niçin terkettin? Onu yalnız bırakma diye yalvarmıştım sana.

— O kovdu beni, Catherine; istemedi beni. Bereket versin tutunabildim gene...

İhtiyar Desbats sonunda:

— İstesen kapısını gene açabilirdin, diyebildi. Önceden bize ihanet etmemiş miydin? Geçen geceki olayın suç ortağısın sen. Ondan yanasın sen de, katilden yana.

Catherine'in tiz sesi çınladı:

— Görmüyor musun, Andrès burada diyorum canım?

Kavga birden durdu. Herkes trabzana dayanarak kıpırdamadan duruyor, sırtına kılıç saplandığı halde titreyen, gene de düşmeyen boğaya benziyordu. Kendisine sadece Gradère sırtını dönmüştü. Andrès babasına yaklaşarak omuzuna dokundu:

— Sağır mısın sen? Seni ne adla çağırdığını anlamadın mı?

— Nezaketlerinden biri de bu! Kendisini tanımalıydın yavrum. Eğer söylediği gibi bir adam olduğuma inanıyorsa isbat etsin bunu, senin karşında itiraf etsin bunu.

Her biri bu sözlerle bu sözlerin söylendiği endişeli ve ümitsiz eda arasındaki çelişmeyi seziyordu. Ve şimdi o da susuyordu. Bu dehlizde gece yarısı beş kişi sadece Gradère'in bildiği o gerçeğe aşağı yukarı aşina idiler. Zavallı adam gözlerini dikmiş, taş kesilmiş, teker teker yavaşça ortadan çekilenleri bile göremiyordu. Kapının gürültüsünü duymadı. Birdenbire irkildi. Andrès ile yalnız kalmıştı.

— Git yat sen, baba, ateşin var.

— Evet, soğuk aldım. Hiç önem vermiyordum. Ama şimdi her gece ateşim çıkıyor.

Andrès onu odasına kadar götürdü ve ta yanına giderek bir dakika içeri girmek için müsaade istedi.

Gradère pes bir sesle:

— Hastayım ve uyku da gözlerimden akıyor, dedi yalvaran bir sesle. Yarın sabah gel.

— Bir dakika baba, sonra uyursun.

Gradère'in arkasından girerek kapıyı kapadı. Etrafına bakındı:

— Annemin odası... Onu hiç görmedim bu odada. Kendisini ancak Bilbao'dan ve Paris'ten hatırlıyorum. Biz İspanya'da otururken sen nerede idin?

Işlerinin kendisini Fransa'da alıkoyduğunu ve bu şekilde konuşmaktan memnun olduğunu söyledi.

— Annen, yavrum... Birisi, bir papaz onun hakkında birkaç gün önce bana yazdığı mektubunda "bir azize, bir fikir kurbanı..." diye bahsediyordu.

— Niçin fikir kurbanı?

Canı sıkılmış bir halde hırçın sesile papazların daima mübalağa ettikleri cevabını verdi. Alay edercesine, omuzlarını kaldırarak nezaketsizce:

— Hadi! Hadi bakalım! Boş ver. Ben öldüm artık.

— Symphorien'in ne demek istediğini anlıyamadan...

— Pekalâ; anlamadın mı? diye cevap verdi bitkin bir halde. Kendisine Cernès ile Balizaou'dan bahsetmek için evine gitmiştim. Hakkım mıydı acaba bu? Tamati'yi de onu da korkudan öldürmek istediğime inandırmıştır... Ya kaçık, ya da yalancı bunlar!

— Öyle baba, ama ihtiyar adam geçen geceki olayda suç ortağı olduğunu bağırarak söyledi Tamati'ye...

Gradère eli kapının sürgüsünde ayakta duruyordu. Sonunda:

— Bunu duymadım ben, dedi. Rüya görüyorsun sen.

Ellerini cebine sokmuş, sık adımlarla oğluna doğru ilerledi:

— Nihayet tanıdın mı beni ahbap? Dindarca bir hayat sürdüğümü iddia etmiyorum. Evet, kötü bir konu bu... Ama bu ihtiyar pespayenin derisini yüzmeli... Ölünür mü korkudan? Hadi canım, çocukça şey bu!

Andrès derin derin soludu. Karşısında öbürü gibi

bir adam vardı. Burada herkes hayal hastası idi ve o bulaşmasına karşı koyamamıştı:

— Sen de baba! Korkunç şeyler söylüyorsun... Geçen akşam Tamati için...

— Ah! Bütün fikirlerim ciddiye alınsa! Görüyorsun ya, sizler, Liogaets'lılar şakaya gelmiyorsunuz pek.

Şezlonga oturmuş, kendini yaymış, başını kaldırarak Andrès ile konuşuyordu.

— Paris'te ne olsa söyler, büyük lâkırdılar ederiz. Hepsi geçer, insanlar gene bildiklerini yapmakta devam ederler. Burada her iğneli sözün farkına varılır ki dayanılır şey değildir. Ah! İnsanın lâtifeden anlamıyorsunuz diyeceği geliyor. İşte bunun içindir ki Paris'te ne kadar az yaşamış olsa da insana taşra oturulup yaşanmaz yer gibi geliyor...

— Kendini daha iyi savunabilirdin: Görüyorsun ya onlar ne sandılar.

Andrès kendisini bırakmış, gülüyordu. Gradère de iç çekiyordu: söylediğinin farkına varmıştı; onu kızdırmamak için şimdi daha dikkatli davranacaktı. Güç olanı hiç bir şeye inanmadan onu her şeyi anlar hale getirebilmekti. Oyunu esaslı şekilde oynamak gerekiyordu.

— Bu ihtiyar Desbats da öyle! Çılgınlık, hınç ve korkunun bir araya gelerek hasta bir beyinde meydana getirebildikleri ne varsa hepsi!. Hakkımda akla hayale gelebilen ne kadar hırsızlık hikâyeleri varsa onları uydurmakta olduklarını söylersem bana inanmıyacaksınız! Sana bu işin başlangıç noktasının bir delili olarak o ihtiyar adamın adiliğe tenezzül ettiği hususu da işin en garip tarafıdır.

Ağzına geldiği gibi, düşünmeden Andrès'ye dokunan alaycı bir eda ile:

— Bir melek değilim ben, diyordu. İhtiyar adam nihayet gençliğimde benimle fink atan ve kendisinde mektuplarım bulunan iyi bir kadın buldu... Sana sadece bu kadarını söylüyorum! Aşk bakımından ağırlığınca altına değer o kadın! Sen zannediyor musun ki beni buradan zorla çıkarmak için bu yaşlı fahişeye başvurdu ve o serseri de kendisine Liogeats'ya kadar yolculuk masrafını ödedi...

Andrès kendisine bu ip ucunu kimin verdiğini öğrenmek için sözlerini kesince o Tamati'nin adını söylemeden bir an tereddüt etti.

— Beni çok seviyor o kadın, biliyor musun!

Az önce Andrès'nin karşısında kendisini sefil adam diye vasıflandırdığını unutmuştu. Ama o hatırlıyordu bunu. Bununla beraber sessizliğini muhafaza etti.

— Pekâlâ ahbap! Fahişe kendisini beklediği gün gelmeyince kafasına koydu demek... Öyle evet, bundan basit ne var ki... Ben de kafamdan sildim onu!

Andrès'nin sukutu ona birdenbire korku verdi. Kendisini kararsız hissetti ve ayni zamanda çocuğun bu kararsızlığı sezdiğini anladı. Cesaret göstererek direniyor, boş açıklamalarda bulunmanın önemini anlıyarak hazırcevaplılığına devam ediyordu:

— Yalnız şansları yok, anlıyor musun? Akıllarınca pazartesi günü olup bitecekti her şey. Tam o akşam ben de rahat rahat uyuyordum yatağımda.

Andrès yarı sesle: "Pazartesi akşamı..." diye tekrarladı.

— Bunu Tamati söyliyebilir sana, gecenin büyük bir kısmını bana bakmakla geçirdi...

Bilerek yanlış söylüyordu. Tekrar gerilmişti aralarındaki hava. Çocuk ona bakmıyordu ama Gradère bu bakışın ne olabileceğini biliyordu. Gece ortasının sessiz-

liğinde ne oğul ne de baba bir tek söz bulamıyorlardı. Andrès sırtını kamburlaştırarak kapıya doğru yürüdü ve şimdi de Gabriel önemsiz şeylerden bahsederek kendisini orada tutmak istiyordu: boşuna çağırmıştı, çocuk bakmadı bile o yana.

Andrès odasına geçmedi, aşağı indi, dehlizin avizesini yakarak hafif bir çığlık attı: Catherine hâlâ orada idi. Ona sadece:

— Daha yatmadın mı? diye sordu. Kovmadı ama kızı, üzerinde bir ağırlık vardı. Böyle bir fırsat eline geçmişken kime yapışamazdı ki? Orada bulunan Catherine idi ve oğlan inliyerek onun üzerine yıkıldı. Kız hafifçe kımıldadı. Cılız kız yağmur dolu yapraklarile kendisini örten yıldırım çarpmış genç meşe ağacını zaptediyordu. Dayanılmaz bir acıdan nasibini alıyordu: nihayet bir şey vardı paylaştıkları! Çünkü bu kara ekmeği beraber kırmışlardı ve bundan sonra onlar için her şey müşterek olacaktı. Gözyaşlarını birbirlerine karıştırdılar. Ama oğlan bütün gücü ile ölümü isterken kız meme emen bir çocuk gibi gözleri kapalı, yüzü göğsünün üstünde ezilmiş, ilk defa olarak bu yok edici kaynaktan içiyor, bu altolmuş adamdan ruhunu doyuruyordu.

XVIII

Aralık ayının ilk cuması olan ertesi günü ayinden sonra küçük Lassus koronun ortasından geçerek sakristinin kapısını hafifçe araladı, ilk bakışta papazın duasının uzun süreceğine ve okul saatinden önce kendisile konuşacak zamanı kalmıyacağına hükmetti. Ayrılıp gitti ve ayine katılmış olan Mathilde o uzaklaşırken küçük takunyalarının çıkardığı sesleri duydu. Kilisede yalnız

kalarak papaz Forcas'nın dışarı çıkmasını bekledi.

İçindeki boşluğa, terkidilişe dayanamadığından dua etmiyordu. O güherçileli kubbeler, o yaldızları dökülmüş yapma çiçeklerle donanmış vazoların bulunduğu minber önünde her istek sesi kaybolup gidiyordu. Ama ona ne idi bundan? Bu sabah oraya bir adam bulmak için gelmişti. Belki kendisini dinleyecek, kendisini tanımağa çalışacaktı. Kendisine ne yapacağını öğretecek bir adamı. Onun sözlerini duymaktan başka çaresi yoktu. Genç bir adamdı o... Ama papaz. Ve kendisinin içindekileri ona dökebilecek kudreti olup olmadığını bilmesi meselesinin bilinmesi hiç bir önem taşımıyordu. Madem ki bir papaz, öyle ise o çocuktan her şey istenebilir. Fikrini bozmak, kalbini kasvette bırakacak gibi iğrenç bir kanıya varmağa da hakkımız yok.

Ne yapar bu adam? Bir duvar saati ağır ağır işliyor. Çok uzakta bir horoz ötüyor. Mathilde hızarların yırtıcı sesini duyuyor. Bütün hayat dışarda ve o kilise canlı bir vücudun ölü kalbine benziyor. Hayat yalnız orada değil de başka her yerde. Mathilde vakit geçirmek için ne söylemeğe geldiğini hatırlıyor. Kendisini ilgilendiren her şeyi bütün açıklığı ile ortaya dökecek. Bir kadının itirafı tam bir "ittihamname" olamaz hiç bir zaman. Mathilde yarım saattir bekliyor. Yoksa o göremeden gitti mi papaz? Onun öksürdüğünü, bir sandalye oynatmadığını, bir dolabı kapatmadığını anlıyarak hayret ediyor. Sabırsızlanarak ayağa kalkıyor, kararsız bir halde dua edilen yere dalıyor, kısa bir zaman için diz çöküyor, sakristinin kapısını iterek duruyor.

Gördüğü her zamanki şeyler: Genç papaz ayinini yaptıktan sonra biraz geç kalmış, yastığına dizlerile çökmüş. Başını hafifçe sol omuzuna eğmiş, gözlerini kapamış, ellerini de dik durmaları için koro çocuklarına ayrı-

lan taburelerden birisine dayamış. Küçük Lassus ayin vazolarını, ayin kolu ve ayin kaftanını yerleştirmediği için ortalık karma karışık. Hayır, fazla bir şey değil bu. Bununla beraber Mathilde onun gitmek zorunda olduğunu, bir sır sakladığını biliyordu. Bu kır kilisesinde bulunan en adî eşyalar, ayin kapları, madenî tepsi, eski bir musluk ile duvarda asılı duran havlu, bu taş kesilmiş adamdan çıkan öteki dünyaya ait renkten kendisini sıyırıyordu, Başka bir gezegenden inmiş gibi oluyor, bir köpeğin havlamasile hızarın iniltisi rüzgârla yaklaşıyor, sonra uzaklaşıyordu. Mathilde birinin iç çektiğini duydu, kapıyı çekmeden arkaya doğru giderek uzaklaştı ve sandalyesine oturdu.

Küçük Lassus okuldan çıkar çıkmaz kiliseye koştu. Birbiri ardınca fısıltılarla birşeyler söyliyen papazın günah çıkarma yerinde olduğunu anladı. Günah çıkartan kadının ipek perde altından görünen ayakkabılarını tetkik ettikten sonra çocuk, onun ayine katılan şatodaki kadın olduğunu düşündü. Kadın papaza gitmişti demek! Çok memnun kalacaktı bundan papaz. Kadın çıkmak bilmeyince küçük Lassus sakristiyi biraz düzelttikten sonra kiliseye girdi. Kadın hâlâ orada idi. Günah olarak neler söylemeliydi ki! Biraz yaklaşsa duyabilirdi bunu! Küçük Lassus oldukça uzak bir köşeye, Meryem'in bulunduğu minberin önüne oturuyor, cebinden düğüm olmuş tesbihini çıkararak uzun zaman çözmeğe çalışıyor. İpek perde altındaki ayakkabıları seyrediyor uzaktan. Ayakkabılardan birisi arada bir oynuyor, tepreniyor ve duruyor. Saat on biri vuruyor. Merak edecek halası. Küçük Lassus diz çöküyor, hazreti Meryem'e gülüyor, kadının ayakkabılarına doğru son defa olarak şaşı şaşı bakıyor, gürültü çıkaran adımlarla kiliseden çıkıyor,

XIX

Dönüşte Mathilde evi öncekinden çok daha sessiz kuldu. Bir gece önceki sahnede ıstırap çeken bu çatı altındaki insanlar birdenbire içine doğan gerçeğin kıyısında birleşerek meydana çıkmışlardı. Herkes ışık karşısında geri çekilmiş, "acaba ne olacak?" der gibi bir köşede büzülüp kalmıştı. Catherine ile annesi arasında neticesiz kalan bazı hareketlerden başka bir şey olmadı: Genç kız o ana kadar Mathilde'in aldığı yeri tutmuştu. Andrès'nin yanında; Mathilde de Aline'i getirttiği ve onunla uyuştuğu fikriyle atıp tutan ihtiyar Desbats'nın yanında Catherine'in yerini almıştı.

Gradère kendisinin, Liogeats'daki şatoda bulunuşu bütün önemini kaybetmiş kabul ederek aile birliğinden iskat edilmiş hissediyordu. Bir kere ayrıldıktan sonra gidebilir, kalabilirdi de. Hastalık vurmuş, ölümü yaymasınlar ve kendi kendine zıbarsınlar diye etraflarına hendek açılan çam ağaçlarına benziyordu. Elinden hiç te saklanmak gelmiyen Andrès ile karşılaşamıyordu. Kendi kendine aile yemeklerine gitmez oldu. Desbats ile dargınlığı bahane ederek Lacote'ta bir pansiyon tuttu. Herkesin odasına çekildikleri saatte şatoya yatmağa geliyor, kayar gibi giriyordu içeri.

Kış gelmişti. Onca çulluk ve tavşan avlıyan Andrès ayni zamanda müsait gecelerde Teychouère bataklıklarında ördek de avlamıyor değildi. Catherine'in kendisi ile gelmesini de kabul ediyordu. Yalnızlığa dayanabilir miydi? Her nekadar içlerinden geçenden bahsetmiyorlarsa da şüphesiz kendisine ıstırap veren şeyin ne olduğunu bilmeyen bir kadının varlığına dayanamıyacaktı. Catherine biliyor, kendisi gibi bekliyordu. Yanyana gelerek gazeteleri açıyorlar. (Liogeats'da kimse o kadar çok ga-

zete okumamıştı) iki baş birbirine değiyor, "türlü haberler" sütununu beraber açıyor, bir göz attıktan sonra tekrar baştan başlıyorlardı.

Genç kız artık istekli harekete benzer bir şey belli etmiyor, sadece Andrès'nin içinde bulunduğu maddî konfordan endişe ederek onu devamlı ve aralıklı bir himaye altına almağa dikkat ediyordu. Yağmursuz geçen pazar günleri ondan ayrılır, arkadaşlarile bahar maçlarına giderdi. Pazara gitmek, çiftliği ziyaret etmek için her dışarı çıkışında kız kendisini yalnız bırakıyor ve gece dönüşlerinde merdivenden: "Nerdesin Catherine?" diye onu arıyan da ekseriya oğlan oluyordu, Catherine hemen ortaya çıkar, Tamati'nin her zaman yaptığı gibi av ayakkabılarını ayağından çıkarmak için onun diz çökerek oturmasını tabiî karşılardı. Kanadien ceketi yeteri kadar örtüyorsa kız kendisini çamaşır değiştirmeğe mecbur ederdi. Odasına serbestçe girerdi. Mathilde de tek kelime söylemeden bütün bunları seyrederdi.

Kış ilerledikçe Catherine ona bakmakta ihmalkârlık göstermeğe başladı. Bir gün öğleden sonra Andrès yapayalnız Balion yolunu tutmuş yürürken "La Roche" denilen yerden geçerken ıssız bir kumluğun kenarında güneş altında bağdaş kurup oturan bir adam gördü. Andrès atını durdurdu, bunun dizleri üstünde yazı yazmakta olan babası olduğunu tanıdı, geri dönerek ana yola girdi.

Adam orada oturmuş, şunları yazıyordu: "Meseleyi" size anlatmak neye yarar? Şüphesiz benden aldığı müsaadeden faydalandı ki onun bildiğini siz de biliyorsunuz. Madem ki hayatım pahasına yaptığım her iş canilikten çok uzaktır. Ve bununla beraber (ne garip!) kendimi affedemediğim tek şey de budur) bu cürüm pahasına geri kalan hiç bir şeyin değeri yoktur bence. Sizin

gibi bir insanın bana vereceği hakları tasarlıyorum: cinayetin kurbanı ne kadar alçak bir insan olsa da onu gizleme hareketi bundan daha da ağır bir suçtur. Luchon'da bir papaz tanıdımdı... (Size onun söylediği bazı sözleri anlattımdı, hatırlıyor musunuz?) Ki bu yüzden caniyi ölüme mahkûm ediyordu. Aline'in son kurtuluş şansını da yok mu ettin yoksa? Tanrı'nızın adaleti benden mi faydalandı? Ne çılgınlık bu, papaz efendi! Görüyorsunuz ya düşündüklerinizin içine kolayca giriyorum. Ama bereket versin ki bir şey yok. Hiç bir şey. -Bana bir iki adım uzaktaki bir leşten başka, çünkü size Du Buch'ün kızları ve küçük Gradère'le o kadar oynayıp eğlendiğimizden beri nerdeyse kırk yıl geçen o kumluğun kenarında dizlerimin üstünde yazıyorum bunları.

"Güneş söndü, soğuk var, ve ben burada geçirmek zorunda kaldığım iki geceden beri öksürüyorum. Size yemin ederim ki kimseye anlatamıyorum derdimi. Benimle öteki insanlar arasında solunulan hava bile ayni değil. Boş yere Andrès'nin bakışlarını arıyorum. Andrès hakkımda vermiş hükmünü. Benim gibi kurtu öyle safdil avucuna aldı madem ki o, hem ebediyen elimden de çıktı şimdi, bir şeyin değeri kalmadı bence: O kadar saf bir çocuğu elde edemiyor, zaptedemiyorum. Biraz okusaydı, biraz bir şeyler hakkında bir fikir sahibi olsaydı bu durumu kendince "gülünç" bulur, bana karşı yapması gereken ödevi olduğunu anlardı belki de... Ama ne beklenir öyle murdar evlâttan? Gebersin! Canı cehenneme, diye bağıranlar gibi davranıyor.

"Daha iş meydana çıkmadı, hiç değilse bu, başında böyle. Ne zaman karar verecekler buna? Ben daha bekliyemiyorum. Susmakta devam ederlerse bir aile konseyi tertipliyerek masanın başına geçeceğim. Ekseriya sahne olarak ihtiyar Desbats'nın odasını tasarladım. Bir çare

bulamadığımdan nefsimi müdafaa ettim, diyeceğim onlara. O kadını Liogeats'ya çağıran ben değilim diyeceğim. herhalde birisi kurban gidecekti ve bunu ben önledim diyeceğim. Mathilde'in istediği gibi kaçmak zorunda kalacağım, iyi biliyorum bunu... Ama hayır: Mathilde bunu ister gibi davranıyor. Gerçekten de bana güveniyordu o, benden sadece saadet umuyordu! Kim sürükledi beni cinayetin yanına? Bu oyunu kim oynadı? Sizi de bir gün önce gördümdü. Yağmur altında sizden sonra kaçtım; isteksiz isteksiz baktınız bana (isteksiz! diyorum) ne içli bir eda ile "Papaz" dediniz, "Ben ruhlardanım!" dediniz. Hadi sevgilim! Sizlere uzattığım şu elimi görmenize tan vaktinin kızıllığı engel oldu. Onu görmemezlikten geldiniz. Sizi suçlandırdığım yok, zavallı çocuğum, hayır. Aradan çok geçmeden pazartesiyi salıya bağlıyan gecede cani olan o eli büyük bir istekle sıkardınız... Yok, bir şey de değişmiş olmazdı... Ama anlayın beni: hiç değilse sizin de benim gibi bir zavallıyı fazla nefret etmeden düşünmenizi isterdim, çünkü yere serpilen çiçek ve dalları bilir misiniz? Liogeats'ya geldiğim akşam onları ben temizledim... (Belki de neden bahsettiğimi bilmiyorsunuzdur.)

"Bana mektup yazdığınız için size teşekkür ederim. Yırttım mektubunuzu... Mecbur oldum buna. Ne kadar üzülüyorum buna! Biraz resmî, biraz da sahte olmasına rağmen şu anda onu tekrar okur, anlamağa çalışırdım. Ama şeytana uyduğumu nasıl kabul ediyorsunuz? Beni çocuk mu zannediyorsunuz? Zaten şeytan da kendisine uymamı istemezdi. "Tanrı'yı sevmek" de ne anlama gelir? Bir cevhere karşı ruhî bir hareket, değil mi? Düşünülemez böyle bir şey. Sevmek, şehvanî bir harekettir. Siz bunun yerini değiştiriyorsunuz, zavallı papazcığım, bugün dedikleri gibi "naklediyorsunuz". Siz... A-

ma neye yarar zorlamak? Vereceğiniz cevabı şimdiden biliyorum: Parmaklarınızı Tanrı'nızın yara deliklerine, yan tarafındaki açıklığa soktunuz. Başınızı göğsüne koydunuz... Ne garip şey! Andrès gibi mert ve asil bir çocuğun bu bilinmez âlem ve medlerinin her yandan bizleri kemirdiği o okyanus hakkında en küçük bir fikri yoktur. Benim gibi kir ve kana bulanmış bir insan her sabah kilisede olup bitecek şeylere sizin gibi katılmak için kendisini gösterir. Sukûtunuzu, neşenizi tasarlıyabildiğim yere kadar..."

Aldatıcı gece ağaç sürgünlerini bürüyordu. Bir zaman ne yazdığını göremedi Gradère. Çamlarda sağnağın fısıltısını dinledi, ama cinayeti örten kalın yağmur değildi bu. İlk damlalardan önce bir şeylerin düştüğünü hissetti. Farkına varmadan Andrès'nin düşüncesini benimsiyor, gömleğinin düğmelerini çözüyordu. Tan vaktinin ıslak rüzgârı elbisesinin içine giriyordu. Mathilde'in önceleri yaz tatillerinde üstünde suların kıvılcımlandığını gördüğü bu cılız göğüsten yağmur suları akıyordu. Birkaç metre ötede çürüyen vücut korkutmuyordu onu. Belki yalnızlıktan iğrendiği kadar hiç bir vicdan azabı kendisini "La Roche" a çekmemişti.

Öksürüyordu, ateşi vardı ve güçlükle ilerliyordu. Papazevinin önünden geçerken kıvrılmış kâğıdı kapının altından içeri attı. Bunu söylemeği her kim olsa göze alabilirdi... Hizmetçisi yoktu ama papazın. Lacote'ta durarak yemek yedi ve bir şişe şarabı bitirdi. Masada üç yolcu tüccar meslekleri olan otoların iyi ve kötü tarafları üzerinde münakaşaya tutuşmuşlardı. Hesaplara dalmışlar, "oh, affedersin! Amortismanı hesaba katmıyorsunuz... Benzini bugünkü fiattan alırsanız... Lâstiklerin eskimesi de caba tabiî.." gibi sözler konuşuyorlardı. Olağanüstü bir ihtirasla üçü de birden konferans çekiyor-

lardı. Biraz sarhoş olan Gradère, hayatı bu adamlara bağlı imiş gibi söylediklerinden tek kelime kaçırmıyordu. Dudaklarını sildikten sonra peçetesini dolaba koymak için kalktı.

Caddenin öteki ucundan şatonun ışığı gözlerini aldı. Karanlıklar içinde yanan lâmbaya doğru heyecanla baktı. Böyle anlarında insanların yüzleri gerilir. O da o halde idi ama Andres'nin alnından öpebilmek için bir elile saçlarını ayırmalıydı.

Belki avluda bulunanlar o eşiği geçmeden duyar ve kaçarlar diye yavaşça, mümkün olduğu kadar çok gürültü çıkararak kasten perona tırmandı. Gerçekten hızlı adımların sesini duydu ve bununla beraber birisi orada durmuş, kendisini bekliyor gibiydi: bu lâkaydi ve soğukkanlılıkla oraya vararak hareketlerindeki kızgınlığın anlamını kavramağa çalışan Mathilde idi bu. Onu görmemezlikten gelerek merdiveni çıkmağa başladı. Ama kadın:

— Gördün mü, diye bağırdı ona.

Elinde bir Paris gazetesi vardı. Okumadığı tek gazete idi bu iki üç günden beri, ve kadın üçüncü sayfasında iri harflerle yazılı bir haber gösterdi ona:

"Convention sokağında aylardan beri oturduğu aile pansiyonunu 25 Kasımda terketmiş bulunan Aline x... adındaki ahlâksız kadından hâlâ bir haber çıkmamıştır. Pansiyon sahibi kadına ertesi gün döneceğini söylemiş, ne bir eşya götürmüş, ne de adres bırakmıştır. Bu tuhaf kayboluşu aydınlatabilecek hiç bir müsait delil odasında bulunamamıştır. Fakat bir yerden adaletin araştırmalarına ipucu verecek mahiyette haberlerin alındığı bildirilmektedir. Simdilik bizi birsey söylememeğe mecbur eden sebep de ileride anlaşılacaktır. Kendisi kaybolmadan birkaç hafta önce Paris'i terketmiş bulunan bir pansiyon

arkadaşı da şiddetle aranmaktadır. Bunun adalete değerli bilgiler vermiş olması tahmin edilmektedir."

— Tuhaf şey, dedi Gradère, bunca zamandır bu kadar gazete okuyorum da... Nihayet anladın beni! Diğerlerinde değilse bile bunda hiç değilse... Bir kere ihmal ettim de...

Mathilde söylediklerini duyar gibi gözükmeden çekilip gidiyordu. Sıkıntısından onu çağırdı:

— Ne yapmalıyım? Gitmeliyim değil mi? Sorgu yargıcına telgraf mı çekeyim? Saklanmış gibi görünmek istemiyorum... Sonra inmiyecek misin Mathilde?

Trabzana dayanmış bir halde cevap verdi:

— Bence de en iyisi gitmek... Ama gene de sen bilirsin. Bu işte birisi yardım edebilirdi sana: Meselâ Papaz Forcas...

Mathilde yukarı çıkınca o orada yalnız kaldı. Andrès'nin fişekler doldurduğu odadan aralıklı gürültüler geliyordu. Gradère kapıya kadar gitti. İçeri girmeğe cesaret edemiyordu. Catherine Andrès'nin yanına oturmuş, lâmba ışığında örgü örüyordu. Gözlerinin önüne iliştirdiği kalın çerçeveli gözlükle küçülmüş bir kocakarı gibi duruyordu. İkisi de bir anda işlerini bırakarak bakıştılar.

— Yarın altı trenile giderek hafta sonunda da dönmeği düşünüyorum, dedi onlara.

Ayağa kalktılar. Andrès mırıldanan bir sesle:

— Güle güle öyleyse, diyerek elini uzattı isteksizce.

Gabriel ihtiyar Gradère'in duvarda asılı duran çakmaklı tüfeğine bakıyordu. Andrès de onun baktığı yana çevirdi gözlerini. Bir şeyin farkında olmıyan babasının fikrini anlamış mıydı bu kere? Gabriel oğlunun ne düşündüğünü, ne yapmak istediğini anlamıştı herhalde... (Orduda kendisinden şüphe edilen bir arkadaşının ma-

sasına bir tabanca koyarak onu deneyen kimse gibi.) Bütün bunları aklından mı geçiriyordu yoksa Gradère? Arkasına bakmadan dışarı çıktı. Ya habersiz gelip te birdenbire Andrès'yi başı Catherine'in dizlerinde üzüntülü ve hıçkırır halde görse idi nasıl şaşırıp kalırdı!

Gradère elle yoklayarak yemek salonunu ve dehlizi geçti. Giriş kapısı çoktan sürgü ile kapatılmıştı. Gece soğuk değildi, don yoktu. Ama Gradère pardesününü almamıştı. Daha parlak gökyüzü iki sıra kara çam surları arasında ona öncülük ediyordu. Sadece tek camı aydınlanmış köye doğru gidiyordu. Bu papazevinin yanan lâmbası idi. "Mektubumu buldu, beni düşünmek zorunda kaldı". O kapı tokmağını kaldırınca... İlk önce bir pencere açılacak ve bir ses "kimdir o?" diye soracaktı ama, ne cevap verecekti? Mathilde'in kendisine söylediği bu gece ziyareti için papaza ne sebep gösterecekti? Ondan öğüt istemek mi. Gradère böyle bir adamdan edineceği öğütten nasıl olsa şüphelenecekti! "Gidin adalete teslim olun, cezanızı kabul edin, kendinizi Tanrı'nın eline teslim edin..."

Soğuktan tir tir titreyen adam kendisine hiç te yabancı olmayan merdiven basamaklarına oturuyor. Biraz çukurlaşmış bir yanak gibi dokunuyor onlara. Öksürüyor, ama seminerden beri istiyerek hasta olacağını biliyor. O zaman hastabakıcı kızlarla şeytanlık yapayım diye akla hayale gelmez tedbirsizlikler yapar, kendisine bir şey olmazdı. Buna rağmen yağmur altında bir kere gezinmekten plöreziye tutulduydu hayatı pahasına alacağı rol için gireceği kapıya sokulduğu anda böylece en basit düşüncelere dalıyordu. Esasında kendisi hiç te bu oyunu oynamak zorunda olmadığı için görünüşte takip edilen bir adam gibi sakin hissediyordu ama arkasında derinliğine bozguna uğramış hatlarile sihirli, ge-

niş bir ülkenin uzandığını kim bilebilirdi? Andrès'nin gizlice yaptığı telkini düşünmediğinden değil (bunu Andrès'nin yaptığı bir telkin olarak kabul ediyordu) dünyada hiç bir şey kendisini bir tabancanın kundağını yüzüne tutarak tetiğini çekmek kararına vardıramazdı. Bununla beraber hayatından uzaklaşacak, alınyazısı ne ise okunacak, bu amansız mantıktan, kendisini yarım yüzyıldan sonra bir gece Aline ile, çocukluğunun geçtiği o kumsala, La Roche'a getiren sebep ve fiillerin tertibinden yakasını sıyıracaktı... Sakin kış gecesi ortasında öksürüğü garip bir şekilde çınlıyordu. Ama Liogeats'da hangi gece bu kadar sessiz olmuştu? Göğün en hafif fısıltısını binlerce sesli çam yutar. (bir tarafta uykuya dalan Tanrı varmış gibi) Balion'u basan sonu gelmez bir sel dalga halinde ilk çağ okyanuslarının bıraktığı deniz kabukları ve sedef kayalarına çarparak parçalanıyordu.

Bir pencere açıldı, bir ses: "Öksüren kim?" diye sordu. (Tamam! Çoktandır beklediği soru idi bu...) Ürperdi, cevap vermedi. Kapının arkasından önce basamaklarda, sonra da antrenin taşlarında hızlı bir ayak sesi yükseldi. Gradère ne baygınlık geçirmişti, ne de ona benzer bir hali vardı. Konuşmadan, bir hareket yapmadan, bir şeyler kuruyordu içinden: Bir taş gibi. - Hele lâmba ışığının yüzüne vurduğu şu anda. Omuzlarından yakalanmış gibiydi. Güç belâ ayakta durabildiği bir gerçekti.

Papaz soldan, mutfak yanındaki kapıyı açtı. Gradère'i bir koltuğa oturtarak ateşe bir parça sarmaşık dalı attı. Onun alnına, boynuna dokundu.

— Şimdi şatoya dönemezsiniz, dedi. Her zaman yatmanız için bir yatak yapayım size.

Gradère o ıssız mutfakta yalnız kaldı. Ateş te geç-

mişti. Lâmbanın aydınlattığı masadaki çukur bir tabakta kaynamış yerelması artığı, boş bir sardalye kutusu ile iri bir ekmek parçası vardı.

Papaz gelerek örtüler çok ıslak olduğundan beklemesini rica ediyor. Bir küçük testiye sıcak su koyarak dışarı çıkıyor.

— Şimdi hadi, diyor.

Papaz kalkması için yardım ediyor Gradère'e. Ama hasta tek başına çabuk adımlarla yürüyor, burnuna ahır kokusu geliyor. Geniş ve oldukça konforlu odada halı, iki pencere arasında ayna, akaju komodin, volter koltuk, iri rakkaslı saat ile iki şamdan var. Papazın bu dünyada nesi var nesi yoksa hepsi bu odada toplanmıştı. Gradère çarçabuk soyunurken ciğerlerine hoş bir kokuyu çekiyor... Tabiî ya! Rahibenin odası idi o. Yorganın altına uzanarak tandırı ayaklarına doğru çekiyor. Ahiret saadeti işte! Onu kimler bulabilirdi oracıkta? Hangi insan gücü kendisine kefil olan o papazdan isteyebilirdi onu? Ama ne olacak? Yarın sabah altı trenile gitmiyecek mi? Sorgu yargıcına telgraf mı çekmeliydi? Papazın ifadesini göremediği yarı aydınlanmış yüzündeki bakışını arıyor. Onunla konuşmak istiyor, istediğini anlatamıyor, saçmaladığına inanacaklar diye farkına varıyor ve inat ediyor. Papaz sözünü kesiyor: O gün öğleden sonra bayan Desbats'yı gördüğünü ve gazetedeki haberi okuduğunu söylüyor... Gradère'i teskin ediyor, kendisine oradan bir mektup yazmasını ve gerekirse eliyle bir kaç kelime de kendisinin eklemesini söylüyor. Şüphesiz bir "istinabe varakası" gönderilecek... Kendisinin papazevinde bulunmasının sebebi de Symphorien Desbats ile bozuşması ile kolayca anlatılabilir.

— Size hiç değilse yalan söyletmiyorum ya?

Cani bu günahsız adamda tasarlıyabildiği bütün

üzüntüleri kolayca seziyor. Papaz omuzlarını kaldırarak:

— Gün doğar doğmaz gidip Clairac'ı getireceğim. Ona da bir aile bozuşmasının sizi evinde pansiyon kalmağa mecbur ettiğini söyliyeceğiz.

Alain bu durumları önceden sezmiş, günlerce bunu düşünmüş gibi her şeye bir hüküm veriyor. Nihayet rahat eden hastayı uzaktan göz önüne getirerek "onu beklediğimi bilmiyordum" diye düşünüyor. Yaklaşıyor, nefretini alt ediyor, o yakıcı yüzü seyrediyor. Alın, burun ve ağız yanları o kadar temiz ve lekesiz olan öyle bir resmi kimse yapamazdı kolay kolay. O bozulmaz yüzü ne zaman bozabilmişti, ne de cinayetler. "İşte reddettiğim ve nihayet bu gece kabul ettiğim, elimde başka bir çare olmadığı için alın geri." Tekrar çatısı altında bubulunmasından bir mesele çıkmasın diye Alain onu düşünmeden kabul ediyor. Körü körüne hattı hareketi durumlara uysun uymasın, düşünmüyor bile. Lâmbanın abajurunu indiriyor, tesbihini alıyor, büzülüyor ve uyuyor.

Gradère geceyarısı uyanıyor. Birkaç dakika ya da birkaç saatten beri hafif bir homurdanma duyduğunun farkına varıyor. Hastabakıcısının başı koltuğun arkalığında yalpalanıyordu. O da kendisini çok zamandır bulunduğundan daha iyi, daha az sıcak hissediyor. Hayır, o kadar sakin olduğunu hiç hatırlamıyor. Pencere yanına doğru bir bakış kendisine sükûnet verdi: Hiçbir ışık fecrin yaklaşmakta olduğunu haber vermiyordu. Daha devam edecekti o mukaddes gece! Rüzgâr dinmiş, ıstırap çeken ağaçların tepeleri o kış yıldızları altında bir çok kimselerin bilmedikleri şafaktan az önceki vakitte şikâyetlerini kesmişlerdi.

Gradère gözlerini uykuya dalmış olan Alain'e dik-

miş, çok garip ve çok kuvvetli bir hissin etkisi altında buluyordu kendisini. O, koltuğa gömülmüş olan bu bodur, bitkin yüzlü, kara elbiseli genç adam, o genç papaz başka bir hayatta imiş gibi. Başka bir hayatta mı yoksa birisinin düşüncesinde mi? Ve şefkat dolu bir dikkatle bu ikiz "ben" ini lâmba altında seyrettikçe birdenbire uyuklayan çocuğun hayvanca homurdanışını duydu; o çıkık alt çenenin, kalın ve nerdeyse kan akacakmış gibi uzayan dudağın kopmuş olduğu fikrine vardı. Bu bakışsız yüzden ruh çekilmişti. Genç bir vahşinin yüzünü içten aydınlatmak için artık o saf kalpten hiç bir ışık fışkırmıyordu. "Ve o, ben olabilirim..." Alain kızkardeşinin etkisinde kalabilir, kendini yok edebilir, bilinmez susuzluklara terkedebilirdi... Kendini bildi bileli çocuğun dehşet duyarak korktuğu bu susuzluklar... Ama bu korkuyu Gradère'in yaptığı gibi kolayca yenebilirdi. Sihirli garipliklerine kendisini alıştırmalı idi. O bu sihirli şeyleri yumuşatabilir, güzelleştirebilir, besliyebilir, isteği yerine geldikten sonra da tekrar kurabilirdi.

Papaz birden ayağa kalkarak giyindi. Gradère gözlerini kapadı, bir elin alnında gezindiğini sezdi, döşemede sağır bir gürültü duydu: Alain diz çökerek dua kitabını okuyordu. Oldukça uzun süren bir okuyuştan sonra kitabı başucundaki masaya koyarak sessiz adımlarla dışarı çıktı. O zaman Gradère başını yastıktan kaldırdı, kara kabuklu kitabı aldı, onu rastgele bir yerinden açarak gözleri Rembrant'ın "Pelerinli İsa" adlı eserine takıldı. Sayfanın arkasında şu satırlar yazılı idi: *(3 Haziran 19... de papazlığa yükseldiğimin hâtırası - Alain Forcas. Papaz.*

— O'nun milletine selâmet yolunu öğretmek, günah-

larını affettirebilmek, onları şefaatinden mahrum etmemek, her şeyden habersiz olup ölümün gölgesinde bulunanlara ışık götürmek, yolumuzu selâmete ulaştırmak için Efendi'mizin önünden gideceksin.)

Gabriel dua kitabını masanın üstüne koydu, sükûnet bulmuş bir halde uzanıverdi. İşlediği cinayetin derinlerinden kendisininki ile taban tabana zıt, bununla beraber yakın olan bir mukadderatı görüyordu: Af dileyebilir, ayni insan kalarak olayı anlatabilir, kurtularak gene ayni Gabriel Gradère olabilirdi. Tanrı karşısında bir insana nasib olacak küçük bir meziyet ve kendisine verilen değer, insanlar arasına kabul edilebilmesidir. -Hele o insan, gözlerinde zevk ve sefadan başka bütün dünya nimetlerinin hiç bir değeri olmadığı insanlar arasına katılmışsa. Ancak bir tek hayatımız vardır: Gradère belki affedilebilirdi ama hiçbir zaman büyük huzurların sabahına uyanamaz, kumun yakmasını ayaklarile duymak için ayakkaplarını çıkaramaz ve kara bacakları Balion'un akıntısını ikiye bölemezdi. Adlarile çağrılanların kalkarak herşeyi terketmek zorunda kalacakları yolun o ortamını ebediyen aşmıştı.

SON

François Mauriac, bugün yaşayan Fransız romancılarının en büyüğü sayılıyor. Onun hakkında, Charles Morgan gibi büyük bir eleştirmeci hattâ dünyanın en büyük yaşayan romancısı demekten çekinmiyor. Dini bütün bir katolik olmakla beraber açık düşünceli, taassuptan uzak bir yazar olan Mauriac, romanlarının hemen hepsinde günah işleme temasını ele alarak bu anafikir çevresinde birbirinden çok ayrı konuları aynı başarı ile işlemektedir.

Mauriac'ın size sunduğumuz bu romanı ruh tahlillerinin kuvveti ve derinliğine inen hassasiyeti ile eserlerinin en güzellerinden biri sayılabilir.

2 lira